

המבשר תורני

ערש"ק פרשת משפטים (שקלים)
א' באדר תשפ"א • גליון 637

גאון המחשבה

הצצה מפעימה אל היכל גאון עוזו של
כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'מחשבת
הלוי' זצוק"ל - גאב"ד זכרון מאיר
לקראת מלאות שבעה להסתלקותו
לשמי רום

ד. פייג

ראה חיי"ם

חם לבי בקרבי
בהגיגי תבער אש
הוד הומה לבי
מחי רועש גועש

בהעלותי על רוחי
מראה לוי משרת בקדש
בדאבה תש כחי
כ"ה סר שבט בחדש

כן בקדש חזיתך
רבנו הקדוש בנהירו עילאה
אנא עבדא ישותך
בלתי לה' לבדו לא נלאה

צקון לחש בלהבה
ברשפי קודש יקידה
להעתיר להשפיע באהבה
בלהט דבקות עבודה

עבדו את ה' בשמחה
קרן אור זיו פניו
אצל ישועה הסיר אנחה
לעדת מרעיתו חוסי כנפיו

אהבת תורה תמציתו
יגיעה מזקקת עומק מחשבה
לדבקה בו מציאותו
שלות נפש דעת מיושבה

אקה הומים צועקים הצאן
אזלת ידינו תש כחנו
שאפתנו לעשת רצון
בת קול תנחמנו

המנורה הטהורה

שנה להסתלקותו של כ"ק מרן
אדמו"ר בעל 'תפארת יצחק'
מקליוולנד זצוק"ל
יריעה מיוחדת לדמותו הטהורה

חיים מאירים בתורה ובהוראה

דברים נרגשים ממעמקי הלב הקרוע והמורתח על
כ"ק מרן אדמו"ר בעל מחשבת הלוי זצוק"ל
- גאב"ד זכרון מאיר

אשר שמענו בעיצומם של ימי ה'שבעה' מפי גיסו הגדול
הגה"צ רבי אברהם יעקב איצקוביץ שליט"א
רב קהל 'שבט הלוי' בעיה"ק ירושלים תובב"א

לתלמידים עם חכמה נפלאה ויכולים הדברים להיכנס לליבם.

בחינה זו היה גיסי זצ"ל אשר השיעורים שלו היו מתוקים מדבש ונופת צופים, כל-כך מבוארים עם כוז בהירות, עם כוז פשטות ועם כוז 'געשמאקייט', איך שהוא הסביר את כל הלימוד זה היה 'פיה פתחה בחכמה', זה היה עם החכמה האמיתית ועל כן הוא

חסד על לשונה", חז"ל אומרים (סוכה מט:): 'תורת חסד' פירוש 'ללמדה', שבכדי שיהא תורת חסד על לשונה, שיוכל באמת להצליח להרחיב גבול בתלמידים, להרבות תלמידים ולהפיץ את התורה הקדושה, חייב להיות שיהא 'פיה פתחה בחכמה', שאם אומרים את דברי התורה בחכמה בהבנה עם 'געשמאק' ומסבירים עם טעם, בכך מעבירים

קשה עלי פרידתו! הלב רועד והיד רוטטת, מסרבים להאמין שאכן גיסי הגאון הצדיק בעל 'מחשבת הלוי' זצ"ל הלך למנוחות ואותנו הותיר לאנחות. בפרט בימים אלו כאשר חושך יכסה ארץ, כל ראש לחלי וכל לבב דווי, מי יתן לנו תמורתו! גדולה היא האבדה וגדול כים שברנו, מי ירפא לנו. כבה נר המערבי ולקו המאורות ביום מר ונמהר זה, מי יורה דעה ומי יבין שמועה.

הרבצת התורה בריתחא דאורייתא

אם נתבונן בהליכותיו הטובות ובדרגותיו הנעלות, הרי בראש ובראשונה יש להדגיש ולהבליט בשער בת רבים את עניין הרבצת התורה של גיסי זצ"ל, שנמשכה ברציפות למעלה משישים שנה. עוד בהיותו אברך צעיר, כבר התחיל לומר שיעורים כסדרן בצל כנפיו של אביו חותני הגה"ק בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל, ואני זוכר היטב איך אביו הגדול כל-כך החיה עצמו בכך, וכל-כך נהנה עמו כאשר בנו עוזר לו ומכין את התלמידים קודם לשיעורים שלו, שהוא עוזר להם להיות מוכנים לשיעור של האבא, ובכך כבר היו מוכנים בשיעורים, משום שהוא כבר הראה להם את דרך התורה ואת דרך הלימוד.

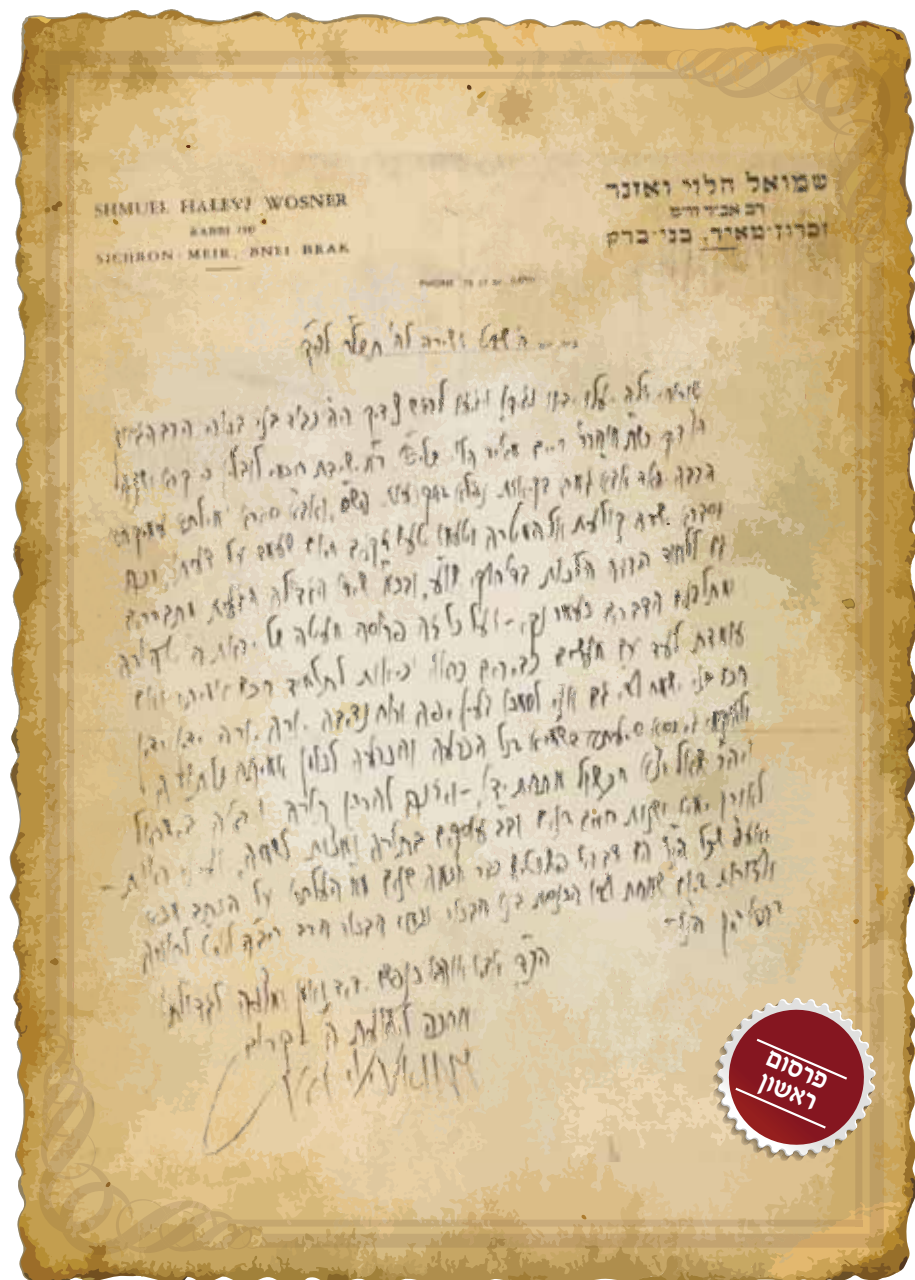
הזכרתי בהספד במסע ההלוויה, שגיסי זצ"ל היה מגיד שיעור בישיבה והבחורים שלמדו אצלו עלו ללמוד שנה לאחר-מכן אצל חותני מרן ה'שבט הלוי' זצוק"ל, והיה אומר חותני בהנאה גלויה, כי השמחה הגדולה ביותר אצלו שבנו רבי חיים מאיר הלוי הוא המגיד-שיעור של הבחורים האלו, כי הוא מכין אותם כראוי וכנכון בסלילת נתיבות הלימוד והעיון, ועל ידי שמלמד אותם דרך הלימוד האמיתית משך שנה שלמה, הרי באים אליו כבר בחורים מושלמים ותלמידי חכמים מופלגים, אחרי שנה שלמדו אצל בנו הגדול ונהיו כלים מוכנים לקבל.

תמיד הכיר חותני זצוק"ל טובה לגיסי זצ"ל על שעוזר לו בהכנת התלמידים ולהשפיע עליהם ברוחניות ובגשמיות מדשן ביתו ומאוצרות גניזיו. אביו זצוק"ל כל-כך נהנה לראות את הרבצת התורה שלו, וכך הוא זכה להעמיד תלמידים לאלפים ולרבבות במשך למעלה משישים שנה, עם כוז אהבת התורה ועם כאלו כישרונות ברוכים. חותני זצוק"ל מביא ב'דרשות שבט הלוי' בהספדו על הגה"ק מהרי"ץ דושינסקיא זי"ע את הפסוק (משלי לא, כו) 'פיה פתחה בחכמה ותורת

כ"ק מרן
אדמו"ר בעל
'מחשבת
הלוי'
זצוק"ל
גאב"ד זכרון
מאיר

דברים נרגשים
מפי גיסו הגרא"י
איצקוביץ שליט"א

טעמו טעם זקנים. מכתב סמיכה שנתן מרן בעל 'שבט הלוי' זי"ע לבנו רבינו ביום החופה של נכדו כ"ק האדמו"ר שליט"א

זכה ל'תורת חסד על לשונוה', שהצליח להרביץ תורה לאלפים ולרבבות, ובתוכם אני הקטן שזכיתי ללמוד מעמו הרבה מאד. זוהי בבחינת 'אבי אבי רכב ישראל ופרשיו', אני יכול

הרבצת התורה למעלה משבעים שנה. עם מרן אביו מרן בעל שבט הלו"ז"ע

לקראו אב משום שנאמר 'תלמידים קרויים בנים והרב קרוי אב', ממילא כעת כשאני מתאבל עליו, כשאני מספידו אני מתאבל כבן על אביו, משום ש'אבי אבי רכב ישראל ופרשיו', זהו רבי שלימדני תורה.

ואם אנו מדברים על 'פיה פתחה בחכמה', יש לציין את הריתחא דאורייתא שליהטה סביבותי בשעה שמסר שיעור בעיון, כאשר ביותר עלינו להדגיש את הנהגתו המיוחדת למסור את השיעורים בעמידה דייקא, אפילו בשעה שלימד לפני בחורים צעירים ממנו בעשרות שנים בחכמה ובמניין, וטעמו ונימוקו עמו שאם יישב הוא חושש שמא לא יוכל להסביר את הדברים בהתלהבות רצויה, אבל בעמידה אפשר ללמוד ולהשמיע את הדברים בריתחא ובשמחה, ואכן ראו עליו כולם את שמחת התורה המופלאה שלו, כי הם חיינו ואורך ימינו פשוטו כמשמעו, כשהיה אומר את שיעוריו העיוניים עם כל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, כל עצמותיו תאמרנה.

להשיב לשואליו דבר

כמובן, שהיתה אהבה גדולה זו בין האב לבנו שוררת באופן הדדי, זה אל זה יעריצו ויכבדו בלב ונפש חפצה, כאשר חותני זצוק"ל היה מרבה לשבחו ולפארו באוזני העם ובקרב בני המשפחה, על דבר היותו אוצר כלי חמדה ומלא ברכת ד' בתורה ובהוראה, ובפרט על היותו מרביץ תורה לעדרי עדרים רבות בשנים, שדבר זה תפס אצל חותני זצוק"ל דבר ראשון במעלה ובמידה, כידוע.

שמעתי השבוע סיפור נאה שיכול להעיד על הכלל כולו: יהודי חשוב רצה לשאול שאלה בהלכה ובירר מתי נמצא חותני זצוק"ל בבית ההוראה. נאמר לו כי בין השעה תשע לעשר בבוקר, יושב מרן בעל 'שבט הלו'י' זצוק"ל בבית ההוראה, ויבוא באותה שעה. למעשה, בדיוק באותו יום הודרו חותני ללכת אל הישיבה ועזב את בית ההוראה עוד לפני השעה עשר. כך, שבבוא יהודי זה לבית ההוראה באותה שעה, כבר מצא את המקום נעול ונאמר לו כי 'הרב וואזנר' כבר הלך למסור את השיעור בהיכל הישיבה.

בשעות הצהריים פגש היהודי את חותני זצוק"ל וסיפר לו שהתעוררה אצלו שאלה מסוימת ורצה לשאול את מוצא פיו בשעת הבוקר בבית ההוראה, אך כשהגיע שמה כבר לא מצא אותו. חותני אכן התנצל לפניו שבדיוק היום היה מוכרח לעזוב קצת יותר מוקדם ובפרט שראה שאנשים לא מגיעים לשאול וכבר חשב שלא יבוא עוד אנשים, ואמר לו שאם הוא רוצה לשאול, יוכל לשאול אותו עכשיו. אולם היהודי סיפר לחותני, שכבר אין לו מה לשאול לכאורה, כי אחרי שנוכח לראות שבית ההוראה כבר סגור, הלך אל בנו הגה"צ רבי חיים מאיר הלו"י וואזנר זצ"ל והוא פתר לו את דבר שאלתו. לשמע הדברים, נענה חותני זצוק"ל ואמר לו בבטחה: "אם

גם זאת יש לציין את העניין הנשגב של מצוות כיבוד אב שהיה אצלו באופן מיוחד ביותר, איך כיבד את אביו עטרת ראשו מרן פוסק הדור בעל 'שבט הלו'י' זצוק"ל, ואף זכה לעמוד לימינו כל ימיו במסירות גוף ונפש. אפשר לומר עליו את הפסוק (תהלים עב, א) "אלוקים משפטך למלך תן וצדקתך לבן מלך", כי רבנו זצ"ל זכה לשתי המדרגות הללו, כשהוא היה בעצמו מלך - מאן מלכי רבנן, והוא היה גם 'בן מלך', שכיבד ועמד לימין אביו המלך, מלך בן מלך.

גיס י זצ"ל היה מקיים מצוות כיבוד אב בהידור מופלג, כיבוד ומורא, בקום ועשה, ובשב ואל תעשה. וכפי שאמרו חז"ל במס' קידושין: "איזהו מורא? לא עומד במקומו ולא יושב במקומו, ולא סותר את דבריו ולא מכריעו". היה זה מחזה נפלא לראות כל פעם מחדש איך גיסי מבטל את דעתו כליל לפני דעת תורתו הבהירה של אביו זצוק"ל, בלי להרהר אחריו כמלוא נימה בשום פנים ואופן, וכששמע דבר מה יוצא מפיו בנושא מסוים, לא היה צריך יותר לכלום, כי היה ברור ומובן אצלו שהכל יהיה בדיוק כפי הוראת אביו הגדול.

החידוש בכך היה שגם בדברי תורה לא נחשב בעיניו לכלום לעומת אביו הגדול זצוק"ל, על אף שבדברי תורה מותר על פי הלכה לחלוק בן על אביו כדי לברר את הסוגיא לאשורה על כל פרטיה ודקדוקיה, אבל גיס י זצ"ל החמיר על עצמו גם בזאת, וכפי שרבים וטובים יכלו לראות

שאלת את בני רבי חיים מאיר, הרי זה ממש כאילו שאלת אותי את השאלה, כי אני עומד בביטחון גמור מאחורי הפסקים שהוא נותן! מה שרבי חיים מאיר פוסק, כאילו אני פסקת, ולכן באמת אינך צריך לשאול אותי את השאלה עכשיו, כי פי כפיו".

מכאן נראה עד כמה סמך חותני הגדול את ידיו על גיס י זצ"ל בעיניים עצומות, וכל זה מתוך הערכתו הגדולה כלפיו והכרת טובתו על כל עזרתו ועמידתו לימינו באהבה ובמסירות.

עוד אציין פרט חשוב בשולי אדרתו של גיס י זצ"ל: מידת הצדקה והחסד שפיעמה בקרבו היתה מעוררת התפעלות כל פעם מחדש, איך מסר גופו ונפשו וכוחותיו למען כלל ישראל. בלי להתחשב כלל במיעוט כוחותיו ובגזלת זמנו היקר מסדר יומו העמוס לעייפה בשיעורים ובלמוד התורה. לדוגמה אוכל לציין את הנהגתו המופלאה, שבארבעת הימים שבין יום הכיפורים לחג הסוכות לא נעל את דלתו לרגע אחד, כי המונים מתושבי בני-ברק היו מתדפקים על דלתות ביתו להראות לפניו את ארבעת המינים שרכשו, כשכולם רוצים לקבל את חוות דעתו התורנית וההלכתית, ומעולם לא השיב פני שואל ריקם.

לבל נחשוב לרגע שהיה זה קל עבורו לעמוד מבוקר ועד ערב בימים עמוסים וטרודים אלו של ערב החג ולבדוק מאות ואולי אלפי סטים של ארבעה מינים, וכשביקשו ממנו לחדול בכך ולפרסם שעות מיוחדות לקבלת קהל, לא הסכים לשמוע על כך, באמרו שאם יש יהודי שרוצה להראות לו את ארבעת המינים כדי שיהיה רגוע ושליו ביו"ט סוכות שהרב ראה אותם ופסק שהם כשרים למהדרי, איך ייתכן שהוא ימנע זאת ממנו?!

כך היה משיב לשואליו דבר ד' זו הלכה במאור פנים ובירידה לסוף דעתו של כל אחד, ובלבד שיהיו הבריות שמחות ורגועות כראוי וכנכון.

אהוב ונחמד על הכלל

יש להאריך הרבה על מידת הענווה שהיתה כלילת המידות הטובות שלו. טוב לבו הזהב, כמה טובות וחסדים שעשה, על אף שהיה זה למעלה מיכולתו. כל-כך הרבה עזר וסייע לאנשים והכל עם ענווה מיוחדת, ענווה כזאת שלא רואים בכל מקום, ענווה ושפלות ברך שהיתה לו, עם הסבלנות לכל אדם. אין זה פלא שזכה לקבל חזרה כאלו אותות חיבה והערכה מאנשי עדתו ומתלמידיו הרבים, שהיו מחזירים לו טובה על טובתו ואהבה על אהבתו במידה גדושה, ובוודאי כי מאור פניו

כיבוד אב בהפלגה

תמידים כסדרן בשעת השיעורים שמסר חותני זצוק"ל לפני תלמידי הישיבה, איך היה פונה אל אביו בדרך ארץ גדולה וביראת הכבוד שאין כדוגמתה, ומנסה – אחרי נטילת ובקשת רשות כמובן – לתרץ כך את הקושיא, והכל בכובד ראש ובהכנעה רבה, חלילה שלא ייראה אפס קצה של זלזול קטן בהשמעת סברא אחרת מאשר השמיע אביו הק' בשעת השיעור.

עוד זאת עלינו לציין, איך היה גיס י זצ"ל שמח ומתייקר בזכייה הגדולה שנפלה בחלקו להיות שליחו של אביו זצוק"ל בכל מיני נושאים למלאות שליחותו ולעשות בקשתו. בכל פעם שהיה מזכיר את זכרו הטהור, היה מקדים ואומר ברטט של קדושה ויראה: 'אדוני אבי מורי ורבי', כשכולם מקבלים מושגים נעלים במצוות כיבוד אב. והרי ישנם כאלו שעושים מצווה זו בהכרח ובחוסר ברירה, שהרי התורה ציוותה לכבד את ההורים ועל כן הוא עושה שליחותם בלי חשק, אבל אצלו ראה ראינו את השמחה וההנאה שזרחה על פניו המאירות בשעה שזכה לקיים רצון צדיק ולמלאות שליחות אביו הגדול. אצל גיס י זצ"ל זכינו לראות את דברי המפרשים על סמיכות הפסוקים של מצוות כיבוד אב ואם למצוות שמירת שבת, שהרי בשמירת שבת הצטוינו לעשותה בשמחה, 'וקראת לשבת עונג', 'ישבעו ויתענגו מטובך', וזה בא לרמז שגם מצוות כיבוד אב ואם יש לעשותה מתוך קריאת עונג ומתוך ששון ושמחה. וזאת ראינו אצלו לאורך כל השנים והימים שעמד לימין קדשו של אביו זצוק"ל בשמחה ובאהבה, שש ושמח לשמור לעשות ולקיים, וזהו לימוד גדול עבורנו.

והנהגתו הרוממה תיזכר לכולם לנצח.

זכורני מלפני כמה שנים שנסעתי ללונדון הבירה להשתתף בשמחת נישואי בנו עם בת הגה"צ רבי אפרים פאדווה שליט"א גאב"ד ומרא דאתרא לונדון. היתה זו שמחה גדולה בה השתדכו ביניהם שני הרבנים החשובים והנכבדים של העיר, ומשך כל ימי השבוע של השמחה העיר לונדון צהלה ושמחה. ראיתי אז מקרוב את ההערכה וההערצה שרחשו אליו כל תושבי העיר ושמחו בשמחתו בלב אוהב ואוהד באמת. ואף חילקו את ה'שבת אופרוף' בין התפילות לשני מקומות, בליל שבת התפללו בבית מדרש אחד וביום השבת התפללו בבית מדרש אחר, כי כולם רצו ליטול חלק ונחלה בשמחת בית צדיקים זו, בפרט אצל הרב הנערץ בקרב כולם בלי יוצא מן הכלל.

לא בכדי זכה גיס י זצ"ל להלוך לפי רוחו של כל אחד בנעימת דרך ובפנים מאירות, כי מי שיקרא את ספרו הבהיר 'ראה חיים' על ענייני הנהגת הבית בשלום ובשלווה, יראה מבין השורות את חכמתו העמוקה להבין דבר מתוך דבר ובפרט בחלק החמישי של השו"ע, בין אדם לחברו ובין איש לאשתו. כל המעייץ בספרא נפלא זה רואה איך הוא יורד בתבונה גדולה לדון ולדוש בבעיות הקטנות שאיש אינו שם על לב, והוא ברוחב בינתו נותן עצה ותושיה לכל דבר, קטן כגדול, ממש פלאי פלאים.

ובזאת אסיים עם עובדה נאה על חכמתו הבהירה לכבד את הבריות ולהתייחס בכבוד לכל יציר נוצר: הגיע אליו אברך לשאול שאלה מסוימת שהצנעה יפה לה, אולם הוא לא שם לב והביא אתו גם את ילדו הקטן כבן עשר שנים. רבנים אחרים שנקלעים למצב כזה, כמובן אומרים לילד להישאר בחוץ ולהמתין עד לצאת האב מן החדר, אולם גיס י זצ"ל שהיה רגיש ביותר לכבודו של כל בריה ואפילו לנפשו של ילד קטן כזה, לא העלה על דעתו לרגע להותירו בחוץ סתם כך ולגרום לו אי-נעימות.

מה עשה בתבונתו הנרחבת? הוא פתח בשיחה עם הילד ושאל אותו בחיבה מה הוא לומד כעת בתלמוד-תורה? הילד השיב שלומדים עכשיו מסכת בבא מציעא, וגיס י הוציא כרך גמרא מסכת בבא מציעא מתוך הארון והושיט לילד, באמרו: 'תראה מה הגמרא אומרת כאן ותסביר לי בבקשה איך המלמד לימד אתכם את הנושא הזה'... ובתוך כך שהילד מעייץ בגמרא, הכניס את האברך פנימה ופסק לו פסקו בזריות כדרכו בקודש, ואז שוב יצא אל הילד שעוד היה שקוע בגמרא ושמע את דבריי...!

יודע ד' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה, וזכר צדיק לברכה.

מלאכת מחשבת

הצצה מפעימה אל היכל המחשבה של
כ"ק מרן אדמו"ר בעל מחשבת הלוי זצוק"ל -
גאב"ד זכרון מאיר

בעיון התורה ובהנחלת העמקות לשותי מימיו

בשיחות נאצלות ורוויות געגוע עם גדולי תלמידיו

הגאון הרב אהרן כהן
שליט"א
שזכה ללמוד עם רבינו
בחברותא

הגאון הרב יצחק ווייס
שליט"א
מרבני קהל "שבט הלוי"

הגאון הרב ברוך
קליינמן שליט"א
רב שכונת "קנה בושם"
(חפציבה) - בית שמש

מדוקדקת. וזו רק דוגמא מזערית ושולית. כל הלך
ימיו נע על דרך זה.

"ואת כח העיון וההעמקה שלו, השקיע כולו
בתורה הקדושה", מחרים-מחזיקים כל ברי-
שיחון. "העמקות שלו בלימוד התורה הרקיעה
שחקים. הוא ניתח וליבן כל ענין עד להפליא. אף
אביו הגדול, מרנא עמוד ההוראה בעל "שבט הלוי",
הפליא אותו ביותר בכוחו זה, בין השאר."

"והודעת להם את הדרך
ילכו בה"

האם רבינו הנחיל לתלמידים דרך לימוד ברוך
זו?

"ודאי ובוודאי. רבינו ראה יעד ומשימה עליונה
להחדיר את העמקות, את ההתבוננות, לא להעביר
דברים מקופיא. זאת הן בקרב תלמידי הישיבה,
ואף בקרב בעלי-הבתים להם מסר שיעורים
קבועים תמידין כסדרן.
"אף בעלותו לכהן פאר ברבנות קהילות "ייטב
לב" בסאטמאר הבירה", מגלים לנו התלמידים,
"דרש בראש ובראשונה לייסד שיעורים קבועים
אותם יוכל למסור בפני בני המקום מתוך עיון
והעמקה.
"מפליא לציין את ששמעתי מאיש נאמן", מספר

האינסטיטוט הטבעי שבכל אחד, מקפיץ אותו
הישר אל החלון להביט בזירה, ואילו רבינו,
בכהרף-עין ללא שהות מיותרת, שלף מיד את ידו
לספר תהלים והחל לשפוך שיח ברגש לרפואת
הנפגעים.

"לאחר מכן אמר לנו, התלמידים: "אינני מבין. זה
שיש לו ידיעה בדרכי הרפואה ובידו להושיט עזרה
- עליו לזנק מיד למלא חובתו, אבל זה שאינו יודע,
הרי עליו לזנק מיד אל התהלים ולבצע בכך את
העזרה שבידו שלו להושיט, להעניק כח של פרקי
תהלים ותפילה מקרב הלב לשלום הפצועים. וכי
מה יש לרוץ אל החלון?"

"מבין השיטין, ראינו את שליטתו הטוטאלית
על גלגלי מוחו. לא הסקרנות ולא הנטייה הטבעית
הובילו אותו ולו לרגע קל, כי אם כל פעולה קלה
באה מתוך מחשבה, מתוך שיקול דעת ובחינה

"מחשבת הלוי" נקבע שמו של רבינו לדורות
עולם, ולא בכדי.

בשיחותינו עם נכבדי תלמידיו, נשיאי-עדה
אנשי-שם שטופחו ורובו תחת ידיו האמונות
של רבינו מאז טל שנות בחרותם עדי הצמיחם
לגדולות, מתוודעים אנו לחוט השני החולף כאחת
בין כלל תיאוריהם השוקקים של התלמידים: איש
המחשבה הרוממה. איש מחשבת התורה, איש
מחשבת עיון ודקדוק ההלכה, איש שכל צעדי
ושעליו היו שקולים ומדודים במחשבה קדומה.
"רבינו העניק לי הדרכה בהירה, והיא השתקפה
בו עצמו בכל הליכותיו", אומר לנו הג"ר ברוך
קליינמן שליט"א, רבה של שכונת "קנה בושם"
(חפציבה) בבית שמש. "כל דבר-תורה שהנך
משמיע לרבים - אמר לי רבינו - יהא 'דבר מחשבה',
'דבר התבוננות'. בכל מאמר יהא מסר בעל

הרה"ג רבי אהרן כהן שליט"א

"...רבינו היה מודע היטב לכך ששיעוריו דורשים ריכוז
מחשבתי מופלג, ואכן נהג כן בכוונה תחילה, בחפצו כי
עז להנחיל לתלמידים את החשיבה העמוקה והיסודית.
עם זאת, היה נוהג ברחימאיות ואבהיות רבה בבחורים,
וסייע להם במילותיו המתוקות להצליח להתחבר
לדברים..."

משמעות, ולא דברים מן השפה ולחוץ גרידא.
"וזו מה שראינו בו. גם כאשר לימד או השמיע
דבר אגדה, היה זה בא בחדא מחתא עם ביאורו של
היעב"ץ או המשמעות העמוקה שהעניק לו הגר"א.
בכל פרט מצא את העומק שבדבר, ותמיד חתר
להגיע לנקודת הענין, בשים לב ובשום שכל".

"תמיד היה מלמדנו במתק לשונו, שיהודי נדרש
להיות 'בר דעת'. לא לפעול מתוך אוטומט, אלא
מתוך שיקול דעת בתבונה ובהשכל. הרי אצלו
כל מילה שהוציא מפיו היתה מחושבת, כמו ניפה
אותה לפני כן ב-7 נפות".

"זכורני", מטעים אותנו הרב קליינמן באפיוזודה
שנחרטה במוחו, "שפעם בשעת שהותו בהיכל
הישיבה נשמעה לפתע חריקת בלמים צורמנית
מעבר לחלון, ובליל זעקות השבר שנשמע הבהיר
לנו לאלתר שמדובר בתאונה עם נפגעים, ה".

כ"ק מרן
אדמו"ר בעל
'מחשבת
הלוי'
זצוק"ל
גאב"ד זכרון
מאיר

שיח תלמידים

עמקות והתבוננות. רבינו עוסק בתלמודו

לנו הרה"ג רבי יצחק ווייס שליט"א, מחשובי רבני קהילות "שבט הלוי" שזכה רבות בשנים ליצוק מים על ידי רבינו, "שכ"ק האדמו"ר בעל "ברך משה" מסאטמאר זי"ע הפליא בפניו מאד את רום מעלת השגת התורה שהחדיר רבינו בקרב בני הקהילה בלונדון, עד שהתבטא שרבינו רומם בעקבותיו את כל בני המקום".

"הערצה אמיצה זו", ממשיך הגר"י ווייס בעדות מפעימה נוספת, "באה לידי ביטוי פומבי בהזדמנות מיוחדת. היה זה באחת השנים בהם שהה רבינו בחג השבועות בצל אברתו של ה'ברך משה' מתוקף תפקידו, ובמוצאי החג ליוו המוני המסתופפים בקול שירה וזמרה את הרבי הנערץ מבית המדרש עד לביתו, כנהוג שם. והנה הרבי מסאטמאר תר בעיניו אחר רבינו, והוא מעמידו לצדו וכורך ידו בידי, וכך פסע לאורך כל מסע התהלוכה הענקית עד לביתו, כאשר ידיהם שלובות זו בזו. הרבי מסאטמאר נימק אז בענוותנותו בזה הלשון: 'כבוד התורה מגיע לכם, לא לי'..."

"ההשקעה הרבה בהרמת כח התורה, באה רבות מתוך הקו שהוביל בכל שיעוריו ומשאינו: לא לחיות ב'פרוף' כמשפה ולחוץ. השיעורים בלונדון, לדוגמא, היו גם הם מושתתים מהחל ועד כלה על שיטות הראשונים בסוגיא מן היסוד, על דברי ה"פני יהושע" ומהלכי רבי עקיבא אייגר, בהיקף וברוחב שאין ניתנים לשער.

"כיוצא בזה השיעורים השבועיים בפרשת השבוע. הוא לא הסתפק בלימוד הפסוקים, אלא חיזר אחר דברי הרמב"ן והעמיק בצפונותיהם, וכך רומם עמו את כלל השומעים".

עוקר הרים וטוחנן בסברא

בן-שיחנו הנוסף, הרה"ג רבי אהרן כהן שליט"א, שזכה ללמוד עם רבינו בחברותא שנים מספר, מעביר את הפוקוס לשנות ההוד בישיבה תחת צל אברתו, ומשרטט בפנינו את אוירת הפסגות בשיעוריו של רבינו:

"סער מחשבתו בשיעורים היומיים שמסר בישיבה - הוא בבחינת 'הדרא דלא אפשר למיפרט בשיפוטא'".

הרה"ג רבי יצחק ווייס שליט"א, מחשובי רבני קהילות "שבט הלוי"...ההשקעה הרבה בהרמת כח התורה, באה רבות מתוך הקו שהוביל בכל שיעוריו ומשאינו: לא לחיות ב'פרוף' כמשפה ולחוץ..."

"רבינו ניחן בכח מיוחד, כאשר מחד היו שיעוריו בנויים לתלפיות בחתירה מעמיקה לעמקי הסוגיא ולנבכי דברי הראשונים, ומאידך, היו הדברים כה בהירים במוחו וסדורים על לשונו, שיכול היה להעבירם לתלמידיו בשפה ברורה ונעימה עד להפליא.

"וכך זה היה נראה: רבינו נכנס אל השיעור וכול אש סערה. הוא החל 'ורה' בשטף את הנקודות המוקשות בסוגיא, ואט-אט 'מפרק' שכבה אחרי שכבה וחותר עד לנקודת הדברים. או אז היו כל המעקשות מתיישרות עד שהסוגיא הפכה לנהירה ובהירה.

"לנוכח רצף הדברים שקלחו מפיו בזה אחר זה, היינו זקוקים לריכוז עצום בכדי לזרום עם מהלך הענינים שלב אחרי שלב. אילו היו מתנתקים לרגע ממהלך השיעור, כבר איבדו את חוט המחשבה. הוא היה 'רוחס' בשעה ומחצה את מה שאחרים פורשים על פני זמן כפול ומכופל. הבחורים שהשתקקו לקבל תורה מפיו ידעו שצריכים 'להחזיק ראש' בערות בלת-פוסקת מרישא ועד גמירא.

"רבינו היה מודע היטב לכך ששיעוריו דורשים ריכוז מחשבתי מופלג, ואכן נהג כן בכוונה תחילה, בחפצו כי עז להנחיל לתלמידים את החשיבה העמוקה והיסודית. עם זאת, היה נוהג ברחימאיות ואבהיות רבה בבחורים, וסייע להם במילותיו המתוקות להצליח להתחבר לדברים.

"זכורני", חוזר הרב כהן אחרונית אל שנות לימודיו בין כתלי ישיבת חכמי לובלין המהוללת, "שבחור שנכנס אל שיעוריו החל משנות לימודו בשיעור ב' בישיבה גדולה, התקשה לעקוב בעמקנות אחר כל מהלך דבריו, אחר שלא הורגל עד

בעוז ותעצומות. רבינו כותב מכתב שחובה לקנות אך ורק ממפעלים שומרי שבת, שלא ייוצר מצב שהאוכל כשר למהדרין אבל האריות מיוצרים בשבת ר"ל

אז לשיטת לימוד כה יסודית ועיונית. והנה רבינו בחכמתו הבחין זאת בעצמו, וקרא לו אחר השיעור לקרן זווית, באמרו לו כי הוא מבין לנפשו ואכן מדובר בשיעורים מורכבים, אולם סמוך ובטוח הוא כי עם ההתמדה וההרגל יצליח להתחבר לסגנון הדברים, ותוך זמן קצר ישתלב כבקי ורגיל בין ותיקי התלמידים. וכך אכן היה. הוא ידע לחבר את הבחורים אל הלימוד היסודי.

כוחות נפש עצומים בהכנת השיעורים

"רבינו אף השקיע כוחות נפש עצומים בהכנת השיעור טרם אמירתו, בכדי להביעו על בוריו ולהציעיז את התלמידים בנתיב הנכון בסוגיא", מחדד באוזנינו הגר"ב קליינמן זווית נוספת. "לא ניתן לתאר את היגיעה האדירה שראו בו מוחשית

הרה"ג רבי יצחק ווייס שליט"א, מחשובי רבני קהילות "שבט הלוי"...ההשקעה הרבה בהרמת כח התורה, באה רבות מתוך הקו שהוביל בכל שיעוריו ומשאינו: לא לחיות ב'פרוף' כמשפה ולחוץ..."

טרם מסירת שיעור או 'חבורה' - כפי שכינו את השיעורים השבועיים או דו-שבועיים שמסר בנפרד לקבוצה נבחרת. "בשעות אחר-הצהריים היה יושב בדרך כלל בעזרת-הנשים בישיבה להכין את השיעורים והחבורות, והיינו רואים את ההשקעה הרבה שהשקיע בכך. לפעמים ראינוהו מבעד לחלון מעמיק במחשבתו, פדחתו חרושה קמטים-קמטים וכל הווייתו רוחשת עיון התורה, מתוך 'קאך' ו'ברעו', בריתחא דאורייתא באופן מופלג.

"אף לפני השיעור עצמו, היה רואים אותו לפעמים מסתובב הילך והילך אפילו כמחצית השעה כשהוא תפוס בשרעפיו, וכל עצמותיו תאמרנה כי הוא שקוע כולו בהוויות דאביי ורבא. "באותם ימים, היה מכין 'צעטאלאך' - כפי שכונו בפיו, בהם ציין מראה מקומות לשיעור הבא, כשהוא נוקט בדרך מיוחדת: בפתק היה מציין גם את עיקרי החידוש של השיעור הקודם, כתמריץ לחזרה ושינון וכדי שלא ישתכחו, וכמהשך להם היה עורם את המובאות החדשות, ואף מציין בקצרה את עיקרי המהלך שישמיע בשיעור הבא. הוא היה מעוניין בכל ישותו שהבחורים יקלטו את הלך הדברים וירכשו את צורת הלימוד המעמיקה והיסודית.

"הוא אשר אמרנו, רבינו חתר בכל מאודו שהבחורים יהיו שקועים ראשם ורובם בלימוד התורה, ביגיעת מח ובמחשבה מקפת. הוא לא סבל את השטחיות. ככלל, לא סבל את 'נדידת' המח לדברים שוליים ושטחיים. תמיד הציק לו מאד ההוויו של ימי 'בין הזמנים', כדוגמא. רבות היה מתאונן דווקא על המראה הישיבתי של תחילת אלול. הבחורים אכן מתחילים 'זמן אלול' עם כל התחדשות והתוקף, אבל הוא במבטו הנעלה הצר על

בעוז ותעצומות. רבינו כותב מכתב שחובה לקנות אך ורק ממפעלים שומרי שבת, שלא ייוצר מצב שהאוכל כשר למהדרין אבל האריות מיוצרים בשבת ר"ל

עצם הצורך ב'התחדשות' כה מקפת. "מדוע זקוקים הבחורים כמו להתחיל מחדש?", תהה, "הרי זה רק תוצאה מנתק כלשהו בימי בין הזמנים. אילו לא היו מוציאים את הראש מהתורה ולו ליום אחד, לא היו צריכים אלא להמשכיות ולא להתחלה מחדשת", היה אומר.

"העיד בפניי אחד מתלמידי הישיבה", מוסיף הרב כהן, "שהדרבון העוצמתי ביותר שהניעו להשקיע מוחו ולבו בתורה - היה עצם מראהו של רבינו בהתייגעו יגיעת איתנים לירד לעמקן של דברים בסוגיית הגמרא. בראותו את רבינו, יהודי בעל שיעור קומה ברום שנותיו, מתייגע בעמל וייע מתוך כמיהה מוחלטת להבין על בוריים את דברי הגמרא, חרט המראה תלמים בלבבו".

"כי היא חייד ואורך ימיד"

"ומי יתאר ומי ישער את עוצמת החדוותא דאורייתא שהקיפה אותו במסירת השיעור עצמו", משחזר הר"א כהן. "רבינו היה מגיע אל השיעור כחדור רוח קרב, תווי פניו העידו על אש סערה המלהטת בקרבו ומבקשת לפרוץ החוצה ולהבעיר את כלל התלמידים בשלהבתו, וכל ישותו אומרת מלחמתה של תורה.

"לגודל הפלא, רבינו מיזג באישיותו רבדים כה מופלאים, כאשר עם סערת נפשו המשתפכת בעסקו בתורה נהג בד בבד באצילות מיוחדת וערכה. הוא הרים את קולו בריתחא דאורייתא, אבל מעודו לא שמענוהו שואג בסערת הדברים. אדרבה, פניו הפיקו נוגה שלא מעלמא הדין, עיניו ברקו והבהיקו משעשוע דברי התורה, ראינו עליו במוחש מאי משמע 'שמחת התורה'".

"אכן כן", מצטרף הרב קליינמן לדברים. "כאשר בחור השמיע סברא טובה, ראינו אותו כמו 'מוזק' ממקום עמדו בהתרגשות ובחדווה, תוך שהוא משמיע כעין שריקת התפעלות באמרו 'כפתור ופרח'. לא היה בכך רק פן של עידוד התלמיד, אנו ראינו בו שמחה אמיתית ומתפרצת בשמחת התורה, אור התורה האירה את כל בתי נפשו באור נגוהות שהגביהה אותו טפח וטפחיים.

מוסיף ומספר הג"ר יצחק ווייס שליט"א: "אחת ההזדמנויות המופלאות ביותר לראות מה זה 'שמחת התורה', היה בחג שמחת תורה במחיצתו. הוא היה כבר במעלה שנותיו, כבר חצה מזמן את שנות העמידה, ומתחילת ההקפות ועד סופן - היה מכרכר ומפזז בכל עוז משל עלם צעיר הוא שרגליו עודן מנתרות בתוזיתיות קלילה.

"אינני זוכר שינוח לרגע קט במהלך ריקודי ההקפות. הוא ממש לא הניח לאלו שהיו סביביו לשבת בניחותא באותן שעות, כל-כולו היה מקשה של שבח יקר וגדולה לנותן התורה על אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. ניתן להיאמר, כי מכל מאות האנשים ששהו בבית מדרשו בטווח הגילאים של מיונק ועד איש שיבה, לא היה אחד שפיזז ורקד באותה מידה כמוהו... היו אלו אחד מהזמנים שהתגלה ביפעתו בשגב דבקותו בתורה.

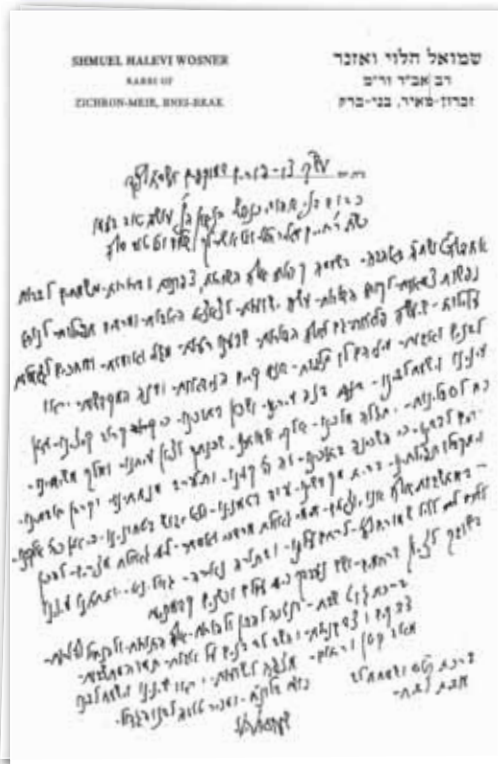

“מציאות של ‘עבד ה’”

חתן רבינו הגה"ח רבי שלום צבי ענגלאנדער שליט"א
ראש כולל מחנובקא - בעלזא בלונדון הבירה

סופד אחר מיטתו של רבינו בדברים נרגשים בשיחה מיוחדת ל'המבשר'

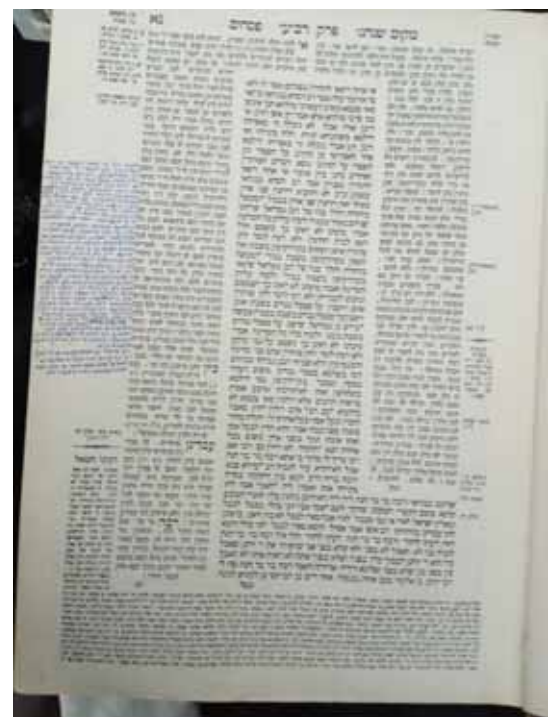
“בבואי לומר דברים אחר מיטתו של חמי הגה"ק יצוקללה"ה, פותח הרש"צ ענגלאנדער דבריו הנרגשים, “אין לי אלא למצות את כל שירת חיינו בהגדרה אחת: ‘מציאות של עבד ה’”.

“רבינו היה כל-כולו מקשה אחת של קיום רצון השי"ת. כל חייו סבבו רק סביב התורה והיראה, ובלעדי זה לא עניינו אותו מאומה. זכיתי להכיר רבות בשנים, וביותר בח"י שנות כהונתו בלונדון רבתי, אז היה האיש הולך וגדול, יושב היה בכבודו של עולם בראש מקהלות עם קודש, אלפים שיחרו למוצא פיו ומאות מבני המקום נמלכו בעצותיו, והוא לא היו לנגד עיניו שום שיקולים וחשבונות מלבד רצון השי"ת כדת תורה.

“כל חיותו - היתה רק התורה. זה היה חיות נפשו. מכך ינק את תמצית לשדו. ראינוהו בלימודו בכל הזמנים, לא היה אצלו מושג של רגע הנפנה לאבדון, כל דקה היתה מנוצלת עד תום, ותמיד - היה זה מתוך יגיעת מח, מתוך מחשבה מעמיקה, בהיקף וברוחב. היה שקוע כל העת בדברי הראשונים, כמו גם בספרי גדולי האחרונים ובפרט בספרי הגה"ק רבי עקיבא איגור שהיו שגורים על פיו השכם והערב, עד שאף העניק לאחד מבניו שמו ע"ש הגרעק"א.

“בסעודות שבת בביתו, לשם דוגמא, לא היה קיים כלל מציאות של שיחה של בטלה. לא היה מושג של שיחה סתמית. כל דיבוריו היו מתובלים בדברי תורה רוויי רעיון ועומק, אם בדברי החידושי הרי"ם ושאר ספרי צדיקי פולין שהיו חביבים עליו ביותר, ואם במפרשי הפרשה בהם התעמק ומצא עומק לפנים עומק, הכל היה מתוך רוממות ואווירת קדושה עליזונה. “ומי ימלא את קדושת תפילותיו. הרי כל עמידתו בתפילה וכל צורת השתפכות נפשו זעקה ‘כולו אמת’, ‘כולו יראה’. תפילותיו היו מתוך רגש רב, בהדגשה, במתינות, וכמובן בקביעות מתמדת שלא נעה ולא זעה נוכח כל רוח שבעולם. משך ח"י שנותיו בלונדון, לא זכור לי אפילו פעם אחת ששינה מזמן תפילתו הבלתי-מתפשרת ב-6.30 עם שחר, כמובן אחר שיעורים וסדרי לימוד קבועים.

“לא בכדי הפך עד מהרה לדמות מרכזית בחיי הקהילה היהודית בלונדון על כל גווניה ורבידיה. הכל הכירו בו כאיש מורם מעם, שכל הליכותיו בכבוד ראש וברוממות, מתוך

רבינו הקפיד לרשום את הדברים רק באותיות מרובעות!! גמרא פסחים עם הערותיו של רבינו

הפקס השבועי. מדי יום חמישי בשבת, בעקביות מרשימה ככל דרכיו בקודש, התיישב רבינו בדחילו ורחימו לכתוב אגרת שלומים לאביו הגדול, ולשגר לו בפקס, ואביו השיב לו ביום שישי.

הנהגות מופלאות וייחודיות בשקידת תורתו". כדוגמא, מצביע הגרש"צ על גליוני ספריו הגדושים מזן אל זן בהערות וחידושי תורה בשולי הגליון, ואנו נוכחים לראות הנהגה מעניינת: רבינו הקפיד לרשום את הדברים רק באותיות מרובעות!

ככל שניסינו להתחקות על פשר הדברים, לא נודע לנו על הסבר מפורש מפי רבינו עצמו, אולם תלמידיו הקרובים משברים את אוזנינו כי ייתכן והנהגה זו מתקשרת לבריה התיכון בהדרכתו של רבינו - היסודיות בכל דבר. רבינו לא ראה לנכון את הכתיבה ה'אוטומטית' כאגב אורחא עלי גליון הספר כל אימת שעולה רעיון כלשהו בקרב הלומד. שמה בשל כך, נהג הוא לעצמו בהערותיו שהיו 'מושקעות' עם כל ההיקף, מה שהתאפיין אף בכתב המרובע והאיטי, בכתיבה נאה ומתוקנת כמו גוף הספר עצמו, ולא ככתיבה אגבית...

השקפה צרופה וישרה.

“הוא עצמו, היה רך כקנה עם כל איש ואיש, אבל בד בבד ידע לאחוז במידת 'קשה כארז' כשהיה זה נצרך לכבוד התורה וכבוד ה', ולא חת מפני איש. ביחוד זכורה המערכה שניהל לגדור פרצות כלי הטכנולוגיה, בה השקיע כוחו ואונו בלא לאות אחר שנתוודע מפי מחנכים לסכנת הדברים. הוא עצמו הרעיש את קהילות העיר וקרא לעצרות התעוררות, הוא התירע בשער בת רבים בכל כוחו וכינס מחנכים לגבש דרכי פעולה, וכך הדריך את המתעסקים בחינוך כיצד לעמוד בפרץ ולעצור בעד הנגף.”

החידושים הרבים בשולי גליונות הספרים

“בביתו פנימה”, מטעים הגרש"צ, “זכינו לראות מקרוב

ה'פקס' השבועי אל אביו הגדול

על עוד הנהגה מופלאה אנו שומעים מפי הגרש"צ, שמדי יום חמישי בשבת, בעקביות מרשימה ככל דרכיו בקודש, התיישב רבינו בדחילו ורחימו לכתוב אגרת שלומים לאביו הגדול, ולשגר לו בפקס. בדרך כלל פתח בדברי שלומים, ובהמשך עבר לדבר חידוש שעלה בדעתו במהלך השבוע וכיוצא בזה. ובאותה עקביות מתמדת, נהג עמו אף אביו הגדול. למחרת, בערב שבת קודש, פלט הפקס הביתי אגרת תשובה שנשלחה מבני ברק, ערוכה אף היא בשפה ברורה ונעימה כדרכו בקודש של ה'שבת הלוי'... כדוגמא, מציב פנינו הגרש"צ חלופת אגרות ייחודית מהימים לפני פורים בשנת תשס"ח, בה פנה רבינו בצעד יוצא דופן לכבוד הזמן - בניסוח מליצי ומתחרז, ואביו השיב לו באותה מטבע, בניבים הנ"כיים שכה היו שגורים על לשונו...

אף אלו מסיני

לימוד התורה – באימה וביראה

תורה, בגלל קדושתה העילאית, בגין היותה דברי-אלוקים-חיים, היא דורשת מהלומד אותה גישה מתאימה וראויה – כערכה ומעלתה. לומד התורה צריך לזכור לפני מה הוא עומד ובמה הוא עמל – וכך להתייחס אליה ולהתנהל מולה – בכבוד ובמורא, בהתאם למה שהיא, כמתבקש ממה שהיא.

הלומד תורה בחוסר כבוד ודרך-ארץ, בקלות-ראש ובזוהיות, פוגע בכבודה של תורה: אם 'מכתב-אלוקים' אני – איה כבודי?! אם 'דברי כאש' – איה מוראי?! מה להלן, בהר סיני – דורשים חז"ל (ברכות כב, א) – באימה ביראה ברתת ובזיע, אף תמיד כך, כל אימת שאתה עוסק בתורה.

ובוודאי שמי שלא מתייחס לתורה כנדרש ואינו לומד אותה בצורה המתבקשת בהתאם לרום-מעלה וחין-ערכה, כי לא יזכה להתחבר לקדושתה ולקבל את שפע אורה וזיוה. גם אם ב'שכל' התורה יצליח לגעת במדה מסוימת, אך אל פנימיותה – שפע האור והקדושה החבויות בה – לא יגש.

שורו-הביטו אל דברים כדרכונות, ברורים כשמלה, שחרט רמח"ל ('דרך-ה', ח"ד פ"ב או"ה): "כל כוחה של התורה אינה אלא במה שקשר ותלה ית' את השפעתו היקרה בה, עד שעי' הדיבור בה וההשכלה תימשך ההשפעה הגדולה ההיא. אך זולת זה לא היה הדיבור בה אלא כדיבור בשאר עסקים או ספרי חכמות והשכלה בכל שאר מושכלות המציאות הטבעי למיניהם, שאין בס' אלא ידיעת הענין ההוא, ואין מגיע ממנו התעצמות יקר ומעלה כלל בנפש הקורא....

"ואמנם ההשפעה הזאת הנה ענינה אלוקי... ולא עוד, אלא שהוא היותר עליון ונשגב שבענינים הנמשכים ומגיעים ממנו ית' אל הברואים. וכיוון שכן, ודאי שיש לו לאדם לירוא ולרעוד בעוסקו בענין כזה, שנמצא הוא ניגש לפני אלוקי ומתעסק בהמשכת האור הגדול ממנו אליו. והנה צריך שיבוש משפלותו האנושי, וירעש מרוממתו ית'. והנה יגל מאוד מחלקו הטוב שזכה לזה, אך ברעדה כמו כן. ונכלל בזה, שלא ישב בקלות-ראש ולא ינהג שום מנהג בזיון לא בדבריה ולא בספריה, וידע לפני מי הוא עומד ומתעסק. ואם הוא עושה כן, אז יהיה תלמודו מה שראוי להיות לו באמת, ותימשך ע"י ההשפעה שזכרנו ויתעצב בו האור האלוקי, וימשך תיקון והארה לכל הבריא.

"אבל אם תנאי זה יחסר ממנו, לא תימשך ההארה ע"י, ולא יהיו דבריו אלא כשאר כל הדיבורים האנושיים; הגיונו – כקורא איגרת, ומחשבותיו – כחושב בדברי העולם. ואדרבה, לאשמה תחשב לו, שקרב אל הקודש בלי מורא ומיקל ראשו לפני בוראו עודו מדבר לפניו ומתעסק בקדושתו ית'. ואולם כפי מדריגת המורא ושיעור הכבוד והזהירות בו, כן יהיה שיעור יקר הלימוד ומדריגת ההשפעה הנמשכת ע"י."

לאור זאת מפורשים ב'מאור-ושמש' דברי רש"י עה"פ בפתח פרשת השבוע "ואלה המשפטים" – "... 'ואלה' מוסיף על הראשונים. מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני: "...

דברי שיר

להבין משל ומליצה

י. העשיל

מסלות ושירים

כלל חובת האדם, על פי "מסילת ישרים"

פרק תשעה עשר

בבאור חלקי החסידות (ג)

עוד מהחלק השני בחסידות – באפן העשירה

יראה ואהבה, שני עמודי העבודה לקניה

בכלל האהבה – שמחה דבקות וקנאה, לסניפיה

א הבה לסעיפיה. ושלשת ענפיה: שמחה. דבקות. קנאה

ב ורא לאהבה. ולקרבתו תאווה. ברדיפת חמדה נאה

ג דל אהבה. עבודה התלהבה. ולא תדחה משום תוצאה

ד וד בצמאון. פסוקים בבטאון. לקרבת א-ל נפש צמאה

ה אהבה הראויה. שאיננה תלויה. אהבה טבעית מלאה

ו מבחן האהבה. בזמן דאבה. 'ואהבת' אף בעת הפאה

ז כיך בעת אפלה. אין רע מלמעלה. גם בצער והסואה

ח תוך רחמנות. רופא נאמנות. להטיב לתועלת לרפואה

ט ובה פונה. הבנה אמנה. לאהב הגם פי אין נראה

י תרון ידיעה. לבעלי הדעה. האוהבים בערגה נפלאה

כ ונת עצמם אין. בלתי להשם עין. להגדיל שמו הלאה

ל עשות נחת. בגבורה נצחת. דוקא בקשיים המראה

מ שלש האהבה. ענפים הרבה: הדבקות. השמחה. הקנאה

נ אמנות דבקות. בבוא התעמקות. "באהבתה תשגה" צואה

ס גלה חשיקה. לאהבה ולדבקה. רבי חנינא ונחש בהוראה

ע בדו בשמחה. עבודה משבחה. שכינה בשמחה נמצאה

פ צחת רננה. על זכות ומתנה. לעבדו – שלמות הבריאה

צ ער ותוכחה. לעבודה בלי שמחה. מעלה נדבה בשמחה באה

ק נאה לשם קדשו. בכל נפשו. משנאי השם בתכלית שנאה

ר שעשים הכנעה. זעקה הבעה. מאהבת הבורא סלוק טמאה

ש ומרי תורה. באהבה בלי מורא. באליהו קנאה במחאה

ת כן חלק החסידות: אהבה וידידות. בשלשת ענפים יצאה

בגפו

חז"ל, ובעקבותיהם הראשונים מפרשי התורה, נתנו את דעתם לפירושה המדויק של המילה 'בגפו' ומה פירוש המילה 'גפיים'? במאמר שלפנינו

בין דיני עבד עברי הכתובים בפרשה, נאמר: ”אִם בָּגַפוּ יָבֹא בָּגוֹפוּ יֵצֵא אִם בָּעַל אִשָּׁה הוּא וַיֵּצְאָהּ אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ; אִם אֲדֹנָיו יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה וַיִּלְדָּה לוֹ בָּנִים אוֹ בָּנוֹת הָאִשָּׁה וַיִּלְדֶּיהָ תִּהְיֶה לְאֲדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בָּגוֹפוֹ” (כא, ג-ד). פירוש שני הפסוקים האלו הוא כמו שכותב רשב"ם:

אם בגפו יבא בגפו יצא – כולל ואחר כך מפרש: אם בגפו – לבדו - [יבא] ויכנס בבית אדוניו, שאין לו אשה עדיין שתיכנס עמו, או אפילו אדוניו יתן לו אשה, מכל מקום יצא בגפו, שהאשה שנתן לו אדוניו תהיה לאדוניה. ועתה מפרש כיצד: שאם בעל אשה הוא, אז לא יצא בגפו אלא תצא אשתו עמו. אבל אם אדוניו יתן לו אשה וגו', כמו שנכנס בגפו כן יצא בגפו. המילה "בָּגוֹפוֹ" היא מילה יחידאית. מחוץ לשלוש הפעמים שהיא מופיעה בנדון דנן איננה נמצאת בשום מקום בתנ"ך, מכיון שהכתוב מנגיד את 'בגפו' לעומת 'אם בעל אשה הוא' – ודאי שכוונת הכתוב באומרו 'בגפו' היא שבא בלא אשה. אך חז"ל, ובעקבותיהם הראשונים מפרשי התורה, נתנו את דעתם לפירושה המדויק של המילה.

במסכת קידושין (דף כ,א) שנינו בברייתא: "תנו רבנן, 'אם בגפו יבא בגפו יצא' - בגופו נכנס, בגופו יצא, רבי אליעזר בן יעקב אומר: יחידי נכנס, יחידי יצא. מאי בגופו נכנס בגופו יצא? אמר רבא: לומר, שאינו יוצא בראשי אברים כעבד... ר' אליעזר בן יעקב אומר: יחידי נכנס, יחידי יצא. מאי יחידי יצא? אמר רב נחמן בר יצחק, הכי קאמר: יש לו אשה ובנים - רבו מוסר לו שפחה כנענית, אין לו אשה ובנים - אין רבו מוסר לו שפחה כנענית".

לפני שנעסוק במחלוקת תנא-קמא ורבא"י נתבונן בפירוש גפו - גופו', האם כוונת הברייתא שזוהי אותה המילה? ובכן, כך סוברים ראב"ע בפירושו הקצר [וכן בארוך בפירוש הראשון], ר"י בכור שור ועוד.
הוי אומר: ישנם שני משקלים למילה זו, האחד גוף והאחד גַּף. תופעה של שני משקלים לאותה מילה נפוצה למדי, כמו יָרֵק ויֶרֶק, זמר ומזמור, צָדֵק וצִדְקָה [בלשון המקרא אין הבדל במשמעותן].

רד"ק בספר השורשים שלו (שורש גוף) מביא הסבר אחר לתופעה; המילה גוף שייכת לשורשים שיש ו"ו או יו"ד באמצעם, כמו דוד, שור, קיר, וכדומה. לפעמים בא דגש חזק באות השלישית של המילה [המכונה ל' הפועל] תמורת הו"ו, כמו למשל המילה "וַכְּנוּ נַחֲשָׁת" (שמות ל, יח) ששרשה הוא כו"ן, "וּפְטוּרֵי צִצִּים" (מלכים א', ו, יח) משורש צי"ץ, או דָּבָים משורש דו"ב. גם כאן אפוא, סובר רד"ק שג'פו' הוא מופע של השורש גו"ף עם דגש תמורת הו"ו, ובמקום אחר מופיע הו"ו במלואו, כמו "גופת שָׂאוֹל" (דה"א י, יב).

כך או כך: המילה 'גפו' מתפרשת כמו בגופו. ועתה נפנה למחלוקת התנאים בברייתא.

לדעת תנא קמא בא הכתוב לומר שעבד עברי יוצא בכל גופו, וגם אם סימא את עינו או הפיל את שינו חייב האדון 'להשלים' את הגוף ע"י תשלום. ולא על ידי שחרור כעבד כנעני שאינו מקבל תשלום על החיסרון אלא יוצא לחירות (ראה מאירי שם).

ומה היא דעת ר' אליעזר בן יעקב הסובר "יחידי נכנס יחידי יצא"? רש"י בקידושין על אתר מבאר: "יחידי נכנס - לרבי אליעזר נמי משמע ליה 'בגפו' לשון 'בגופו', ומפרש ליה לומר שאם בא בגופו יחידי יצא יחידי". נמצא שהמחלוקת בין ת"ק ורבא"י אינה מחלוקת בפירוש מילת 'בגפו' אלא במשמעות הדין הנלמד ממנה. וכך ודאי סוברים מפרשי הפשט שהזכרנו לעיל, כמו ראב"ע בפירושו הקצר: "יצא בגפו – כמו: גופו... והטעם: בגופו יעבור, ובו בא אל בית אדוניו לבדו, לא עם גוף אחר". וכן ר"י בכור שור שם: "אם בגפו יבא – בגופו לבדו, בלא אשה". וכבר קדם רס"ג בפירושו הארוך (מובא גם בהערות ר"ן קאפח על תרגום רס"ג, עמ' פה הערה 4): וַיֵּצְאוּ אִם בִּגְפוֹ יוֹבֹא - עיקר המילה גופו... ועניינה היחידות והרווקות". למעשה אין אף אחד מהמפרשים שמפרש את הכתוב על דרך תנא קמא.

אבל מעניין מאוד שמדברי רש"י עצמו על הפרשה נראה שראב"י באמת נחלק על תנא קמא בעצם פירוש המילה. כך כותב רש"י בפסוק דנן: "אם בגפו יבא - שלא היה נשוי

אשה, כתרגומו 'אם בלחודהי'. ולשון 'בגפו' - בכנפו, שלא בא אלא כמות שהוא, יחידי, בתוך לבושו בכנף בגדו" [דומה ל"כִּי בְמִקְלִי עֲבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן" (בראשית לב, יא)]. הוי אומר: פירוש 'בגפו' הוא לבדו, יחידי, כדברי ראב"ן, אלא שרש"י פותר אותה כאן במשמעות 'בכנפו', כלומר בכנף בגדו בלבד, ללא אשה. פירוש זה מתבסס על הארמית, שבה כנף היא 'גפא', כלשון הכתוב בדניאל (ו, ד): "קְדַמְתָּא כְּאַרְיֵה וְגַפִּין דִּי נָשָׂר לָהּ, חֲזָה הָיִית עַד דִּי מָרִיטוּ גַּפָּה" [הראשונה כאריה, וכנפי נשר לה, רואה הייתי עד שנמרטו כנפיה]. וכן פירש רש"ם: "ולשון בגפו - בכנפו, כי 'עַל גַּפֵּי מְרַמֵּי קָרְת' (משלי ט, ג) כמו 'על כנפי', גם כנף לשון תרגום גפא, כמו 'וגפין די נשר לה' ". גם ראב"ע בפירושו הארוך מביא דעה זו של רש"י [בפירוש שני], וחולק עליה: "אם בגפו - יש אומרים 'בגפו' כמו בגופו, ומצאנו 'גופת שאול' (דה"א י, יב), ומשקלי השמות משתנים. ואחרים אמרו, שהוא כמו כנף. 'וכנף' בלשון תרגום 'וגפין'. כאילו אמר בכנף בגדו לבדו. ואינו מטעם העניין, כי אין ראוי להיות פירושו רק שאין גוף אחר תלוי על גבו. והנה יהיה כמו 'על גבי חרשו חורשים' (תהלים קכט, ג)".

בתחילת דבריו הביא ראב"ע את שני הפירושים שראינו עד כה, בגופו או בכנפו. אך דעתו עצמו היא ש'בגפו' הוא כמו 'בגבו', בחילוף של גימ'ל ופ"א, והפירוש הוא שהעבד בא רק בגבו שלו, בלי להעמיס עוד מישוהו על הגב. גם הרמב"ן כותב פירוש זה לעיל (טו, י) על 'וַשְׁפֹּת בְּרוּחַךְ':

"...ודעתי עוד שעניינו כמו בבי"ת, נשבת ברוחך, מלשון 'כי רוח ה' נָשְׁבָה בו' (ישעיה מ, ז), וַיֵּשֶׁב רוחו יִזְלוּ מִים" (תהלים קמו, יח), כי שתי האותיות האלה יושמשו בעניין אחד, כמו 'על גַּפֵּי מרורי קרת' - על גַּבֵּי, 'אם גַּבְּפוֹ' ". והולך ומביא שם עוד הרבה דוגמאות.

ומכל מקום, שני הפירושים האלו קרובים להיות אחד, והראיה - רס"ג בפירושו הארוך שהבאנו נראה כמערב בין שניהם. לפני כן ציטטנו דבריו באופן חלקי, ועתה נצטטם במלואם:

וַיֵּצְאוּ אִם בִּגְפוֹ יוֹבֹא - עיקר המילה גופו. וגבו - על דרך החילוף, כי הגוף והגב נקראים גו וגב וגף. גו - כמו שנאמר 'וַתֵּשְׁבִי כְּאַרְצֵי גִּוּן' (ישעיהו נא, כג); גף - כאמרו כאן 'אם בגפו יבא', כי הַגִּי והגו והפ"א מתחלפים, כאמרו על גַּפֵּי מְרַמֵּי קָרְת (משלי ט, ג), ואמר על גַּבֵּי חֲרָשׁוֹ חֲרָשִׁים (תהלים קכט, ג)... ועניינה היחידות והרווקות".

נראה שלדעת רס"ג 'גפו' פירושו כמו גבו, והגב - שהוא חלק מרכזי בגוף האדם ובניין - משמש ככינוי לכל הגוף, כשם שאברים בולטים בפני האדם משמשים גם כתחליף כינוי לכל הפנים. כמו שכותב רש"י על "אֶפְרָיִם מְגִלָּת הַקִּלְבָּנוֹן" (שיר השירים ז, ה) שאין פירושו חוטם אלא הפנים, כמו אֶפְרִים, "שעל המצח הוא מדבר שהוא עיקר הכרת פנים". וראב"ע כותב על "פִּי הַחִירָת" (שמות יד, ב) שהוא כמו "פִּנֵּי הַחִירָת" (במדבר לג, ח) ונקרא כן 'משום שהפה [נמצא] בַּפְּנִים'. ויש לציין עוד שלפי דעת רד"ק (ראה בשרשים שורש אף ושורש אנף) האף-החוטם שורשו אנף, והוא כמו אֶפְרִים-פְּנִים שהם משורש זה [בארמית - אנפין], וייתכן שגם כאן נקראים האף והפנים באותו השם משום שהאף הוא חלק בולט בפנים, דוגמת פ'י החירות' שמשמש כתחליף לפנים, כדברי ראב"ע.

גפיים

כיום המילה 'גפיים' משמשת ככינוי כולל לידיים והרגליים, כלומר האברים הגדולים שבצידי גוף האדם. המקור לזה הוא המילה הארמית גרפא שפירושה כנף, שנכנסה לעברית של לשון חכמים, דוגמת 'נשתברו גפיה נשתברו רגליה' (משנה חולין ג, ד), וכן בתוספת א' "במה משלחה? רב הונא אמר ברגליה, רב יהודה אמר באגפיה... דהא כנפיה נינהו". ומכיון שהכנפיים מקבילות לזרועות האדם, הושאלה המילה הזאת גם לזרועות, כמו "בזמן שהיא ניטלת בגפים" (אהלות פרק ז' משנה ד); "שחברותיה נושאות אותה באגפיה [בזרועותיה - רש"י]" (שבת קכט.). ובעברית החדשה התרחבה המשמעות גם לרגליים, כלומר לאברי התנועה של האדם. טעם ההרחבה הזאת לא ברור לי.

ביאורים וחידושים

על פרשת השבוע

הגאון רבי אהרן ישעי' רוטר שליט"א מח"ם שערי אהרן

עין תחת עין (כ"א כ"ד)

קבלת רז"ל בזה דמי עין, ולא עין ממש.

וזה לשון הרמב"ם (בתחלת הלכות חובל ומזיק) החובל בחבירו חייב לשלם לו חמשה דברים, ואלו הם, נזק צער רפוי שבת ובושת וכו', נזק כיצד, שאם קטע יד חבירו או רגלו, רואין אותו כאילו הוא עבד נמכר בשוק, כמה היה יפה אז, וכמה הוא יפה תעה, ומשלם הפחת שהפחית מדמיו, שנאמר עין תחת עין, מפי השמועה למדו שזה שנאמר תחת לשלם ממון הוא: זה שנאמר בתורה, "כאשר יתן מום באדם כן יתן בו", אינו לחבול בזה כמו שחבל בחבירו, אלא שהוא ראוי לחסרו אבר או לחבול בו כאשר עשה, ולפיכך משלם נזקו.

וזה לשון הראב"ע דהכלל בזה, דלא נוכל לפרש על דרך מצות התורה פירוש שלם, אם לא נסמוך על דברי חז"ל, כי כאשר קבלנו התורה מן האבות, כן קבלנו תורה שבעל פה, אין הפרש ביניהם.

והקשה הרב ר' מנחם רקנאטי ז"ל, דמאחר שאין כוונת הכתוב ככתבו, למה נכתב כן לתת מקום לאפיקורסים לטעות, הרי הכתוב היה יכול לומר בפירוש, דמי עין תחת עין, ותירץ דיש בזה סוד גדול יעו"ש, ואם היה אומר דמי עין תחת עין, לא הייתי יודע רק את הפשט, על כן היה הכרח לכתוב בלשון הזה, כדי שיובנו הפשט גם הסוד.

והמרפא לשון תירץ, שבא להשמיענו שבדיני שמים כך הוא, כלומר שאע"פ שנתן לו כופר, אינו נמחל לו, עד שיבקש ממנו מחילה, כיון שלא יצא ידי דין שמים, וכמו שאמרו חז"ל (ב"ק צ"ב א') וכן נפסק ברמב"ם (הלכות חובל ומזיק פ"ה הל"ט) דמי שחבל בחבירו אע"פ שנתן לו חמשה דברים, אין מתכפר לו, עד שיבקש מן הנחבל וימחול לו.

ובדברים אלה תירץ, מדוע אונקלוס תרגם כלשון הכתוב, ולא תרגם קבלת חז"ל, כי הכלל הוא שאין התרגום בא במקום תורה שבע"פ, אלא ניתן מסיני ללמוד ממנו כוונת פשט המקראות, וכל מה שפירש התרגום, כך הוא פשט המקרא, ודרך תורה שבע"פ בפני עצמו, ואלו ואלו דברי אלהים חיים.

וזהו הכלל, בכל מקום שההלכה מכחשת פשוטו של מקרא, אבל אין המקרא יוצא מידי פשוטו, כלומר דיש לנו מדרשו עם פשוטו, אז תרגמו כפשוטו, ובמקום שההלכה מכחשת פשוטו של מקרא, וגם המקרא יוצא מידי פשוטו, והדרש והפשט היו לאחדים, אז תרגמו כדרשת חז"ל שזהו בעצם גם פשוטו [עיינ' בהקדמה בכללי אונקלוס כלל ה' מש"כ בזה] ולכן כאן דיש לנו מדרשו עם פשוטו, תרגמו כפשוטו.

ובספר הכתב והקבלה כתב, דתמיד נאמר בתחילה הפשע ואח"כ העונש, ולכן גם כאן כך הוא פשוטם של דברים "עין" כלומר אם המכה הוציא לו עין, עליו לשלם "תחת עין" כלומר שויה של עין.

והגר"א כתב, דבעצם היה לו לומר

עין בעין, מהו הלשון תחת, אלא לרמוז

כי אותיות שתחת העי"ן בהא"ב הוא כס"ף, תחת העי"ן הוא פ', ותחת היו"ד הוא כ', ותחת הנו"ן הוא ס', ועולה אותיות כסף, זוזה, עין, אם לקח עין, יתן תחת עין, והוא כסף.

שלהבת עולה מאליה

סיפורי הוד וגבורה בפרקי חייו הנאדרים ובעבודת קודשו הנשגבה של
כ"ק מרן אדמו"ר בעל 'תפארת יצחק' מקליוולנד זצוק"ל
מסכת חיים שכולה אהבת ישראל, רחמים וחסדים וקירוב רחוקים
במלאות שנה להסתלקותו - ל' שבט תש"פ-תשפ"א

שנה
להסתלקותו

לא בכדי בחר לקרוא את שם הרחוב בו התגורר כל השנים ברעננה, רחוב 'הר סיני', באומרו במתק לשונו, כי מעון קודשו עתיד להיות מקום לקבלת התורה לכל איש אשר בשם ישראל יבנה ובאשר הוא, כי זו הייתה מגמת נפשו וחפץ לבו הטהור, לקרב ולקבל כל אחד בסבר פנים יפות, ולהפוך את ביתו לאוהל של אברהם אבינו ע"ה. ארבעה פתחים היו לו ואף יותר, כולם היו פתוחים בכל שעות היממה לילה כיום יאיר, לקלוט ולהכניס פנימה כל עובר ושב, להחיות את לבו במאכלים ערבים ובאמרים נעימים ומעודדים, והוא עומד עליהם בלב ונפש חפצה לשרתם ולדאוג לכל מחסורם בשמחה ובמאור פנים ולהעניק להם די מחסורם אשר יחסר להם בגשמיות וברוחניות.

"אירע פעם בליל שבת", מספר לנו נכדו-יקירו הרב צבי פרנקל הי"ו, "שאחד האנשים הקרובים לרבנו שסעד על שולחנו, נתקל בקצה השולחן וקיבל מכה חזקה. הלה התייסר עם כאבו ונשך שפתיים באי-נעימות. רבנו הבחין בכך ושאל אותו: 'הייתה זו מכה חזקה?' והוא השיב בחיוב. נענה רבנו ואמר לו בחיוך: 'נ, את אשר יאהב ד' יוכיח'... חלפו כמה דקות, רבנו בדרך ברכת 'המוציא' והחל לחתוך את החלה, ולפתע נתקלה אחת מאצבעותיו בסכין החד וקילוח של דם החל לפרוץ החוצה. הלה שהרגיש קרוב עם רבנו, הפטיר לעברו בצחות: 'נ, את אשר יאהב ד' יוכיח'..."

"כאן הופתעו כל הנוכחים לראות את רבנו מתחיל לבכות בדמעות שליש תוך שהוא מייסר את עצמו בדברי כיבושין מעוררי לבבות, כי השי"ת כל כך אוהב אותנו ומשפיע עלינו שפע ברכות והצלחות מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, אולם אנו לא עושים מספיק את מה שהוא רוצה שנעשה. 'יהודי צריך לדעת שיש לו לשוב בתשובה בכל רגע', אמר רבנו בינו לבין עצמו בקול בכי, 'מי יאמר זכיתי לבי והוא מושלם כביכול בכל הדרישות שהשי"ת תובע מאיתנו. גם אני צריך להתחזק ולהתעורר בתשובה, הרי אנשים פונים אלי בבקשות שונות ולא תמיד אני באמת מתייחס לכל הבקשות ולא תמיד אני באמת עוזר להם... לכן, אם יהודי מקבל מכה מהשולחן או חתך מהסכין, הוא צריך לדעת שהכול מגיע מהקב"ה שהוא אוהב ומוכיח, הוא רוצה שנהיה יותר קרובים אליו'..."

"כך נמשכה שיחת המוסר הזו דקות ארוכות, עד שרבנו הבחין וידע שאכן כל המסובים על שולחנו הטהור הפנימו את המסר המחזק והתובע."

תחת כנפי השכינה

כל ימיו אשר חיה עלי אדמות, ראה רבנו חוב גדול וקדוש הרובץ על כתפיו לחזק יהודים ולקרב אותם לדרך התורה והמצוות. זו הייתה כל חיותו ומגמת נפשו הטהורה, להכניס תחת כנפי השכינה עוד ועוד נשמות

שלהבת אש קודש. רבנו זצוק"ל בקריאת התורה

לשמעו מפייהם טובות זיכרונות ועובדות מופלאות בשולי אדרתו הטהורה, אוצרות בלומים המקיפים ולו במקצת את דמותו התמירה שהאירה לארץ ולדרים עליה בחן בחדס וברחמים, מהם משתקפת עבודת קודשו בשמחה בשפה ברורה ובנעימה לשם ולתהילה, כי ממנו ניקח לעבוד את ד' אלוהינו לאהבה וליראה, לטוב לנו כל הימים.

תשואות חן מיוחדות נשגר בזאת לנכדו-חביבו **בנש"ק הר"ר צבי פרנקל הי"ו**, שזכה לקרבה מופלאה בצל הקודש בערוב ימיו של רבנו ומילא אסמיו שבע מדשן ביתו, להנאות בהם בני אדם ולהשיב נפשות חסידיו.

להחיות לב נשברים

אחד היה רבנו זצוק"ל שמקום הניחו לו להתגדר ברעננה של מעלה, דווקא בעיר החופשית והמרוחקת מן הדת ומכל זיק של חיי יהדות, האיר את האפילה הרוחנית והפריח את השממה לחיים שיש בהם אהבת תורה ויראת שמים, ביסדו ובהקימו שם תל תלפיות שהציל עשרות ומאות רבות מאחינו בני ישראל התועים מרדת שחת. רבים ממקורביו ביקשו ממנו שיבוא להתגורר בירושלים או בבני ברק, אך הוא החליט להשתקע דווקא בעיר רעננה בהוראת אביו הק', כדי להשפיע על תושבי העיר ולקרבה לתורה ויהדות, שם הקים את בית המדרש 'היכל הברכה' הממוקם ברחוב הר סיני בעיר.

שנה תמימה חלפה ביעף מיום בו לקו המאורות וכבה נר המערבי, עם הסתלקותו לשמי רום של כ"ק מרן אדמו"ר מקליוולנד זצוק"ל בעל 'תפארת יצחק', בשם טובה ובשיבה טובה. שנה בה ניכרת מיום ליום חסרונה של האבדה הגדולה לקהל עדתו הנאמנה ולכל בית ישראל, שנה בה גוברים הגעגועים ביותר עם חלוף עוד שבת ועוד מועד ללא אותה שלהבת של אש קודש שבערה בעוז ותעצומות במחיצתו ובהיכלו, לשמו ולזכרו תאוות כל נפש.

'איש העמסוני' היה רבנו זצוק"ל בכל ישותו ועצמיותו. עמוס וטרוד היה בעבודת הקודש ובתפילותיו הנלהבות כבן המתחטא לפני אביו, בלימוד ומסירת שיעורים תמידים כסדרם בהתמדה גדולה יום ולילה לא ישבות, בקבלת קהל רב חסידים ואנשי מעשה לצד אנשים הרחוקים מדרך השם, אשר שטחו לפניו את שיח לבם והתאמץ מאוד עבורם לפעול להם ישועות ורפואות למעלה מדרך הטבע, למלאות משאלות לבם לטובה, כאשר אצל רבים מהם פעל ועשה ברוחניות ובגשמיות, למען יחדלו מעשות כל רע ויקבלו על עצמם להתחזק בהנחת תפילין, שמירת שבת כהלכתה, טהרת המשפחה וכשרות הבית.

כן היה טרוד מאוד בשאר צרכי הכלל והפרט, לאחר שייסד את מוסדותיו בעיר רעננה אשר איווה למושב לו, בהוראת אביו כ"ק מרן אדמו"ר מסטראז'יץ זצוק"ל וזקנו האדמו"ר הזקן רבי איתמר מנדבורנה זצוק"ל, לאחר בקשת הנהלת המועצה הדתית שיקבע משכנו בעיר רעננה. עיר שלפני בואו הייתה שממה מכל זיק יהדות וריח תורה, אך מיד עם ראשית בואו הקים מרכז גדול לתפילה ולתורה, לגמילות חסדים ושאר דברים שבקדושה, וכן תלמוד-תורה ומעונות לחינוך הבנים, ויט שכמו לסבול ולשאת על עצמו את המשא הגדול והכבד הזה, לשלם לכל העוסקים במלאכת הקודש ולמען יוכל לכלכל את אברכי הכוללים ומלמדי התלמוד-תורה אשר תחת חסותו ונשיאותו, ומדי חודש בחודשו לא ידע מנוח לנפשו עד שידע שכל אחד קיבל בשלמות את משכורתו.

קשה להאמין כי תמה מסכת חייו של צדיק נשגב זה עלי אדמות, מסכת שסימלה את החיות וההתלהבות לכל דבר שבקדושה. הכול נעשה אצלו בחמימות וברגש שהדליקו את כל סובביו שעמדו בעזרה וצפו בעבודת קודשו. לב חסידיו ומקושריו יהמה בקרבם בגעגועי נפש עזים בקול המולה, מי יתנם כירחי קדם בהילו נרו על ראשם כבתחילה. הלוואי היו זוכים לחזות גם עתה באור פניו המאירות ולהתחמם כנגד אישו הגדולה לשאוב נחלי אמונה ויראת שמים טהורה בצל כנפי צדקתו, להתרומם טפחיים מעל פני הארציות והחומריות מתוך התבטלות מוחלטת מול הדרת גאוונו קדושתו וענוותנותו.

לקראת יומא דהילולא קמא יצאנו לסבב שיחות נרגשות עם מקורביו ובני ביתו של רבנו זצוק"ל,

וזכר חסדי אבות: מדוע חרג רבנו זצוק"ל מגדרו ונסע לבישטנא?!

מספר הרה"ג רבי אברהם ישעי' קובלסקי שליט"א, מחשובי חסידי נדבורנה ומו"ל העלון הנפלא 'מתיקות הדף היומי':

כידוע, לא הייתה דרכו של רבנו כמעט לצאת לחוץ לארץ למסע תפילות על קברי הצדיקים, כי מאז שהגיע להשתכן בארץ הקודש היה רגיל לומר שכאן בארץ ישראל יש מספיק צדיקים שיכולים לעזור זכויות ולהוריק ישועות על ראשי עם קודש. לפני כמה שנים התקיים מעמד נשגב ומרומם של הכנסת ספר תורה בעיירה בישטנא, להיכל בית המדרש ובניין הכנסת אורחים שהוקם מעל קברו של אבי השושלת הרה"ק הרבי ר' מרדכי'לה מנדבורנה זי"ע, והזמינו אז את רבנו זצוק"ל לבוא ולפאר את המעמד כאורח הכבוד וכזקן צדיקי בית נדבורנה.

במהלך הנסיעה אל ציון המצוינת של זקנו הק', פתח רבנו את סגור-לבו וסיפר לחסידים שסבבוהו כחומה במטוס, וכה אמר להם ברגע של גילוי לב: "אני בדרך-כלל לא נוהג לנסוע לקברי צדיקים בחוץ לארץ, אולם חשבת לעצמי כי אחרי מלאות ימיי ושנותיי עת אגיע לעולם העליון, ייצאו לקראתי אבי הק' וזקני הק' ולמעלה בקודש, אולם זקני הק' הרבי ר' מרדכי'לה שאני גם נין שלו וגם בן-נין שלו, יאמרו לי: 'זוער ביסטו? מי אתה? הרי לא ראית אתך מעולם ואיני מכיר אותך'... לכן החלטתי לקבל את ההזמנה

ולנסוע במיוחד לבישטנא, כדי שהרבי ר' מרדכי'לה יכיר אותי ואוכל לקבל טובות בזכותו ובשבילו"...

מוסיף הגרא"י קובלסקי שליט"א ומספר: בדרך חזור מבישטנא, ירד הרבי מהמטוס יחד עם עשרות מחסידיו נדבורנה שהשתתפו במעמד על אדמת הקודש בבישטנא, והנה בשדה התעופה נתקל רבנו באחד החופשיים שהיה שונא חרדים לתאבון. הוא ראה את הרבי עם עשרות החסידים והחל לצעוק בקולי-קולות שהרבי והחסידים רוצים לעקוף אותו בתור בעמדת הדרכונים... הרבי ניסה להרגיע אותו שאף אחד לא רוצה לעשות לו כולם, אולם הוא המשיך לצעוק ולרטון באומללותו מעוררת החמלה, כאשר משך כל אותם רגעים ארוכים עומד הרבי ומחייך אליו בשלווה, מנסה להרגיע אותו ללא הצלחה.

"מישהו אחר בוודאי לא היה מתייחס בכלל לאדם שכזה שרק ניסה וחפש על מה לצעוק ולהביע את קנאתו ותסכולו למראה הרבי ועשרות החסידים", מסיים הגרא"י קובלסקי את סיפורו הנפלא, "אולם רבנו לא זו בלבד שלא התעלם ממנו כפי שהיה מתבקש לכאורה, אלא השפיל את עצמו וניסה להשקיע את כעסו בכל מיני דרכים בענוות חן ובשפלות ברך אופיינית, כשהוא מורה לנו בכך דרך בעבודת השי"ת איך מתייחסים בכבוד וביקר לכל יציר נוצר באשר הוא"...

עוד בימי חורפו, מיד אחרי נישואיו, דגל רבנו בשיטה ייחודית זו של קירוב רחוקים. ביתו נאוה קודש בקליוולנד היה פתוח לכל דורש ומבקש גם מבוגר הגשמי. ביתו היה פתוח לרווחה, בנים של קדושים ומשולחים שהזדמנו לעיר ידעו כי יתקבלו אצלו בכבוד הנכון והראוי. כיום, במבט לאחור על נועם עבודתו הנשגבה, ניתן לומר בבירור שמצוות הכנסת אורחים הייתה אצלו בכחינת 'אביך במאי זהיר טפי' והייתה חביבה עליו ביותר, עליה מסר גופו ונפשו בכל לב ובכל נפש ובכל מאוד.

במאור פניו הקורן ובזכות הלבביות שנשפכה ממנו בכל עידן, זכה להשיב רבים מעוון ולקרב בנים רחוקים אל אביהם שבשמים, כאשר עד היום ישנם מאות משפחות בקליוולנד, בדטרויט ובלייקווד, החבים לו את רוחניותם מאחר והשפיע עליהם גדולות ונצורות לפני עשרות שנים בתקופת מגוריו במחיצתם. בימי שבתו בקליוולנד היה מנצל את השבועות של חודשי הקיץ, בהם נסעו כל התושבים לנפוש בהרים והעיר התרוקנה כמעט לגמרי, לנסוע לחזק יהודים במקומות שונים. שלושה שבועות נסע ללייקווד ושלושה שבועות נסע לדטרויט, באומרו: "אם בקליוולנד אין יהודים עכשיו, אסע למקומות אחרים לחזק ולעורר יהודים". רבנו הלביש אותם בלבוש יהודי, רכש להם 'שטריימלאך' ו'קפטענעס' על חשבוננו, וכמובן גם תפילין ומוזוות שמיון בכסף מלא מכיסו הפרטי למתקרים ליהדות, ובלבד שיהא שם שמים מתקדש ומתאהב על ידו.

כך גם היה בהגיעו לארץ הקודש וקבע את משכנו ברעננה. בתחילת דרכו לא יצא למנוחה בחודשי הקיץ, עד שאחד ממקורביו סיפר לו על היישוב 'עתניאל' שהוקם לאחרונה והוא מקום בו אפשר לחזק יהודים. רבנו שמע וקיבל, ואכן נסע משך 12 שנים רצופות לשהות בכל קיץ שבועיים ימים בעתניאל. הוא קיבל מפתח למקווה, בית הכנסת היה סמוך לבית האכסניה שלו, וכך החל להפריח במקום חיים יהודיים, כאשר עד בואו כמעט ולא היו שם מנייני תפילה בבית הכנסת, ומאז בואו הפך המקום לשקוע חיים.

כיום ישנם שני אברכים חסידיים המתגוררים בביתר-עילית עם שטריימלאך שהקימו דור ישרים מבוקר, ובעבר הלא-רחוק שלהם היו נערים שהתגוררו ביישוב עתניאל, ובזכות ימי ביקורו של רבנו במחיצתם באותן שנים, נמשכה נפשם ונקשרה לדרך החסידות לתהילה. כך היה בכל מקום אליו הגיע למנוחה, במקום לנצל את הימים למנוחה כמתבקש אחרי שנה שלמה של עבודת עבודה ולימוד מייגע, ביכר רבנו לצאת החוצה ולראות אם אפשר לחזק יהודים ולקרב נפשות לתורה ולמצוותיה.

מה מקווה מטהר

כעבור 12 שנים הפסיק רבנו לנסוע לעתניאל ואז הציעו לו לבוא בימי הקיץ ליישוב אדם הסמוך לירושלים עיה"ק, גם שם התגוררו תושבים שהיה צורך לחזקם בתורה ובאידישקייט, כמגמת נפשו של רבנו כל הימים. התוכנית השתבשה ברגע האחרון משום מעשה מופלא: על פי התוכנית היה אמור רבנו להגיע ליישוב אדם למשך שבוע, מיום רביעי עד יום רביעי. רבנו הגיע ליישוב ביום רביעי בצהריים, ביום חמישי בבוקר לקח הגבאי את רבנו ברכבו לטבול במקווה, והתברר שהמקווה ממוקם מחוץ ליישוב, מרחק נסיעה של כמה דקות. ואכן, רבנו נסע לטבול במקווה לפני תפילת שחרית, כדרכו מדי יום ביומו.

רק ביום שישי בבוקר הבין רבנו שלא יהיה לו בשבת מקווה טהרה ולא יוכל לטבול ולהיטהר לפני תפילת שחרית של יום השבת, היות והמקווה היה מחוץ לתחום שבת. באותו רגע נכנס רבנו לבית האכסניה והודיע לבני ביתו שחוזרים הביתה לרעננה! "אם אין לי מקווה לשבת קודש, אין לי מה להישאר כאן אפילו לא רגע נוסף", אמר בפסקנות והחל לסייע באריות המוזודות. כמובן שהחלו לשכנע אותו להישאר ואולי יוכל לטבול בבריכה מקומית וכיו"ב, אבל רבנו בגודל קדושתו ובעוז חפצו להקפיד על טבילה במקווה בכל יום תמיד, סירב לשמוע את כל ההסברים והשכנועים, ונסע לעשות את השבת בביתו ברעננה, וכבר לא חזר ליישוב זה.

מספר לנו נכדו הר"ר צבי פרנקל הי"ו: "בשנים הראשונות לבואו של רבנו לרעננה, עוד לא היה לו מקווה פרטי בביתו נאוה קודש. הוא הלך בכל יום לטבול במקווה העירוני שהיה ברחוב הראשי

הארט פנים. רבינו זצוק"ל עם כ"ק מרן אדמו"ר מזוועה ארה"ב זצ"ל ולהבל"ח כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז שליט"א

בשמחת נישואי רבינו. מימינו זקנו הרה"ק רבי איתמר מנדבורנה זצוק"ל

הכנסת אורחים לשם ותפארת. רבינו זצוק"ל ברחבת הכותל המערבי בשנת תשל"ו

על כף ידי...
אותו נער קיבל על עצמו בהחלטה נחושה ליישם בקשתו והחל לדבוק בתורת ה' ובמצוותיה, אף החליף את מלבושיו לבגדים חסידיים, וככל הרבים האחרים הקים בית חסידי בישראל בדרך שסלל לפניו רבנו. לימים סיפר, כי היה מוכן לקבל על עצמו קבלה זו תמורת הגבהת הכוס, כי חש והרגיש שבקשתו נובעת מלב אמת וטהור, וכל כוונתו היא אך ורק לקדש שם שמים בעולם".
פעם בשבת התוועדות שכזו, עבר על-יד רבנו אחד המלצרים ורבנו קרא לו להתקרב, רבנו שאל אותו: איפה הציצית שלך? והמלצר הנבוך ענה: "יש לי ציצית, אבל אני מכניס אותה לתוך כיס המכנסים שלא תתלכלך"... רבנו השיב לו: "ומשקפיים אתה גם מכניס לכיס שלא יתלכלכו? ציצית לא מלכלכת, היא מנקה! קבל על עצמך שתלבש ציצית בחוץ לעין-כל ותזכה לנשיאות חן..."

פתח להם נועם ורצון

הכנסת אורחים בצילו של רבנו הייתה נודעת לשם ולתהילה בכל הארץ, כאשר מדי שבת בשבתו היו סועדים על שולחנו עשרות רבות של יהודים שהגיעו מכל רחבי הארץ לשבות בצילו. ולא רק מדי שבת, אף במשך ימות השבוע היו עניים בני ביתו. ואכן את המיטה עליו הונח לאחר פטירתו, בנו מהשולחן הגדול בו ישבו האורחים בכל עת.

השולחן הטהור של רבנו שהחל מאמירת 'שלום עליכם' והזמירות לפני קידוש, ונמשכה עד השעות הקטנות של הלילה. במהלך ה'טיש' נוהג היה רבנו לספר זיכרונות על בעל ההילולא אביו הגדול כ"ק אדמו"ר מסטראזניץ זצוק"ל וסיפר אודות הזוועות שפקדו את בני משפחת המלוכה בשואה ואת סיפור ההצלה של בני המשפחה.

מספר מקורבו הרה"ג רבי ברוך האס שליט"א: "זכיתי להיות כמה וכמה שנים בשבתות האלו שהתקיימו בדרך-כלל בפרשת וארא – שבת שלפני ההילולא של אביו הק' מסטראזניץ זצוק"ל, שמאז פטירתו הייתה שבת התאחדות לכלל התלמידים החסידים והאוהדים הרבים מתושבי העיר רעננה ומחוצה לה. הייתה זו שבת 'מעין עולם הבא' כפשוטה, כאשר זכינו לראות את נועם עבודתו בקודש בשעת התפילות ובעריכת השולחנות, לשמוע מפיו דברות קודש במתיקות ובעניינות שכל הון דעלמא לא ישווה להם, והכל בלהבת יקוד אש ובקול חוצב המשתפך בבכי ובתחנונים לפני השי"ת, כאשר יחד עמו נסחפים כולם טפח וטפחיים בהתרוממות הרוחות ובהתעלות הלבבות.

"זכורני מעשה רב שראיתי באחת השנים בשבת בבוקר בשעת קידושא רבה: נער אחד שחזותו העידה עליו שרחוק הוא מקיום התורה והמצוות נעמד ליד שולחנו הטהור של רבנו וביקש להגביה את הכוס ולהניחו על כף ידו של רבנו, אולם רבנו נרתע ממראהו שיגע ביין ופנה אל הנער במתק לשונו הנצחי ובמבטו האבהי בלב רחום וחנון ואמר לו: 'אם אתה מקבל על עצמך מכאן ולהבא לשמור שבת כהלכתה, אתן לך להגביה את הכוס ולהושיבה

של רעננה, רח' אחוזה. רבנו הקפיד לצעוד רגלית בכל בוקר מביתו עד למקווה וכן בחזור, צעידה יומית בת דקות ארוכות. כשהציע לו המשמש בקודש לקחת אותו ברכב, כי מילא בשבת קודש הוא יכול ללכת בדרכים צדדיות כדי שלא להיתקל בחילולי שבת בחוצות קריה, אולם בימות החול מדוע יטרח כל כך וילך ברגל דווקא? השיב לו רבנו: 'אני רוצה שכל תושבי רעננה, גם אלו שעדיין לא זוכים לבוא לתפילות אצלנו בבית הכנסת, יראו איך נראה יהודי אחרי טבילה במקווה; אולי כך אוכל להשפיע עליהם התעוררות לתשובה ולבוא לבית הכנסת לתפילות ולשיעורי תורה ויהדות...'".

עוד מספר לנו ר' צבי: "חמש שבתות לפני הסתלקותו של זקני זצוק"ל, שבת קודש פר' וארא תש"פ, סייעתי לו ללכת בעזרת כיסא הגלגלים מבית הכנסת שבביתו למתחם 'בני עקיבא' ברעננה, שם נערכו סעודות שבת ההתוועדות כמו בכל שנה. היות וידעתי שלא נעים לרבנו להיות על הכיסא, הלכתי במהירות כדי לקצר את השהות בחוץ לעין-כל, אולם כשרבנו הבחין בכמה ילדים קטנים שישבו באיוז פינה ושיחקו, הורה לי להאט את המהירות. הוא נעצר על ידם ואמר להם במאור פנים 'גוט שבת', התעניין אצלם איזו פרשה השבוע ומה למדו השבוע בתלמוד-תורה, כשהוא מרעיף עליהם מברכות קודשו בנעימה. הבנתי אז שרבנו רוצה להשפיע עליהם אור של רוחניות, שיזכרו לתמיד שהיה להם כאן צדיק ברעננה שהסביר להם פנים".

השבת נועם הנשמות

"שבת אצל הרבי מקליוולנד" - הייתה לשם דבר בעיר רעננה, אולם יותר מכול היה זה בשבת שלפני יומא דהילולא של אביו כ"ק מרן אדמו"ר רבי ישכר בער מסטראזניץ זצוק"ל, אז נערכה מדי שנה שבת התוועדות שנתית דחסידי קליוולנד. מאות חסידים ואוהדים מכל רחבי הארץ היו באים מדי שנה לשבת במחיצת מרן רבנו זצוק"ל.

שבת חסידית ברעננה הייתה יוצרת רושם עז בשממה החרדית ברעננה, ורבים מתושבי העיר שלא שמעו מעולם על המושג שבת חסידית, היו נוהרים מכל קצות העיר לתפילות ולטישים הנערכים בראשות רבנו ששימש להם קרן אור של היהדות החרדית ברעננה. העיר המונה חסידים בודדים מבין תושביה הייתה זוכה בשבת התוועדות השנתית לשנות את פניה, כאשר מאות אברכים חסידים מסתובבים ברחובות העיר עם שטריימלאך ומשנים את פני השבת השוממת בעיר לשבת חסידית המבדילה בין קודש לחול.

רבים זוכרים את התפילות הנלהבות של רבנו שעבר לפני התיבה בכל תפילות השבת לרגל הילולת אביו האדמו"ר מסטראזניץ זצוק"ל, כאשר גולת הכותרת הייתה בשעת עריכת

השבת נועם הנשמות. עם מרנן הגרמ"ל לנדא זצ"ל רבה של ברק, כ"ק האדמורי"ם ה'באר יעקב' מנדבורנה זצ"ל, כ"ק האדמו"ר מפיטסבורג זצ"ל, להבל"ח כ"ק מרן אדמו"ר מנדבורנה שליט"א | באדיבות ארכיון 'למען ידעו' תיעוד מרבוה"ק מנדבורנא

ואטרה ואתקדש: "ראו במוחשיות איך הטבילה במקווה נוסכת בו כוחות מחודשים"

מצוות בדיקת חמץ בדחילו ורחימו לאחר היטהרות במקווה טהרה. למרבה ההפתעה, ברגע היציאה מדלת המקווה, קיבל רבנו כוחות על-טבעיים ורץ בעצמו את כל המדרגות למעלה עד ביתו, שם בירך בהתלהבות על בדיקת חמץ ועמד בתוקף לקיים את מנהגו לבדוק את החמץ בכל שלוש הקומות של הבניין.

גם בחנוכה תש"פ, שבועות ספורים לפני הסתלקותו של רבנו, ראו בני הבית אותות ופלאים לאחר הטבילה במקווה טהרה. רבנו נהג בכל שנה להכין בעצמו מדי יום שמש חדש להדלקת הנרות, והייתה בכך עבודת עבודה נפלאה: הוא לקח מים מבור המקווה, הרתיח את המים והכניס את השעווה לתוך המים הרותחים, וכך הכין את השמשים בקדושה של מעלה, ובסיום הלך שוב לטבול לפני עבודת הקודש של העלאת הנרות בלהב האש. רבנו אף היה מספר לנוכחים בזמן הכנת השמשים, על המסירות-נפש שנדרשה מהם עבור הדלקת נרות חנוכה בימי השואה.

מספר לנו ר' צבי פרנקל: "בערב חנוכה האחרון התקשר אלי רבנו לאחר שחזר מטיפול כואב ומתיש בבית הרפואה, וביקש ממני לקנות שמשים גדולים להדלקת נרות חנוכה. שאלתי: מה קרה שהרבי לא עושה בעצמו כמו כל שנה? והתחיל לבכות על כך שאין לו טיפת כוח ולמרות רצונו העז להכין בעצמו את השמשים כמו בכל שנה, הוא מרגיש שאינו מסוגל לעשות זאת הפעם. אמרתי לרבנו שאקנה לו שמשים גדולים, אבל אם בכל זאת הוא יכין לעצמו בסופו של דבר, אני מבקש שיכין גם עבורי שמשים להדלקה.

"חלפו כמה שעות, רבנו התאושש קצת מחולשתו וביקש שיורידו אותו לבית הטבילה. גם כאן חזר על עצמו המחזה מערב פסח הקודם, כאשר מיד אחרי הטבילה התאזר עוז בגבורת אריזתו ונעלה לחדרו להכין את השמשים בעצמו, כשלענייני אנשי הבית הנדהמים נגלה אדם אחר לגמרי ממה שהיה נראה לפני רבע שעה. וכמוכן, בבואי למעמד ההדלקה הגיש לי רבנו את השמשים שהכין גם עבורי: כפי שביקשתי ממנו..."

אחד הדברים היסודיים עליהם עמד רבנו בכל תוקף של קדושה היה הטבילה במקווה, כאשר המקווה הפרטי בביתו הפך כבר מזמן למקווה מרכזי עבור כל תושבי העיר והסביבה, על אף שיש מקווה מהודר ברעננה שנועד לשירות הציבור הרחב. הדברים הגיעו עד כדי כך, שנוצר קושי לתפעל את המקווה של רבנו מחמת ריבוי האנשים שהגיעו לטבול בו בתוספת קדושה משך כל שעות היום. גם כיום, לאחר פטירתו מהאי עלמא, ממשיכים יהודים להגיע מתוך העיר ואפילו מכפר סבא הסמוכה, כדי לטבול במקווה.

רבנו היה מסביר את דרישתו מהיהודים הבאים בצל קורתו להיטהר במקווה, היות ואנו רואים את מעלת סגולת המקווה בעבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים, שאם היה נכנס חלילה וחס לבית קודש הקדשים בלי שנטהר לפני כן במקווה, היה חייב מיתה ר"ל, ואילו הטבילה במקווה רוממה אותו לדרגות עליונות שבזכותן יכול היה להתקדש ולהיטהר בקדושה של מעלה עד שזכה להיכנס לקודש הקדשים ולהקטיר קטורת אחת בשנה. הרי שהטבילה במקווה סגולתה להעלות את האדם מדרת שחת ולסייע לו להיטיב את דרכיו באשר הוא.

"ראו במוחשיות איך הטבילה במקווה נוסכת כוחות מחודשים בגופו התשוש של רבנו", מספרים החסידים ואנשי הבית הקרובים. "בערב חג הפסח האחרון לחיינו, שנת תשע"ט. לפני בדיקת חמץ נפל רבנו בביתו והוא נסע לבדיקות וצילומים שהראו כי הוא סובל מפריצת דיסק בגבו, דבר שגרם לו לכאבים נוראים. בשעה 12:30 בלילה חזר רבנו לביתו תשוש ומיוסר, בני הבית שראו את מצבו הציעו לו שיעשה בדיקת חמץ בחדרו הפרטי, ואילו את כל חדרי הבית, בית הכנסת וחדרי הכנסת האורחים בקומה העליונה שבביתו, יבדוק מישוה אחר; אבל רבנו לא הסכים לוותר על המצווה החביבה, ולא זו בלבד אלא שאמר שאי אפשר לגשת לבדיקת חמץ בלי מקווה..."

"לא הייתה ברירה אחרת מול עקשנותו הברורה, ובעזרת ארבעה אנשים ירד וטבל, עלה ונסתפג וכך זכה לקיים את

יקוד אש. בעריכת שלחנו הטהור, בנו מ"מ האדמו"ר שליט"א נושא מדרותיו

מעשה היה עם נער בעל-תשובה שהתקרב אל רבנו בשנתיים האחרונות לחייו. נער זה מגיע ממשפחה חילונית מובהקת המתגוררת ברעננה ואין לה שום קשר למסורת, אך הוא זכה להציץ פעם להיכלו של רבנו, הציץ ונפגע לטובה. אחרי שתי שבתות בהן הגיע להתפלל קבלת שבת בבית מדרשו של רבנו, הבחין רבנו כי בעוד והיכל מתרוקן מכל המתפללים הממהרים לביתם לקדש על היין ולסעוד את הסעודה בביתם, נותר הנער הלז לשבת בבית הכנסת ללמוד הלכות שבת. בדרך-כלל, האורחים של רבנו שאכלו על שולחנו, היו נותרים בבית המדרש עד שרבנו יעלה לביתו ויתחיל את הסעודה, אך כשרבנו שאל אותו האם הוא אוכל אצלו, השיב הנער שהוא אוכל בבית הוריו.

תמה רבנו ולא הבין מדוע אם כן הוא נשאר בבית המדרש ואינו מזדרז ללכת לביתו? ואז סיפר לו הנער דברים כהווייתם: "אני אוכל אצל ההורים שלי, אבל היות ויש כעת איזו תכנית בטלוויזיה, הם יושבים מרותקים למסך ולא יבואו אל השולחן כדי שאעשה להם קידוש, לכן אני ממתין כאן עד סיום התוכנית ואז אלך הביתה ואתחיל את הסעודה". שמע רבנו ואמר לו: "לא, אני סבור כי עליך ללכת עכשיו הביתה! הרי המלאכים המלווים כל אדם בחזרתו מהתפילה בדרך לביתו, מתלווים גם אליך ויעזרו לך לעורר את ההורים בקדושת השבת; בבואך הביתה, תפנה אליהם ותאחל להם 'גוט שבת' במאור פנים, מובטחני שזה יעורר אותם ויצית אצלם את הנקודה היהודית הכבויה אצלם לעת עתה".

באמצע השבוע שלאחר-מכן, סיפר הנער לרבנו את אשר היה: "הגעתי לבית ההורים והם כמוכן ישבו לפני המסך, למרבה הצער. נכנסתי פנימה ואמרתי בקול רם 'גוט שבת', שבת שלום, וראה זה פלא, באותו רגע הם כיבו את המסך וניגשו אל השולחן באין אומר ובאין דברים. עד אותה שבת, כל פעם שהייתי חוזר מהתפילה בליל שבת, הייתי יושב וממתין חצי שעה ויותר עד שהם יסיימו את ענייניהם ויבואו אל השולחן, ועתה כשנהגתי על פי עצתו והוראתו של רבנו, משכתי אותם לסעודת השבת כבמטה קסמים..."

ערבית של מוצאי שבת

על קדושת השבת שבערה בעצמותיו של רבנו ביקוד אש, מספר לנו נכדו הר"ר צבי פרנקל הי"ו:

"בחורף תשס"ט הזדעזעו כל בית ישראל בכל מקומות מושבותיהם מהפיגועים המחרידים במומביי, בהם גם נהרגו כמה יהודים קדושים הי"ד ובתוכם אחיינו של רבנו, הרה"צ רבי לייבוש טייטלבוים זצ"ל הי"ד, בן אחיינו יבלחט"א הגה"צ אב"ד וואלווע שליט"א [חתן כ"ק אדמו"ר מסוליצא זצ"ל – גיסו של רבנו]. רבי לייבוש היה מאוד קרוב לרבנו והיה מגיע הרבה להסתופף בצילו,

להעלות שלהבת. בהדלקת נרות בערב שבת בביתו לידו נכדו חביבו הרב צבי פרנקל

של אברך חמודות זה שהיה כה קרוב לליבו, אך מיד לאחר מכן נכנס לחדרו ושטף את פניו, ירד חזרה לבית הכנסת ואמר: 'עלינו להתפלל עכשיו תפילת ערבית של מוצאי שבת, ואם אנו קוראים לה 'ערבית של מוצאי שבת', הרי שיש עליה עדיין את השם של שבת ויש בה קדושת שבת, לכן צריכים להתפלל אותה בשמחה שהרי בשבת צריך לשמוח...' כך נעמד רבנו להתפלל תפילת ערבית בהתלהבות ובקול גדול כדרכו בקודש, כאשר עם סיום התפילה עוד לפני שעברו לפניו בסך לברך ולהתברך בברכת 'גוט וואך', שוב פרץ בבכי מטלטל ומשך כל הלילה לא יכלו לדבר אתו בגודל צערו ותוגתו".

בהקשר לכך מספרים לנו החסידים על ההקפדה של רבנו להקפיד על נטילת ידיים לסעודת מלווה מלכה, קבלה שקיבל על

כאשר מובן מאליו שבכל הימים האלו בהם לא ידעו מה עלה בגורלם של בני הערובה בבית חב"ד במומביי, היה רבנו שואל ודורש לדעת בכל כמה שעות האם יש חדש ואולי יש בדל של מידע מעודד עליהם.

"דקות ספורות אחר זמן מוצאי שבת, נכנס אחד לבית הכנסת והחל לספר לנוכחים שעוד ישבו בסעודה שלישית עם רבנו, שהגיעו חדשות לא טובות מהודו במהלך השבת. רבנו ראה שכולם מתלחשים ביניהם, אך ביקש שלא יגידו לו כלום עד אחרי ברכת המזון, והיית שברכת המזון מברכים בזמן רבנו תם, אינו רוצה לשמוע מה בפיהם עד אז. בסיימו ברכת המזון, פנה לנוכחים ושאל נון?', ואז סיפרו לו שרבי לייבוש הינו בין ההרוגים הקדושים. "מיד פרץ רבנו בבכי גדול והצטער דקות ארוכות על פטירתו

שם ותהילה. עם מרנן ורבנן גדולי התורה והחסידות בסיום הש"ס ע"י אגודת ישראל בעיה"ק ירושלים תובב"א

מלכה נחשבת לאחת מסעודות השבת. ופעם, לאחר שחזר רבנו מאירוע מסוים באישון לילה של מוצאי שבת, כבר כמעט נעצמו שמורות עיניו בשונה, אך פתאום נזכר שאכל 'מלווה מלכה' אבל לא נטל את ידיו, מיד קם וניגש למטבח להכין לעצמו חלה ודג, באומרו שסעודה זו יש לאכול אותה עם נטילת ידיים.

"בשנה האחרונה לחייו", מספר הר"ר צבי פרנקל הי"ו, "נפל רבנו בערב חג השבועות תשע"ט ולקחו אותו במוצאי שבת לבית החולים. כשראה שמארגנים לו שקית עם כמה דברים הכרחיים לימי האשפוז, ביקש שיכניסו גם חלה עם מלח וחתוכת דג לסעודת מלווה מלכה. משך כל הזמן נאנק רבנו מייסורים נוראים ואחרי שבדקו אותו אמרו לו שהניתוח יתקיים רק מחר בבוקר. הרופא ביקש להרדים את רבנו, כדי שיהיה בכוחותיו לקראת הניתוח, בפרט אחרי שבת שלמה שלא ישן רגע אחד, אבל רבנו ביקש שיוציאו לו את החלה והדג מהשקית, כי הוא רוצה ליטול ידיים לסעודת מלווה מלכה עוד לפני חצות.

"הרופא ניסה לשכנע אותו לוותר על הרעיון, באומרו לו שהרי הוא בקושי מסוגל להזיז את ידיו וכל תנועה כואבת לו, אבל רבנו אמר לו: 'אם היית יודע כמה גדול כוחה של סעודת מלווה מלכה, היית אתה בעצמך מציץ לי לאכול את הסעודה הזו לפני ההרדמה והניתוח'..."

לבוש בגדי חמודות

ולסיום נשוב להפליג בעבודת הקודש של רבנו בקירוב רחוקים ובהכנסתם תחת כנפי השכינה:

מנהל ישיבה לבחורים מתחזקים באשדוד, היה מגיע פעמים רבות להתייעץ עם רבנו בנושאים חינוכיים הנוגעים לעולמם של מאות הנערים הלומדים בישיבתו, ולפעמים גם הביא אתו את הנערים לקבל ברכה מרבנו. בערב ראש השנה תש"פ, האחרון לימי חייו של רבנו, הביא אתו את התלמידים מהישיבה לשיחת חיזוק לפני יום הדין, אך לפני כן נכנס לבדו אל רבנו וסיפר לו שיש נערים הלוכשים מכנסיים עם קרעים - כפי שהתפשט לאחרונה בקרב הנוער של המגזר הכללי - אך אינו יודע איך לומר להם שזה לא מתאים להם ללכת ככה.

רבנו הרגיע אותו שהוא כבר ימצא בס"ד את הדרך לליבם להסביר להם שלא מתאים להם ללבוש מכנסיים כאלו, וכשהוא ניסה לרמוז לרבנו שאסור לדבר איתם בחריפות כי הם נערים חלשים, אמר לו רבנו: "הרי אמרת שאתה לא יודע איך לומר להם זאת, תן לי לדבר איתם ובסייעתא דשמיא אמצא את הדברים המתאימים להם".

בהיכנסם של מאות הנערים, דיבר איתם רבנו ארוכות על גדולת הימים הנשגבים של ראש השנה ועשרת ימי תשובה ויום הכיפורים, ובתוך כך השחיל להם סיפור במלך שהיו לו ילדים רבים ומשפחה גדולה שהתרחבה מתקופה לתקופה, עד שלא הייתה לו ברירה והוא כבר לא יכול היה להיפגש עם כל אחד מהנכדים שלו בכל יום. כך, כעבור תקופה בה הקשר כבר לא היה כמו לפני כן, החל אחד הנכדים לומר לעצמו: 'למה עלי ללכת מחויט ומהודר בלבוש מלכותי? הרי אני כבר לא מגיע לארמון

המלך כמו פעם', והחל ללבוש מכנסיים קצרות עם קרעים כי זו הייתה אז ה'מאדע'... אנשים פנו אליו ואמרו לו: 'אתה הרי בן מלך, איך אתה מרשה לעצמך ללבוש קרעים כאלה?!', אך הוא אטם את אוזניו ואמר להם: 'נכון, זה לא מכובד ולא מתאים, אבל זו ה'מאדע' עכשיו וככה אנשים הולכים'...

כאן פנה רבנו אל הבחורים ואמר להם: "נו, הבה נשמע מפיכם מי צודק? האנשים שהעירו לו על לבושו הקרוע או בן המלך שבחר לעזוב את בגדי המלכות היפים לטובת מכנסיים עם קרעים כפי ה'מאדע' העכשווית?"... בתוך כך פתח רבנו את כפתורי הקאפטן והראה להם את מכנסיו באומרו: "נכון, יש 'מאדע' ללבוש מכנסיים עם קרעים, אבל אני לא לבוש ככה, כי לא מתאים לבן מלך ללבוש קרעים"...

מעבר לכך לא אמר להם רבנו כלום בנושא הזה, וכעבור כמה שבועות הגיע מנהל הישיבה לספר לרבנו על עשרות נערים שהפנימו את המסר הנוקב והפסיקו ללבוש את המכנסיים האלה. סיפור פלא נוסף אנו שומעים מפי הר"ר צבי פרנקל הי"ו על עיניו הצופיות של רבנו: אחד הבחורים שהתחזק על ידי רבנו בשנים האחרונות והתקרב אליו ביותר עד שנהיה ה'הויז בחור' בביתו, ביקש פעם מתנה מרבנו וקיבל את הספר 'דברי ישכר' שרבנו הוציא לאור מדברי תורתו של אביו מרן האדמו"ר מסטראזניץ זצוק"ל. רבנו כתב לו הקדשה בראש הספר והכניס בה סימנייה. היה זה בשנת תשע"ח והיות שהוא התגורר בביתו של רבנו כ'הויז בחור', נותר הספר בביתו של רבנו. בחורף תש"פ התארס הבחור ומאו הפציר ברבנו כמה פעמים לקבל ממנו הדרכה לקראת נישואיו, אך כל פעם היה הדבר נדחה מחמת חולשתו של רבנו.

למחרת ההלוויה, הוא החל לארוז את חפציו מהבית לקראת העזיבה, והנה הוא נתקל בספר 'דברי ישכר' שקיבל אז מרבנו לפני שנתיים ובתוכו הסימנייה. הוא פותח את הספר במקום בו הייתה מונחת הסימנייה, והנה נפתח לו הספר במקום בו היה כתוב בנותרת 'הדרכה לחתנים'... יותר מכך כבר לא היה צריך כלום, הנה לו הדרכה לחתנים שקיבל מרבנו יום אחרי ההלוויה.

זכה רבנו לראות עולמו בחייו לשם ולתהילה, ועכשיו ביותר אחרי הסתלקותו לשמי רום, כאשר הותיר ברכה מרובה אחריו ובנו יחידו כ"ק אדמו"ר שליט"א ממשיך להעלות את השלהבת בנשמות ישראל בכל עוז, ובכך נמשכת שלשלת הקודש לבית קליוולנד לתפארה, במידת אהבת ישראל, במצוות הכנסת האורחים ובמלאכת קירוב הרחוקים ברעננה ובביתר-עילית, כאשר על אף השנה האחרונה עמוסת התמורות העולמיות, ממשיכים מפעלי הנאדרים של רבנו זצוק"ל לשגשג וללבלב, וזכר צדיק לברכה.

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

ציון קודשו בהר הזיתים

ברכה מרובה. הנחת תפילין לבנו מ"מ אדמו"ר שליט"א

להתענג בתענוגים

שביבי חיזוק ואמונה
באספקלריה
אקטואלית

יוסף מאיר האס

הוא נכנס לאולם, מביט ימין ושמאל, אולי בכל זאת יזהה מישהו מבין החוגגים, אבל לא! הוא לא מכיר אף אחד

סיפור מדהים אירע לאחרונה עם המשפיע המפורסם, מלהיב לבבות ישראל בפיו המפיק מרגליות נפלאות, הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א, הרואה זכות גדולה וחובה קדושה לפרסם את סיפורו בשער בת רבים, על ידו נוכל להציל נפשות רבות מרדת שחת.

ביום בהיר קיבל הגר"א טויסיג הזמנה לחתונה המתקיימת בארה"ב, יחד עם ההזמנה צורף גם כרטיס טיסה הלוך ושוב. רבי אהרן מביט בהזמנה שוב ושוב, אבל הוא לא מזהה שם מישהו שהוא מכיר... אולי טעות נפלה כאן, הוא מהרהר לעצמו ברגע הראשון ונוטה להמשיך הלאה לשגרת יומו העמוס בהרבצת תורה ובחיזוק יהודים, אולם כרטיס הטיסה שנלווה אל ההזמנה ועליו היה רשום שמו, בהביר לו בוודאות כי לא נפלה כאן שום טעות, והיהודי שהזמין אותו לחתונה אכן מתכוון אליו וישמח מאוד לבואו.

נו, איך אפשר להתעלם מיהודי שטורח לשלוח כרטיס טיסה הלוך-חזור, ואף מבקש מאוד בכתב ידו על ההזמנה שהמשפיע יקום ויבוא לאמריקה, ליטול חלק ונחלה בשמחת נישואיו. רבי אהרן כידוע לא אוהב לסרב לבקשותיהם של כלל ישראל, לבו שש ושמח בכל שמחה יהודית. הוא קם ונסע לאמריקה לחתונה.

הוא נכנס לאולם, מביט ימין ושמאל, אולי בכל זאת יזהה מישהו מבין החוגגים ויבין מי הוא זה שכל-כך ביקש ממנו שיבוא לשמוח בשמחתו. אבל לא! הוא לא מכיר אף אחד... רבי אהרן ניגש אל המחזות ואומר לו בחום: "מזל טוב מחזותן!" ומוסיף: "שלחת לי הזמנה, שלחת לי כרטיס טיסה, כולי האי על מה? מה מגיע לי?!"...

אפילו הגר"א טויסיג שרגיל לשמוע סיפורים מרגשים מפיהם של יהודים, התרגש לשמוע את אשר בפיו של המחזות: "בחור הייתי בישיבה ולא היה לי טוב שם. החלטתי שאני עוזב, כי לא מצאתי את מקומי בין הבחורים. אולם זאת אמרתי בליבי, כי את תפילת מנחה האחרונה שלי לתקופה זו, טרם אעזוב את הישיבה ואולי גם בכלל את הדרך, אעשה בהיכל הישיבה, כדי לסיים בטוב... ואז, לפני תפילת מנחה, ניגשת אלי רבי אהרן היקר, סידרת לי את הצווארון של החליפה, הנחת את ידך על כתפי ואמרת לי בלבביות: 'בחור יקר כמון, לא מתאים שהצווארון שלו יהיה מקופל ברישול'... זהו, יותר מזה לא אמרת ולא היית צריך לומר..."

סיים המחזות הנרגש ומחה את דמעותיו: "דברים קצרים אלו נגעו מאוד לליבי, כי נתת לי את ההרגשה האוהבת והמלטפת, כי למרות הכול אני בחור יקר ותולים בי תקוות גדולות. באותו רגע החלטתי שאני נשאר בישיבה! נשארתי ללמוד ואחרי תקופה נישאתי וגידלתי דור ישרים מבורך להפליא. הכול בזכותך, רבי אהרן הצדיק. לולי היית ניגש אלי באותה שעה, הייתם מאבדים אותי חלילה ואת כל הדור היפה שזכיתי להקים ברבות השנים. היה ברור לי, כי עכשיו כשאני מחתן את בני בשעה טובה ומוצלחת, רבי אהרן טויסיג יהיה אורח הכבוד בשמחתי הגדולה, כי בזכותו יש כאן היום חתונה".

"האמת היא, ששכחתי לגמרי מהמקרה הזה", מעיד הגר"א טויסיג בהתרגשות, "אבל הבחור הזה שינה את כל החיים שלו בעקבות המילים הטובות הללו שאמרת לי בוסייעתא דשמיא, וכך זכינו להצילו ברגע האחרון ולהחזירו לדרך המלך ולחיים טובים ומאושרים".

הקדוש, כי ההכנות לתפילה שהורגל בהן מימים ימימה חסרות לו עכשיו, ובגלל כך אינו מרגיש טעם ערב בתפילתו. אולם הרבי השיבו קצרות כדרכו: "ועוד תני בר קפרא, אילו היה נותן בה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה, ולמה אין מערבין בה דבש? מפני שהתורה אמרה..."

רק כשיצא מלפניו אמר ה'אמרי אמת' זי"ע: "הנה זה עודנו לבו דואב על העדר ההכנה, ומרגיש בחסרונה, אבל רוב רובם בכלל לא מרגישים שחסר להם משהו..."

גיסו של הרבי, הוא הגה"ק רבי צבי חנוך הכהן לוי"ע אב"ד בענדין, סיפר לפניו באותם ימים – כמראה מקום בעלמא – שמואב בספר ישן כי ישנו אבר מסוים בגוף האדם אשר אינו מגיע לערנות מלאה רק אחרי שעות אחדות מיקיצתו מן השינה, ומאחר שצריך להתפלל בבחינת "כל עצמותי תאמרנה", אולי מן הראוי להרחיק את שעת התפילה משעת היקיצה בבוקר? חייך ה'אמרי אמת' זי"ע והשיבו בשנינות: "אכן כך... אכן כך... יש להקדים בלילה לישון ולקום בבוקר מוקדם, כדי שעד שעת התפילה בזמנה יתעוררו כל האברים..."

הוא גופו אמר אז בדרך צחות: הבריות אומרים, מה הבדל יש בין פשטידה של אטריות ("לוקשן קוגעל") לפשטידה מתפוחי אדמה, שהראשונה אפילו לא עלתה יפה באפיינה – נשאר ממנה לכל הפחות אטריות וצימוקים וכו', הראויות למאכל כמות שהן, מה שאין כן האחרת – אם אינה מצליחה לא נשאר ממנה כלום... כן הוא גם לעניין התפילה, אם מתפללים "בזמנה" – אזי אפילו אם לא הייתה ברעותא דליבא כראוי, מכל מקום הלא התפלל תפילה כמאמרה... תפילה בזמנה... אבל אם מתפללים "שלא בזמנה", וגם עצם התפילה לא הייתה כדבעי, מה נשאר ממנה?... "ראש גולת אריאל" (ח"א עמ' רד)

אחרים בתורה?

ונראה לומר, דיודע קושיית הטור מדוע עושין חג הסוכות בחודש תשרי ולא בחודש ניסן כשיצאו בני ישראל ממצרים. ומתרג' ע"ז הגר"א מוילנא: משום דבתחילה לא היה צורך בזיכרון מיוחד לעניי הכבוד שהגנו על ישראל במדבר, כשם שאין עושים כל זכר לאכילת המן ולבאר. אך מכיון שלאחר חטא העגל ניטלו ענני הכבוד ונשארו ישראל מגולים, ורק אחרי יום הכיפורים, כאשר מחל השי"ת את החטא, הוחזרו ענני הכבוד, לפיכך עושים חג הסוכות בתשרי אחרי יום הכיפורים, לרגל החזרת העננים.

לפי זה יש לומר, שכאן בפרשת משפטים, שהיא לפני מעשה העגל, עדיין לא היה החג לזכר החזרת ענני הכבוד, ולכן נקרא כאן החג רק חג האסיף ולא חג הסוכות.

"משך חכמה" - בפרשתנו

זופרא דזופרא

מדוע צריך למסור את הכרית
היחידה שלו לעבדו העברי

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם (כא, ב).

סיפר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל: מסרתי שיעור לבעלי בתים, ולמדנו את הסוגיא של עבד עברי, למדנו את הדין של "כי טוב לו עמך", שהגמ' דורשת (קדושין כב, א) עמך במאכל עמך במשתה, שכל דבר שיש לך אתה גם צריך לתת לעבד, ואם יש לך רק שמיכה אחת או כרית אחת, אתה צריך להביא את זה לעבד. קם אחד הבעה"ב ברוגז, ואמר שזה לא יכול להיות שהתורה תגיד שאם יש כרית אחת, הבעה"ב צריך לתת אותה לעבד. סגר את הגמ' ברוגזה ויצא.

למחרת חזר, שאל אותו הרב, מה קרה, מדוע חזרת? אמר הבעה"ב, חשבת, האדון הזה יש לו רק כרית אחת, יש לו רק שמיכה אחת, מה אתה הולך וקונה עבד, הרי אין לך כסף? אם אתה כזה סכל, מגיע לך שלא תישן על כרית.

"מדשן ביתך" - בפרשתנו

המהפכה של מרן ה'אמרי אמת' להתפלל בזמנה

ואנשי קדש תהיון לי (כב, ל)

כשעשה מרן ה'אמרי אמת' מגור זי"ע את המהפכה בזמני התפילה אשר היו נהוגים עד הנה במקהלות החסידים, והורה לחסידיו להתחיל ולהתפלל תפילת שחרית "בזמנה", לא היה זה דבר של מה בכך... הזקנים מן הדור הקודם, שהתרגלו כל חייהם להתפלל בשעה מאוחרת, לאחר הרבה "הכנות", לא הסתגלו בנקל לסדר החדש.

דומה היה עליהם כאילו מדובר בשינוי חוקות יומם וילילה... אולם הוא זי"ע עמד איתן בדעתו, ואט אט החדיר אצל כולם את שינוי זמני התפילה ל"תפילה בזמנה"...

לימים סיפר בנו מרן ה'פני מנחם' מגור זי"ע, כי באותה תקופה נכנס פעם חסיד פלוני אל הקודש פנימה, ושפך שיחו לפני אביו

אמרי פלח

תשובתו הפלאית של הרה"ק
מוואלבארז' על המשיג גבול

מכה איש ומת מות יומת, ואשר לא צדה והאלקים אנה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה (כא, יג-יד). אחד מחסידיו הרה"ק רבי יששכר בעריש כהן מוואלבארז' זצ"ל שגר בעיר גרודזיסק, קם לו מתחרה במסחרו שירד לחייו, עבר זמן והלה הרגיש כי כשל כוח הסבל ועוד מעט ירד לטמיון כל עמלו, מיהר ונסע לרבו לקבול על הסוחר המסיג גבולו.

הרה"ק מוואלבארז' שהאזין לטענותיו נענה ואמר: בתורה הקדושה נאמר "מכה איש ומת מות יומת, ואשר לא צדה והאלקים אנה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה", אם כי מפרש אני פסוק זה בדרך צחות אבל הוא פירוש אמיתי, אם חפץ סוחר להתחרות בחברו, הרי אם ברצונו שחברו יעני ו'עני חשוב כמת' אזי "מכה איש ומת מות יומת" דינו שהוא עצמו יהפוך לעני מרוד, אבל "ואשר לא צדה" אם כוונתו רק לפרנסת עצמו לאחר שאין לו צידה ומוזון במקום אחר, שהרי "האלקים אינה לידו" ונתן לו עצה לסחור כאן, אזי "ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה" במקום אותם קונים שנסו ועברו לסוחר השני יזמין ה' קונים אחרים ואין לך מה לדאוג. הרה"ק הוסיף ואמר: אם חושב המתחרה לפגוע בך, בוודאי ירד מנכסיו, ואם כוונתו לפרנסתו בלבד אזי שניכם תזכו להתפרנס יחד בלי שיפריע איש לרעהו.

וכאשר גזר הרה"ק מוואלבארז' כך נתקיים, ואותו סוחר מסיג גבול רעהו, נמלט לנפשו לאחר שפשט את הרגל.

"אוהל ישכר" (עמ' מו)

אמרי דרוש

טעם נפלא מדוע נקראת סוכות בשם
חג האסיף

וחג האסיף תקופת השנה (כג, טז).

מה הטעם אין החג נקרא כאן "חג הסוכות", כמו במקומות

בנימין כהן

כניסה למשקיעים

יש לכם כמה שקלים בצד?

מן הסתם יש לכם דאגות היכן להשקיע את הכסף במגוון קיצורים אג"ח, פק"מ, ני"ע ועוד. קבלו את קופת ההשקעה האטרקטיבית ביותר שאיתרנו עבורכם • אִם כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי

ולחלוות תמורת משכונות. כמו כן קיבל הלה על עצמו שאחת לשלוש שנים, בפרשת 'אם כסף תלוה את עמי', יתאספו אנשי העיר לסעודת מצוה ולהתחזקות במצות החסד.

ככלות שלוש שנים, נולד לאותו אדם בן, וסעודת המצוה של ברית המילה נפלה בדיוק במועד שנקבע לקיים סעודה אחת לשלוש שנים. והיה הדבר לאות ולעד כי בוודאי זכותו של האב בעסק מצוות החסד היא שעמדה לו!

וכך ברבות הימים נולדו לאותו אדם עוד כמה וכמה ילדים בריאים ושלמים, לשמחת הכול.

ברבות הימים, שכח הלה את טובתו של השי"ת, ובא בערב אחד לפני הרב וביקש ממנו שימנה נאמן אחר שיעסוק בצרכי הגמ"ח, לפי שהוא אדם טרוד מאוד - וקופת הגמ"ח גדלה ומה גם שישנם כאלה המפקפקים בנאמנותו.

בתחילה סירב הרב להיענות לבקשתו של הלה, בנימוק ששום אדם אחר לא ייטיב לנהל את הגמ"ח בנאמנות ובמסירות, כפי שהוא עשה עד כה. ברם לאחר הפצרות מרובות מצידו של אותו אדם, נאלץ הרב להסכים לבקשתו ומינה אדם אחר שינהל את עסקי הגמ"ח תחתיו.

באותו הלילה לאחר שיצא שמח וטוב לב מביתו של הרב, אירע לאותו אדם טרגדיה נוראה בביתו:

אחד מילדיו שישן באותה שעה במיטתו, נחנק למוות... טרגדיה נוראה זו לא הותירה ספק בליבו של האב השכול, כי אך מידת החסד והתעסקותו במצוה זו, היא שהפיחה את רוח החיים אצל בניו. ותיכף ומיד קיבל על עצמו החלטה ברורה לשוב ולנהל את עסקי הגמ"ח, כאשר הייתה באמנה אתו מימים ימימה.

מִרְן ה'חֲפֶץ חַיִּים' שֶׁמִּצַּטֵּט מַעֲשֵׂה זֶה בִּסְפָרוֹ, וּמִצִּיין שֶׁהַעֲבֹדָה הַתְּקִימָה בִּפְנֵי שֶׁל 'חֶסֶד אֶחָד' (שְׁכָאמֹר הַתְּבַרֵּר כִּי הִיָּה הוּא זֶה בַּעֲצָמוֹ, וּמַחֲמַת עֲנוּתוֹתָיו הַסְּתִיר זֹאת) מִסִּיִּים אֶת הַמַּעֲשֵׂה וְכוּתָב:

"לִכֵּן יֵרָאֶה הָאָדָם לַהֲחִזִּיק בַּמִּצְוָה זֹו וְלֹא לַהֲרַפּוֹת מִמֶּנָּה..."

יכול להיות שה'חפץ חיים' הפריז?

בשיח אברכים עם מִרְן הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁלֵמָה זִלְמָן אוֹיעֶרְבֶּךְ זצ"ל צִיטָט מֵאֵן דְּהוּא אֶת דְּבָרֵי מִרְן ה'חֲפֶץ חַיִּים', שֶׁכָּל אֶחָד שֶׁשׁוֹתֵף בְּקֶרֶן גַּמ"ח מִרְכִּזִּית יֵשׁ לוֹ חֶלֶק בְּכָל הַהֲלוּאוֹת שֶׁל הַגַּמ"ח וְלֹא רַק בְּאוֹתָן הַלוּאוֹת שֶׁהָלוּ מִכֶּסֶף, וְיָדוּעַ מֵהַשׁוּסִיף ה'חֲפֶץ חַיִּים': "וְנִרְאֶה לִּי פֶשׁוּט שֶׁהַקֶּב"ה יֵחָשׁוּב לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כֹּאִילּוּ הוּא לְבַדּוֹ הַגּוֹמֵל חֶסֶד" - וְאִזּוֹ נִשְׁאָל מִרְן הַגַּרְשִׁי ז": "הֲאִם ה'חֲפֶץ חַיִּים' לֹא הִפְרִיז בְּדִבְרָיו?"

חִיָּךְ הַגַּרְשִׁי ז' כִּדְרָכּוֹ וְאָמַר: "יִכּוֹל לִהְיוֹת שֶׁה'חֲפֶץ חַיִּים'

אדם יכול להשיגו, מה שאין כן בלבן. וכן בענייננו, לא ידרשו מלמעלה על איש דחוק למה לא הלווה לחברו מאה דינר שהוא צריך בהם להחיות את נפשו, אבל ידרשו ממנו על דבר קטן שהיה בכוחו להלוות ולהיטיב לו, ונתעצל בזה.

והלא דברים נקלים כאלו, כל אדם יכול להיטיב לוולתו, ואפילו בעשיר שמבקש ממנו איזה דבר גם כן צריך להשאיל לו מפני מידת החסד. וכל שכן כשמבקש ממנו איש עני, בוודאי שיש עליו חיוב גדול להשאיל לו פן אין לו עתה במה לקנות.

ויש שנמנעים מלהשאיל ומלהלוות, אף בשעה שהכלים פנויים אצלם, מפני מידת צרות העין שיש בהם, היינו שענים צרה ליהנות אחרים מנכסיהם. וכמה גרועה המידה הזו, וחכמינו ז"ל גינו אותה עד מאוד.

ואפילו אנשים שאינם בטבעם צרי עין, רק שנמנעים מלהשאיל דבר מה מנכסיהם מפני עצלותם, או מפני סיבה אחרת כל שהיא, הרי שלא נגה עליהם אור החסד ואינם יודעים את טיבה. שאילו היו משיגים את גודל ערכה לא היה משביתם שום דבר מלהזדקק למידת החסד בכל ענייניהם, והיו שמחים כאשר הקדוש ברוך הוא מזמין להם באיזה דבר להיטיב ולהתחסד עם הזולת.

ואף אם אין בידו להיטיב לוולתו כשמבקש ממנו, מחמת סיבה כל שהיא, מעיר ה'חפץ חיים' זכר צדיק לברכה ואומר "ידבר עמו בדברים רכים ויראה לו את טוב לבו, שרצונו להלוות לו אלא שאין בכוחו עתה מאיזה טעם". וכבר נאמר על כך בספר "תנא דבי אליהו": "המקבל את חברו בסבר פנים יפות, אפילו לא נתן לו כלום, מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנות שבעולם..."

לחסד יש תולדות

מעשה נורא מובא בקונטרס 'עמוד החסד' לרבי אברהם הלל גולדברג, סיפור שאירע עם הרב 'חפץ חיים' בעצמו, כפי שנתפרסם הדבר לאחר פטירתו:

מעשה באדם אחד שהיו לו כמה בנים וכולם, לא עליכם, מתו בצעירותם.

בצר לו בא הלה לפני ה'חפץ חיים' ושפך בפניו את מר לבו, וביקש ממנו שיתן לו הרב עצה וסגולה לזרע של קיימא.

השיב לו רבי ישראל: "איני יודע סגולות. אך עצתי היא שתעשה גמ"ח קבוע בעיר, אולי יתן ה' שבזכות מידת החסד שתנהג עם האנשים, יתחסד השי"ת איתך ויתן לך זרע של קיימא".

הלה שמע לעצת הרב והחל מיד לעסוק במידת החסד, עד שעשה גמ"ח קבוע בעיר וקיבל על עצמו להתעסק בעניין זה

כמות הגמ"חים העוטפת את הקהילה החרדית, הינה כמעט בלתי נתפסת. עובדה זו מוכרת לכולנו, ובכל זאת היקף היצירתיות בצורך וברצון הפנימי של כל יהודי לסייע בכל תחום אפשרי פורץ גבולות ומעורר רגשות. כך למשל פרצה התודעה בקהילת השבים על גמ"ח מיוחד להסרת קעקועים, גמ"ח ייחודי ויעודי לעושים את תחילת דרכם בעולם התשובה, שלמענם הוקם הגמ"ח המסייע להם בצורך החיוני להיפטר ממטרד אסתטי ורוחני כאחד. וכמו שאומרים "נהרא נהרא ופשטיה"...

קשה לקבוע בוודאות אם עוד בקדמת דנא הייתה מודעות כה רחבה להקמת גמ"ח בכל פינה ובכל בניין, למגוון המטרות הקיימות והידועות לנו. מה שכן, זעקתו של מִרְן ה'חֲפֶץ חַיִּים' זצ"ל, וחיבורו המיוחד 'אהבת חסד' - מגלה שפני הדברים לא היו כך, והחזון המשתקף בין דפי חיבורו, מתגשם ויוצא לפועל בתקופתנו אנו.

כידוע ה'חפץ חיים' עצמו עסק רבות בימי חייו במידת החסד, שהייתה טבועה בדמו ובנפשו. תמיד רדף אחר מעשי חסד הן בגופו והן בממונו, ולא נחה דעתו עד שנתיישב וחיבר ספר שכולו עוסק במידת החסד, ומחובתו של כל יהודי להחזיק ולהשתדל במידה זו. לספרו זה הוא קרא 'אהבת חסד', כשמו כן הוא, מחדיר בלב קוראיו

את אהבת החסד ושכרה הטוב בעולם שכולו טוב.

באחד מפרקי הספר, עוסק הרב בעניין די שכיר ומצוי - השאלת חפצים וכלים מאיש לרעהו ומאשה לשכנתה, וכך הוא כותב:

ועניין חסד זה יוכל כל איש לקיים, כי הוא שייך אפילו בדברים נקלים כמו נפה וכברה ושאר כלי הבית. וכבר אמרו חכמינו זיכרונם לברכה: 'גדול עונשו של לבן מעונשו של תכלת, מפני שתכלת דמיו יקרים ואין כל

הפריז, אולם כדאי מאוד לעשות עסקאות עם החפץ חיים"...
מרן ה'חפץ חיים' מבטיח שכר רב ועצום למפקידים בקרנות גמ"ח. לאחר אריכות ימים ושנים, בבואם לפני ב"ד של מעלה יראו להם שהם שותפים מלאים במפעלים כבירים שהם בכלל אינם יודעים עליהם; שותפות בהצלחת משפחות שלמות מהתמוטטות, בהצלחה רפואית דחופה, בהחזקת תלמידי חכמים, תלמודי תורה, ישיבות, כוללים, בתי כנסת, מקוואות, בניית בתים בישראל. ממש בכל יום הגמ"ח שהוא שותף בו הביא הצלחה רווחה ושמחה ליהודים רבים! מי לא יחמוד יופי מצוה זו ושכרה?!

כדאיות ההשקעה עם ה'חפץ חיים' מניבה רווחים אדירים, פועלת ומצמיחה ישועות רבות ברבדים שונים, חלקם קיבלו ביטוי בראיונות שונים עם מי שמזוהה יותר מכל עם קופת הגמ"ח הנושאת אף היא, איך לא, את השם 'אהבת חסד', ה"ה הרב הלל קופרמן שליט"א.

לגמ"ח המיתולוגי נזקפת תרומה מכרעת להצלחת והעמדת משפחות רבות ממצבים של קושי וחוסר יכולת להחזיק מעמד בהוצאות השוטפות ובעיקר בתקופות של נישואי הצאצאים, אז נזקקים בעלי המשפחות למשאבים כספיים להוצאות הנישואין. הכתובת שמאירה פנים ומאפשרת להחזיק בכבוד את פרנסת בני הבית וצרכיהם, ידועה בכל הקהילות, וכמות הנעזרים והפונים לקופת הגמ"ח מעידה על כך יותר מכול.

פק"מ הכי מוצלח

אמרנו 'אהבת חסד', אך לא רק. קופות רבות וטובות ניצבות לתפארה בכל קהילה וקהילה ברחבי הארץ, ועיקר קיומם של קופות הגמ"חים נשען על כספי אברכים ונדיבים המפקידים, או ליתר דיוק 'משקיעים' בו את מיטב כספם בביטחון ובשמחה, כשלצד המצווה הגדולה בשותפות היוםיומית במעשי החסד שנעשים במיטב כספם - הם חשים ביטחון גמור בהשקעה, ללא חשש שמא ימצאו עצמם יום אחד מול שוקת שבורה כשיתברר להם כי הניחו כספם על קרן הצבי חלילה.

כך למשל סיפר רבי הלל קופרמן שליט"א: לפני שנים מספר, אחד מידידי שפרנסתו ב"ה טובה החזיק הפקדה יפה בגמ"ח. הוא סיפר לי שהציעו לו לקנות בכסף זה דירה בפרויקט חדש כדי שיקל עליו בעתיד לחתן את ילדיו. עוררתי אותו שמכוון שכל כך הרבה יהודים נמצאים במצוקה כספית, אולי ראוי יותר להשקיע בגמילות חסדים.

החליט האברך שראוי לשאול על כך שאלת חכם. הוא ניגש למורו ורבו מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל, והציג את השאלה בפניו. מרן זצ"ל השיב לו: "אם רצונך להשקיע את כספך בדירה מותר

הפקדה של מצוה. כסף וגמ"ח

לך. אך לו לקולי תשמע, תשקיע הכול בגמ"ח". ואחר הוסיף והאציל מברכתו: "כל הרווחים שחשבת לקבל - תקבל יותר". הוסיף האברך לשאול: "ומה עם תוכניות החיסכון שיש לי בבנק, אולי מחובת ההשתדלות כלפי הילדים שלי אשאיר אותם בבנק?"

"אדרבה", ענה לו מרן זצ"ל, "דווקא מצד ההשתדלות תשבור אותם ותפקיד אותם בגמ"ח. תשאיר לקב"ה לדאוג לכלכל אותך בדרך שהוא רוצה, ואל תשקיע בשום דבר אחר חוץ מצדקה".

ואני, מסיים הרב קופרמן, מכיר גם את סופו של הסיפור: אברך זה נהג כעצת מרן זצ"ל, השאיר את כספו בגמ"ח, ואף הוסיף לכך גם את כספי תוכנית החיסכון שלו. נכון להיום, יש לו יותר מפי חמישה בפיקדונות בגמ"ח... פגשתי אותו בזמן האחרון, מעיד הרב קופרמן; והוא אמר לי שהידידים שלו שהשקיעו בדירה בפרויקט הרוויחו אך מעט, והוא ב"ה נתקיימה בו ברכת ה' כפי שאמר לו רבו זצ"ל, וזכה לאלפי מצוות וגם להצלחה כלכלית.

הוראה דומה יצאה מבית מדרשו של הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, ראש ישיבת 'פורת יוסף', לאחר שנשאל היכן כדאי להשקיע את כספי החסכוניות והשיב כי התשובה בפק"מ [פקדון קצר מועד] שמניבה תשואות גבוהות וכדאיות, היא דווקא בהפקדה לקרן גמילות חסדים, המסייעת לצרכי צדקה בדרך של כבוד.

לך תעזור לאנשים. אתה אדם טוב הגלמוד שנראה כנצרך - הפקיד כסף לצדקה

עכשיו קח 2,000 שקל. זאת ההפקדה הראשונה בגמ"ח שלך. אני רוצה שתעזור עם הכסף הזה לעור אנשים".

הייתי בהלם. לקח לי דקה להתעשת. בראש שלי הרצתי תסריטים מה אני עושה עם הכסף הזה ולמי אני יכול לעזור וכו'. בינתיים, חפשתי דף כדי לרשום שטר פיקדון.

"מה אתה רוצה לרשום?" הוא שאל אותי. אמרתי לו שאני רוצה לכתוב שטר פיקדון כדי שיוכל לבקש ממני שוב את הכסף הזה ביום שירצה. הוא חיך ואמר לי: "לא, בני, זאת לא הפקדה לצורך משיכה בעתיד. זאת מתנה. מתנה לגמ"ח שלך. לך תעזור לאנשים. אתה אדם טוב".

הלכתי מאושר עד הגג, אבל אחרי כמה דקות חזרתי לבית הכנסת. הוא עדיין ישב שם. ניגשתי אליו ואמרתי לו שאני חייב להתוודות וסיפרתי לו את הסיפור, שזה היה המצאה כדי שירגיש בנוח לבקש ממני כסף. הוא מאוד התרגש מהסיפור ונשק לי על ראשי.

החזרתי לו את הכסף ואמרתי לו שאין לי גמ"ח ושאם כבר הוא רוצה לעזור, שיעשה עם הכסף הזה מה שהוא רוצה, שיתרום לעמותות חסד או יתן צדקה לבית הכנסת. הוא שאל אותי איזו עמותת חסד אני מכיר מקרוב ויודע שהכסף הולך לצדקה אמיתית. מיד אמרתי לו 'יד אליעזר'.

אז הוא ביקש ממני להיות שליח שלו ואני מצרף 2,000 שקל לזכות משה בן נחמה, לחיים ארוכים, בריאות ונחת מהנכדים. תעשו עם זה משהו טוב, כמו שרק אתם יודעים לעשות.

מה ה'חפץ חיים' היה עושה?

ועוד סיפור שמצטט הרב קופרמן כפי ששמע מפי ידיד: אחיין של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, הסתפק האם את הכספים שנשארים לו פנויים מדי חודש יפקיד בגמ"ח, או בתוכנית חסכון נושאת רווחים בבנק כדי שיהיה לו קל יותר להשיא את ילדיו. הצעתי לו שיפנה אל דודו עמוד ההוראה מרן זצ"ל, והוא אכן עשה כך.

"מה לדעתך ה'חפץ חיים' היה עושה במקרה שכזה?" שאל אותו מרן הגר"ש:

"הוא היה מפקיד בגמ"ח", השיב הלה.

"ה'חפץ חיים' היה עשה כך, וגם לנו כדאי לעשות כך", קבע אפוא מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל.

הוסיף האחיין ושאל: "מה לעשות עם כספי הביטוח שהישיבה הפקידה עבורי בבנק?" וגם על כך הייתה משנתו של מרן סדורה: "תוציא. אולם אם צריך לשלם קנס על שבירת התוכנית, אינך מחויב".

המחשבות והתוכניות, ולמי מאיתנו אין מחשבות ותוכניות כלכליות, איך לצלוח את קושי הפרנסה והיכן לחסוך את מה שכבר הצלחנו להניח בצד לימים של שמחות וגיל, כל התסריטים האפשריים עלו לנגד עיניו הפקוחות של מרן ראש הישיבה הגר"א' שטיינמן זצ"ל. במענה לשאלות גבאי גמ"ח 'חניכי הישיבות' באלעד, שביקשו את הוראתו מה ניתן לומר לאנשים שאינם בטוחים האם כדאי להפקיד את ממונם בגמ"ח או להפקידו בבנק ולהרוויח תגמולים. השיב להם מרן וקבע: "בכמה כסף מדובר?! הרי בדרך כלל לא מדובר על מיליון שקל, שאז הרווחים בבנק גדולים. בא נאמר שמדובר במאתיים אלף שקל, והוא מקבל פחות מאחוז ריבית בשנה בערך. אם כן, מדובר על רווח של כמה מאות שקלים בחודש... אז אם הוא היה מרוויח מיליון שקל, אולי חצי מיליון, אפילו חמישים אלף שקל בחודש, אפשר עוד להבין שיש לו תאוה להפקיד בבנק ולא בגמ"ח. אך על סכום שהרווח הוא כה קטן, למה הוא חושב שזה רווח? הרי זאת שטות. וכי חסרה ברכה במי שמפקיד כסף בגמ"ח?! והרי הקב"ה הבטיח בגמילות חסדים ש'אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא', והקב"ה יתן לנו הכול בכפל כפליים. אין ברכה והצלחה לעשירות יותר ממי שעוזר לצדקה ולחסד". הבעיה היא, הפטיר מרן ראש הישיבה זצ"ל, שראשו ומוחו של האדם הוא מצומצם מאוד, לכן יש לו מחשבות כאלו...

שתי התפילות התקבלו

העדויות על הישועות להם זוכים מפקידי הכספים בקופת גמילות חסדים, קולחות מאמתחתו של הרב קופרמן, הנה אחת מני רבים.

"יהודי ת"ח מחנך ומרביץ תורה התקשר אלי, וסיפר שקרא כתבה על הגמ"ח ויש לו סכום נכבד בבנק, והוא ורעייתו מבקשים להיפגש עמי ולהתוודע לפעולות הגמ"ח מקרוב. בפגישה הם התעניינו ושאלו שאלות הגיוניות וענייניות על הגמ"ח, והחליטו להפקיד את הסכום שבידם בגמ"ח.

"מכיוון שהם פחדו להסתובב עם סכום כזה ברחוב, ביקשו ממני להיפגש בבנק. ביום הפגישה קיבלתי טלפון שאין צורך לבוא לבנק, הכסף בביתם. שאלתי את הבעל: מה גרם לך לא לפחד? ענה לי: לימדתי היום בשיעור את הגמרא ששלוחי מצוה אינם ניזוקים, וחשבתי בליבי: הרי כוונתי היא למצוה ואין לי מה לפחד. הוא גם נתן הוראה לשחרר כספים מופקדים בתוכניות בבנק והפקידם בגמ"ח. אחרי תקופה לא ארוכה התקשר אלי ובישר לי שב"ה זכה לארס את בנו בשעט"מ, והחתונה בתאריך פלוני ובמקום פלוני והוא ישמח לראותי.

"כשהגעתי לחתונה הוא קיבל את פניי בשמחה ובמאור פנים משל הייתי מחותן ראשי. הייתי מופתע, מה לשמחה גדולה זו בראותו את פניי? הוא משך אותי החוצה מן האולם וסיפר לי בהתרגשות את הסיפור הבא: בני זה, החתן דנו, אף שהוא בחור מצטיין התקשה בשידוכים. לפני כארבעה חודשים הזדמנה לידי כתבה על הגמ"ח שלכם. חשבתי בליבי: בכספת בבנק מונח לי סכום כסף נכבד, וגם בתוכניות חסכון. אני ואשתי מרבים להתפלל שהקב"ה יעשה עמנו חסד שנוכה לראות בחופת בנו זו. האמנו שאם נעשה מעשה וניתן את כספנו להיטיב עם אנשים רבים, גם הקב"ה יגמול עמנו חסד. לא עבר חודש מאז ההפקדה והגיעה לבני הצעה שמצאה חן בעיניו. התפללתי לה' שתי תפילות: א. שנוכה לראות בקרוב בנישואי בנו. ב. שנוכל להמשיך להפקיד כסף זה בגמ"ח, וב"ה שתי התפילות הללו התקבלו. ב"ה היום באת לאחל מזל טוב בחתונת בני, וגם הסתדרנו עם ההוצאות הכספיות של שידוך זה בלי להוציא את הכסף מהגמ"ח. ברור לי שבזכותכם זכיתי לשמחה זו, ולכן אני כה שמח לקראתך!"

זרשת וחקרת

מחקרים ופולמוסים
בנושאי יהדות מנהג והלכה

יוסף ויכלדר

מניין תנ"י'ג מצוות

מאמר נרחב ומקיף על מניין המצוות

התורה חלופו, ואסיר מחשבתו, ואבאר מה שיש בו ספק. בתוך דבריו הרמב"ם מבקר בתקיפות את קודמיו, ובעיקר את דברי הבה"ג. כך הרבה פעמים כתב 'וכבר טעה זולתנו בזה', וכן 'וכבר התבלבל זולתנו בשרש הזה בלבול שאין צריך להשיב עליו' כשהכוונה היא ברורה לספר הבה"ג. לאחר י"ד השרשים, כתב הרמב"ם הקדמה לעצם מניין המצוות, ואחר כך כתב פירוט של כל התנ"י'ג מצוות, כשהן מחולקות לרמ"ח עשה ואחר כך לשס"ה לאוויין, כשהרמב"ם מציין אף את המספר של כל מצוה. בפירוט המצוות לא הסתפק הרמב"ם ברשימה כמו בספר הבה"ג, אלא כתב כמה עניינים ופרטים בכל מצוה, וגם ציין היכן התבאר דניי המצוה. נוסף עוד, שבתחילת משנה תורה כתב הרמב"ם את מניין המצוות, רשימה תמציתית של תנ"י'ג מצוות כשהיא מחולקת למצוות עשה ולמצוות לא תעשה, עם ציון אות כמספר המצוה, והמספר שלצידם תואם כמובן את המספר בספר המצוות. מניין המצוות שבתחילת משנה תורה מכונה גם 'מניין המצוות הקצר', והוא קובע ברכה לעצמו. הראב"ד שלא ראה את ספר המצוות להרמב"ם, השיג על כמה מצוות במניין זה, וה'כסף משנה' בכמה מקומות מתרץ את דברי הרמב"ם. מלבד זה גם בתחילת קבוצת הלכות נכתבו המצוות שיתבארו באלו ההלכות.

השגות הרמב"ן

הרמב"ן בחיבורים שכתב כל שנותיו היה מגן לראשונים, וכלשונו: 'ללמד זכות על הראשונים'. בספרו 'מלחמות ה'" יצא הרמב"ן להגן על הרי"ף ולהסיר מעליו את השגותיו של רבי זרחיה הלוי – הרו"ה, זה היה בצעירותו, וכלשונו: 'כי הריחוני ימי הנעורים והקדחיו אש באפי...' "קנאתי לרבנו הגדול רבי יצחק אלפאסי ז"ל קנאה גדולה". אחר כך חיבר הרמב"ן את 'ספר הזכות' להציל את הרי"ף מהשגות הראב"ד. ובזקנותו כתב הרמב"ן השגות לספר המצוות להרמב"ם, כדי ליישב את דברי הבה"ג שעליהם חלק הרמב"ם.

וכך כתב הרמב"ן בהקדמה להשגותיו, בלשון פיוטית. אמר משה בן נחמן ז"ל מנעורי גדלני כאב ומבטן אמי אכחנה, וגם עד זקנה ושיבה לא אניחנה, במדתי החזקתי ולא אזניחנה, כי לב כל נבון יקחנה וחכם באחור ישבחנה, ללמד זכות על הראשונים ולפרש דברי הגאונים, כי הם לנו בלמוד התלמוד פנה ועמוד, הם אשר הורונו ולמדונו, הם שהעמידונו, על דרכי התורה ושבילם, ומהם שאלנו לנתיבות עולם, אי זה דרך הטובה ללכת בה. לאחר מכן מתאר הרמב"ן שבדורות האחרונים יש שמקשים ומפריכים את דברי הקדמונים 'להפיל חכמות בנויות לתלפיות'. והרמב"ן ממשיך וכותב על פועלו במשך השנים:

את הכללים האלו מכנה הרמב"ם 'שרשים'. על פי אלו הכללים קבע הרמב"ם אילו מצוות נכללות בתנ"י'ג המצוות. ועוד מעלה יש בכללים-שרשים אלו, שמי שילמד את הכללים יבין מדוע הרמב"ם חלק על הבה"ג וההולכים בעקבותיו, והרמב"ם לא יצטרך לבאר בכל מצווה ומצווה שנחלק עליהם, מדוע הוא חולק על הדברים, שכן כאשר ילמדו את השרשים ידעו אל נכון לדעת מדוע כל מצוה ומצוה נמנית בתנ"י'ג או לא. לפני שכתב את השרשים, כתב הרמב"ם על חשיבותם: ואני עתה מתחיל בזכרון השרשים שראוי לסמוך עליהם במספר המצוות והם ארבעה עשר שרשים... ואמנם נשתבשו שבוש

מהדורה ראשונה של השגות הרמב"ן. נדפס בקושטא בשנת ר"ע, ללא שער

גדול בזכרון הדברים המזוייני כמו שיתבאר במאמר הזה. וזה מפני שנעלם מהם ענייני אלו השרשים הארבעה עשר אשר אבארים עתה. בספר זה שינה הרמב"ם מדרכו, ולא כתב בקצרה אלא באריכות, ועם נימוקים מדוע הוא סבור כך, וגם הוסיף ראיות לדבריו וסתירות לדברי החולקים על כך. כידוע בדרך כלל הרמב"ם כתב בלשון קצרה, וכלשונו: מה שהוא מנהגי לעשותו לעזוב זכרון המחלוקות והמאמרים הנדחים ושלא אביא בו כי אם הלכה פסוקה. אולם כאן, הדגיש הרמב"ם: ואביא ראיה על כל מה שיש בו ספק או מה שיחשבו מי שאינו בקי בדיני

ספר המצוות להרמב"ם שבו יש פירוט נרחב של תנ"י'ג המצוות, התחבר כעין מבוא לחיבורו הגדול משנה תורה. כשעלה בדעתו הגדולה של הרמב"ם לכתוב את חיבורו 'משנה תורה' בו כתב את כל הדינים וההלכות בכל חלקי התורה, הוא מצא לנכון לכתוב מעין 'תכנית' לבניין של החיבור הגדול. כדי שהחיבור יכלול את הדינים של כל התנ"י'ג מצוות, הוא החל לכתוב את רשימת תנ"י'ג המצוות, שעליהם יתבסס החיבור הכולל. וכלשונו: ראיתי שהוא ראוי שאשים תחלה בפתיחת הספר מספר המצוות כולם עשה ולא תעשה, עד שתבוא חלוקת הספר על כלם ולא תמלט מצוה שלא נשלים הדבור בדיניה... זה כולו להשמר שלא יעדר וימלט ממני דבר שלא אדבר בו, ויזכיר כל המצוות במספר הייתי בטוח מזה.

כפי שהרחבנו במאמר הקודם, מניין המצוות שבתחילת ספר הלכות גדולות-הבה"ג שנתחבר בימי הגאונים, היה המניין הידוע והמקובל עד הרמב"ם. אולם, הרמב"ם חולל מהפכה בעניין, שכן הוא חלק על הבה"ג בדברים רבים, ומאז התקבלה דעת הרמב"ם באופן כללי, אמנם היו שחלקו עליו בפרטי כמה וכמה מצוות, אולם עיקרי שיטתו התקבלה.

אמנם, מלבד מה שחלק הרמב"ם על הבה"ג, שעל גדולת מחברו לא היה חולק, הרמב"ם מצא טעויות רבות בפיוטי ה'אזהרות' שהלכו בעקבות הבה"ג (כפי שהרחבנו בעניין). ועל כך מצר הרמב"ם: וכן כל מה ששמעתי האזהרות רבות המספר המחוברות אצלנו בארץ ספרד נהפכו צירי עלי למה שאראה אותם מפרסום העניין והיגלותו. ואם אין להאשימם כי מחבריהם היו משוררים לא רבנים והראוי להם מצד מלאכתם השלימוהו מערבות המאמר ויופי הסידור. [על כוונת הרמב"ם שמחברי האזהרות לא היו רבנים אלא משוררים, כתב בספר 'קורא הדורות' שהוא התכוון לשניים ממחברי האזהרות היותר מפורסמים. אולם החיד"א בספרו 'שם הגדולים' (ערך אזהרות) לא מקבל את הדברים, ומציין למחברי האזהרות שהיו גדולים בתורה, ועוד כותב שהרמב"ם לא מנה את שמות המחברים, וגם כתב בלשונו 'האזהרות רבות המספר'. ולכן סובר החיד"א שכונת הרמב"ם היא על מחברי אזהרות אחרים, לא ידועים].

נשתבשו בו רבים... לא אוכל לספר גודל גנותם

הרמב"ם ממשיך בדבריו התקיפים בהקדמה לספר המצוות: התעוררתי אל השרש שכבר עלה בדעתי זה שנים רבות. והוא במה שמוניין מן המצוות הנה נשתבשו בו רבים בעניינים לא אוכל לספר גודל גנותם. כי כל מי שהשתדל למנותם או לחבר ספר בדבר מהכוונה הזאת נמשכו כולם אחר דברי בעל הלכות גדולות, ולא נטו מכוונתו במספרם כי אם נטייה קטנה כאילו השכלים עמדו אצל מאמר האיש הזה.

כדי לקבוע באופן נכון וברור אילו מצוות נמנות בתנ"י'ג המצוות, כתב הרמב"ם כללים ברורים מה נכלל בתנ"י'ג המצוות,

ההקדמה - ספר המצוות להרמב"ם כהקדמה ל'משנה תורה'

ההתבטאות - על מה כתב הרמב"ן: לא אהיה להם חמור נושא ספרים תמיד

האם וכיצד - מצוות דרבנן נכללות בתרי"ג המצוות, וגם האם מקרא מגלה היא מצווה דאורייתא

ואני הקטן בשבטי הדל באלפי הייתי בימי חרפי,

ואשמעה אחד קדוש מדבר, זהב ורב פנינים מחבר (היינו הרי"ף) והנה אחד השרים הראשונים מתגבר, לנתוש ולנתוץ להאביד ולשבר (היינו הרז"ה שהשיג על הרי"ף)

לבשתי קנאת ה' צב-אות נתן לי אזנים לשמוע ועינים לראות,

בינותי בספרים אשר חברו, הקשבתי ואשמע לא כן ידברו,

ורוח בטני הציקתני וצדקתו היא סמכתני, עד אשר החזרתי התורה לאכסניא שלה ונבנתה על תלה (חבורו מלחמות ה'),

והיום כאשר זרחו על פני כוכבי זקוני הראני ה' (-זקנותו),

והנה לפני מאמר וספר נותן אמרי שפר,

אגרת מקוטרת מור וקדה יקר מכל כלי חמדה, חבור לרב הגדול מבצר ומגדול (היינו הרמב"ם)

בניין בעניין אין לו חקר ומניין, עמוק עמוק מי ימצאנו ורחוק רחוק מי יראנו. (בעניין המצוות שאין להם חקר)

וגם הרב במאמר על הראשונים יתמרמר (הרמב"ם בספר המצוות מתמרמר וטוען נגד הבה"ג)

שאגה לו כלביא ראיות להביא (רמז לייחודיות של הרמב"ם בספר המצוות שהביא ראיות לדבריו)

כי בעל ההלכות רב שמעון הביט צר מעון (הרמב"ן מציין לשמו של מחבר ספר הבה"ג רבי שמעון)

לא עמדו במרחב רגליו ועננה תשכון עליו,

בעינים סגורות וידיים אסורות סֵפֶר המצות ומנה התורות,

שגה בפשוטות טעה בברורות.

הרמב"ן כותב על גדלותו של הבה"ג:

והוא ארז בלבנון בכבוד ובגודל, עצי עדן לא דמוהו, מים גדלוהו, תהומות רוממוהו, כל סתום לא עממוהו.

(ולכן:)

ותשאני רוח ללמד עליהם זכות ולבי ערב להודיע אל הרב שלא בא עד התכלית ואל המופת לא קרב, ובמקום אשר חשב, לא עמד ולא ישב.

לא אהיה להם חמור נושא ספרים תמיד

בסיום ההקדמה כתב הרמב"ן דבר יסודי על כל ההשגות שלו: והנני עם חשקי וחפצי להיות לראשונים תלמיד, לקיים דבריהם ולהעמיד, לעשות אותם לצווארי רביד ועל ידי צמיד, לא אהיה להם חמור נושא ספרים תמיד, אבחר דרכם ואדע ערכם. לאורך כל דברי הרמב"ן בהשגות הוא משתדל להציל את הבה"ג מקושיות הרמב"ם, אולם 'לא בכל מחיר' וכלשונו: לא אהיה להם חמור נושא ספרים תמיד. ואכן למעשה במקומות רבים מסכים הרמב"ן עם הרמב"ם שחלק על הבה"ג. ומדבריו נראה שהוא רצה לתת 'פתחון פה' לבה"ג ולהצילו מטענות קשות מאוד שטען עליו הרמב"ם, עד כדי שפעמים שנראה שדברי הבה"ג משוללים כל יסוד, ועל כך הגן הרמב"ן והביא סברות ליישב את הבה"ג כדי שלא ייראה כטועה, אף שלמעשה הוא הסכים עם הרמב"ם בחלק מן הדברים. הרמב"ן משתמש לעתים בביטויים תקיפים נגד דעת הרמב"ם אותו הוא מכנה 'הרב', אולם לצד זה הוא כותב בכבוד רב על עצם החיבור ספר המצוות. וכך לדוגמא בתוך השגה בלשון חריפה כתב (סוף שורש ב): הספר הזה לרב ז"ל עניינו ממתקים וכולו מחמדים, מלבד העיקר הזה שהוא עוקר הרים גדולים בתלמוד ומפיל חומות בצורות בגמרא, והעניין ללומדי הגמרא רע ומר, ישתקע הדבר ולא יאמר .

ויחשבהו מן מבולבלי השכל חס ושלום

בעניין מניין התרי"ג מצוות נכתבו הלשונות היותר קשים ותקיפים שכתבו רבותינו הראשונים. כך הרמב"ם נגד הבה"ג, וכך הרמב"ן נגד הרמב"ם. ולדוגמא: בשורש יד, כתב הרמב"ם: וזה א-להים יודע, כולו אציל בלבול גמור אין ראוי לדבר בו בשום פנים כי הם מאמרים מבוארי ההפסד, ועל כך השיב הרמב"ן: ואני תמה ומתפלא על הרב הפלא ופלא שיאשים לבעל ההלכות ויתפוש עליו, למה לא יסתכל בדבריו ולא יביט בהם כלל. ואם היה משיב על אחד מן התלמידים ראוי הרב לחכמתו ולכבוד מוסרו להסתכל במאמר התלמיד ההוא ולהתבונן בו כל שכן בהשיבו על גדול שבנאונים ויאשים אותו ויחשבהו מן מבולבלי השכל חס ושלום. במצוות עשה קנג, כתב הרמב"ם: וכשיתבונן מי שיש לו שכל שלם ובריא בלשונות התלמוד בכונה הזאת, יתבאר לו כל מה שאמרנוהו ביאור אין ספק בו. ועל כך השיב הרמב"ן: אמר

במהדורת משנה תורה להרמב"ם שנדפסה בווינה בשנים תקצ"ה-תר"ב, נדפס מכתב ברכה והסכמה ממרנא ה"חתם סופר". ובתוך דבריו כתב:

ספרי הרמב"ם בדפוס ויניציאה שהדפיס הגאון מהר"ם פאדובה עם הגהותיו... נדפסו ה' חלקים, ד' חלקים ספרי היד החזקה וספר השרשים והמצוות להרמב"ם עם השגות הרמב"ן. וידוע שהרמב"ם חיבר הספר ההוא להיות הקדמה לספר היד, והוא ספר נפלא מאוד, וכל ההוגה בו ויודעו מוצא טעם צפיחית בדבש אמרותיהם. וכמדומה לי כי בין הדפסת ספרי רמב"ם בויניציאה הנ"ל ובין הדפסת ספרי הרמב"ם באמשטרדם בין כך חובר ספר מגלת אסתר על ספר הנ"ל ונדפס בפני עצמו על כן השמיטו מדפיסי באמשטרדם את החלק ההוא מהרמב"ם וכן כל המדפיסים הבאים אחריהם. ולא יפה עשו ושינו מדעת בעליו הלא הוא קדוש ה' הרמב"ם ז"ל. ועל ידי כך ממש נשכח אותו ספר מרוב חכמינו והרבה טובה נאבדה על ידי זה. על כן יעצתי להחזיר העטרה ליושנה ולהדפיס ספר השרשים והמצוות עם השגות הרמב"ן ועם חיבור מגילת אסתר... נביא את השתלשלות הדברים: בשנת תקצ"ה המדפיס

הכותב, ידעתי כי שכלי איננו שלם ובריא בתלמוד, ועם כל זה אינני חושד אותו להיות חולה או בלתי שלם בדבר הזה.

כדי לשבר את האוזן נביא דוגמא מקיפה למחלוקת בין הרמב"ן לרמב"ם, מחלוקת יסודית בעניין תרי"ג המצוות, שממנה ניתן להיווכח גם במטרת הרמב"ן בהשגותיו.

בתחילת ספר המצוות כתב הרמב"ם (שורש א): השרש הראשון שאין ראוי למנות בכלל הזה המצות שהן מדרבנן. והוא מרחיב דע כי זה העניין לא היה ראוי לעורר עליו לבארו, כי אחר שהיה לשון התלמוד שש מאות ושלש עשרה מצוות נאמרו לו למשה בסיני איך נאמר בדבר שהוא מדרבנן שהוא מכלל המניין. אבל העירונו עליו מפני שטעו בו רבים ומנו נר חנוכה ומקרא מגילה בכלל מצות עשה וכן מאה ברכות בכל יום וניחום אבלים וביקור חולים וקבורת מתים והלבשת ערומים וחשוב תקופות ושמונה עשר יום לגמור בהן את ההלל.

היינו כוונתו לבה"ג שמנה את אלו המצוות דרבנן בין התרי"ג מצוות. הרמב"ם תמה כיצד ייתכן שנאמר לו למשה בהר סיני לקרוא את ההלל שהוא מה שדוד המלך שיבח את הקב"ה, וכן נר חנוכה שקבעו חכמים בבית שני, וכן מקרא מגילה. והרמב"ם מוסיף שלא ייתכן לומר שהקב"ה אמר לו למשה שכשיהיה בדורות מאוחרים מקרה עם היוונים נתחייב להדליק נר חנוכה (וכדומה).

הרמב"ם מצדד שהבה"ג מנה אותם בין תרי"ג המצוות, מפני שאנו מברכים על אלו המצוות 'אשר קדשנו במצותיו וציוונו' ועל כך שאלה הגמרא (שבת דף כג) היכן ציוונו ועונה ב'לא תסור'. ועל כך שואל הרמב"ם אם כן, כל דבר שהוא מדרבנן הרי הוא צריך להימנות בתרי"ג מצוות. ובלשונו: מפני מה מנו בפרט אלו ולא מנו זולתם וכמו שמנו נר חנוכה ומקרא מגילה היה להם למנות נטילת ידיים ומצות ערוב, כי הנה אנו מברכים אשר קדשנו במצותיו וציוונו על נטילת ידיים ועל מצות ערוב כמו שנברך על מקרא מגילה ולהדליק נר חנוכה והכל מדרבנן.

ועוד תמה הרמב"ם גם על מצוות לא תעשה, האם כל מה שצוו חז"ל לא לעשות הוא נמנה בין התרי"ג מצוות: והתימה מפני מה מנו מצוות עשה שהם מדרבנן כמו שזכרנו ולא מנו גם כן מצוות לא תעשה שהם מדרבנן. וכמו שמנו במצוות עשה נר חנוכה ומקרא מגילה ומאה ברכות בכל יום והלל, היה להם למנות גם כן בכלל מצוות לא תעשה, אחת ועשרים שניות באחת ועשרים מצוות לא תעשה כי כמו שכל ערוה וערוה לא תעשה דאורייתא כך כל שניה ושניה לא תעשה מדרבנן, כמו שבארו ואמרו שניות מדברי סופרים... וכן היה להם למנות בכלל אחות חלוצה שהיא מדברי סופרים.

ומוסיף הרמב"ם: ובכלל אם נמנה כל עשה דרבנן וכל לא תעשה דרבנן יהיה זה עולה לאלפים רבים, וזה דבר מבואר. והכלל כי כל מה שהוא דרבנן לא יימנה בכלל תרי"ג מצוות.

והוא קובע: ואמנם היותם מונים קצת הדברים שהם דרבנן

שינו מדעת בעליו הלא הוא קדוש ה' הרמב"ם

שמיד מווינה רצה להדפיס מהדורה חדשה של משנה תורה עם נושאי הכלים. הוא פנה ל'חתם סופר' וביקשו להנחותו מה להוסיף מהפירושים שהתחברו על הספר. ה'חתם סופר' השיב לו שהלוואי ויחזיר עטרה ליושנה, וישלים מה שהפסיקו להדפיס מעצם ספרי הרמב"ם. לחת"ס היה ספר משנה תורה עם הגהות מהר"ם פאדובה, שנדפס בוונציה בשנת ש"י (כידוע, בעקבות הדפסה מתחרה למהדורה זו, נגרם אסון שריפת התלמוד באיטליה, וע"כ הרחבנו במאמרנו: כיצד בראגאדין ויושטיניאן הובילו לאסון, 'המבשר תורני' פרשת תרומה תשע"א) ושם נדפס גם ספר המצוות להרמב"ם. ומציין החת"ס למהדורת המשנה תורה שנדפסה באמשטרדם בשנת תס"ב, ששם לא נדפס ספר המצוות, ושבעקבותיה המשיכו המדפיסים אחר כך להשמיט את ספר המצוות. והטעם הוא שספר המצוות נדפס עם פירוש 'מגלת אסתר', בשנת שנ"ב בוונציה, והוא חיבור גדול בפני עצמו. ובעקבות כך המדפיסים, שחסכו על הוצאות הדפוס לא הדפיסו כלל את ספר המצוות. וע"כ כתב החת"ס שלא יפה עשו ושינו מדעת קדוש ה' הרמב"ם.

ועוזבים קצתם בבחירה מהם הוא עניין אי אפשר לקבלו בשום פנים, אמרו מי שאמרו (רמז לגדלות הבה"ג). והוא מסיים: הנה בארנו עניין זה השורש ומופתו עד שלא נשאר בו ספק כלל על שום אדם.

'ותשובותיו על זה תשובות גדולות מאד'

אכן, אנו שרגילים למניין המצוות על פי הרמב"ם, עומדים ותמהים מה דעתו של הבה"ג שמנה גם מצוות דרבנן, כיצד ייתכן הדבר. ואכן כבר הרמב"ן בתחילת דבריו בהשגה על השורש הזה כתב: ותשובותיו על זה תשובות גדולות מאוד כאילו מכריחות להודות בהן. היינו שהרמב"ן הבין את גודל השאלה והתמיהה של הרמב"ם על דעת הבה"ג. הרמב"ן בדבריו במלאכת אומן באופן מסודר, מחלק את דברי הרמב"ם לארבעה חלקים, ומבאר בכל חלק וחלק מה דעת הבה"ג, מדוע סבר כך, ומה ראיותיו לכך. במסגרת זו לא נביא את כל חלקי דברי הרמב"ן, ואף את החלק שנביא נכתוב בתמצית (והדברים התבארו באריכות גם בפירושי האחרונים על ספר המצוות להרמב"ם).

וכך פותח הרמב"ן את עצם השגותיו: בראשונה אמר כשיהיה לשון התלמוד נאמרו לו למשה איך נאמר בדבר שהוא מדרבנן שהוא בכלל המניין הזה. ואמנם בעל ההלכות אינו גורס כן אבל בנוסחא שלו מציאתי כתוב דרש ר' שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצוות נצטוו ישראל. והלשון הזה יכולל כל מה שנצטוו אפילו מדרבנן, ובמצות של דבריהם אנו מברכים אשר קדשנו במצותיו וציוונו.

היינו שהרמב"ם גרס במסכת מכות בדברי רבי שמלאי שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה בסיני (וכך להדיא בלשון הרמב"ם). ולכן תמה כיצד ניתן למנות מצוות דרבנן. אולם הבה"ג גרס 'שש מאות ושלש עשרה מצוות נצטוו ישראל', ולכן ניתן למנות גם מצוות דרבנן (נציין שבש"ס שלפנינו הגרסא 'נאמרו לו למשה' בלי התיבה 'בסיני'). אולם מוסיף הרמב"ן: ומ"מ אפילו לפי הנוסחאות שכתוב בהם נאמרו למשה מסיני אינו דבר רחוק ונפלא להביא בכללן מיעוט מצוות של דבריהם, משלושה טעמים. האחד, מפני שהחכמים נוהגין זה תמיד להביא בעניינים של דבריהם לשון תורה ולחזק אותם עוד בפסוקי תורה. והוא מביא ראיה לכך שמכיון וחז"ל סמכו את דבריהם על דברי הכתוב, ניתן לומר שהם מהתורה. במסכת ראש השנה (דף טז): מפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג אמר הקדוש ברוך הוא נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה, ואמרו לפני בראש השנה מלכויות זכרונות ושופרות, מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוכם לפני לטובה, ובמה בשופר. והנה שני דברים אלו ניסוך המים ואמירת מלכויות זכרונות ושופרות, בלי ספק שהם מדרבנן וכפי שמוכח מדברי הגמרא, והנה הלשון בגמרא 'אמרה

תורה/ הרי שניתן לומר על מצוות דרבנן שהם מן התורה.

והשני, כי מנהג החכמים בתלמוד וגם בתורה ובנביאים כן שלא יחושו להוציא דבר אחד מן הכלל, וידברו על הרוב. והוא מביא דוגמאות גם מהתורה. בפרשת וישלח (בראשית לה, כז) "אלה בני יעקב אשר יולד לו בפדן ארם" והרי בנימין לא נולד בפדן ארם והוא נכלל במספר, כי הכתוב מתכוון לרוב. ובפרשת ויגש (בראשית, מו, כז) "כל הנפש הבאה לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים" והנה אפרים ומנשה לא באו ליעקב מצרימה וגם יוסף היה שם (ועוד פסוקים). הרי שאם הרוב כך אזי ניתן לומר באופן כללי מבלי להתחשב במיעוט. וכך גם אם רוב המצוות ניתנו למשה בסיני, ניתן לומר באופן כולל שהן מצוות דאורייתא, אף שיש ביניהם גם מדרבנן.

והרמב"ן מוסיף: והנה שתי פרשיות בתורה ובהן מצוות רבות ולא נאמרו למשה בסיני אלא לאהרן נאמרו ולא בסיני, פרשת שתויי יין ופרשת משמרות כהונה ולוייה ומתנות כהונה ולא חשש להוציאם מן החשבון הזה. ומצוות רבות לא נאמרו בסיני אלא בשעת מעשה כגון דין מקושש ובנות צלפחד ולא חששו לכך. הרי שגם לדעת הרמב"ם הוא מנה מצוות שלא נאמרו למשה בהר סיני, ואם כך הרי שניתן גם למנות מצוות דרבנן.

ועוד: "כיון שנאמר למשה בסיני שיקבלו עליהם ישראל מצוות ב"ד הגדול ובאו הם ותקנו את אלו, כבר נאמרו כולם למשה בסיני אין הפרש ביניהם באמירתם סיני אלא שזה בפרט וזה בכלל".

מקרא מגילה

והרמב"ן מביא ראיות שגם למצוות דרבנן כגון קריאת המגילה מובא בחז"ל שהיא ניתנה על ידי משה. במסכת שבועות דף לט, כשהשביע משה את ישראל... כגון מקרא מגילה. ובירושלמי (מגילה דף ז) אף הדבר נכתב ביתר בהירות: רב'ור' חניניה ור' יונתן ובר קפרא ור' יהושע בן לוי אמרו, המגילה הזאת נאמרה למשה מסיני, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה (מובא גם במדרש רבה רות ד, וראה שם במפרשי המדרש).

והרמב"ן מבאר את דבריו באריכות, ובדבר זה יש מחלוקת גדולה בין הרמב"ם לרמב"ן בעצם גדר מצווה דרבנן, האם כל דבר מדרבנן הוא נכלל בלא תעשה ש'לא תסור', ואם כן הרי שכל דברי חז"ל הם דאורייתא, ולא יהיה הבדל בין מצוה דאורייתא למצוה דרבנן. אולם לא נרחיב בזה.

ספר המצוות עם פירושים. נדפס בפרנקפורט בשנת תק"ג

והרמב"ן ממשיך בדרכו להגן על הבה"ג. הרמב"ם הקשה על הבה"ג שאם מוניין גם מצוות דרבנן אזי צריכים למנות את כולם ולא רק את חלקם. והנה, בעוד שעל התמיהה אודות עצם מצוות דרבנן שנכללו בתרי"ג שניתנו למשה, הרמב"ן הבין את דעתו של הרמב"ם שכאילו דבריו מוכרחים, הרי בעניין זה של תמיהת הרמב"ם שאם כן כל מצוות דרבנן יכללו בתרי"ג, פותח הרמב"ן בדבריו: ואני תמיה על הרב בפליאה הזאת שהתפלא.

הרמב"ן מרחיב, ותמצית דבריו היא שיש להבדיל בין מצוות לתקנות דרבנן. קריאת הלל חנוכה ופורים הם מצוות דרבנן שהם עניין בפני עצמם, ולא נעשו כגדר וסייג לתורה, ולכן הן נמנות בתרי"ג לדעת הבה"ג. אולם דברים שאמרו חז"ל כגזירה וכהרחקה מאיסור תורה, כגון שניות לעריות, הקדמת זמן איסור חמץ בערב פסח, ועוד כיו"ב, כל אלו הם הרחקה שאמרו חז"ל כגדר לשמירת מצוה מהתרי"ג, והם גדר וחלק מהמצוה ולא מצוה בפני עצמה. "ודעת בעל הלכות גדולות בזה לא נפלאות היא ולא רחוקה היא שכל גזרה שגזרו חכמים לעשות סייג לתורה

דלא ליגע באיסורא דאורייתא אינה באה בחשבון הזה, כעניין שעה ששית בחמץ דעבדו רבנן הרחקה יתירא כי היכי דלא ליגע באיסורא דאורייתא זו אינה מצוה בעצמה שתהא ראויה להימנות אבל הוא גדר למצוה של תורה וחלק ממנה... אבל מקרא מגילה ונר חנכה והלל ומאה ברכות וכל שמנאן בעל ההלכות מצות בפני עצמן הן שנצטוונו בהן מב"ד הגדול ואין בהן משום גזרה והרחקה מאיסורי התורה". וכך גם במצוות עשה כגון מה שהביא הרמב"ם נטילת ידים ועירוב, הוא מבאר שהם נכללים בתוך מצוות אחרות. הרמב"ן מסיים: והנה פטרנו בעל ההלכות מהיות טועה בשינאות הגדולות אשר האשים אותו בהן הרב, ועם כל זה יותר דברי הרב קרובים לנו ונראין בעינינו שלא ימנו במניין הזה אלא מצוות שהן מן התורה בלבד אם יהיה החשבון עולה בידינו... היינו שמסקנת הרמב"ן שאכן הרמב"ם צדק ואין לכלול מצוות דרבנן בין התרי"ג מצוות.

לאורך כל ספר המצוות הרמב"ן משיג על כמה וכמה מצוות שמנה הרמב"ם בין התרי"ג. במקביל הרמב"ן הוסיף מצוות למניין התרי"ג כדי שיהיו תרי"ג מצוות, כולל רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה. וכך בסוף חלק מצוות עשה כתב הרמב"ן "שכחת העשין" היינו מצוות עשה שלא מנאם הרמב"ם ולדעתו הם במניין תרי"ג, ואחר כך, "שכחת הלאווין".

דקדוק במנין תרי"א

הרמב"ן עמל להגיע לתרי"ג מצוות, כשהוא יורד לפרטי מניין המצוות שכתב הרמב"ם, עם ציון המספר של המצוה, כשהוא נושא ונותן, פעמים שמסיר מהחשבון, ופעמים גם שמחלק את המצוה לשתי מצוות. ובמקום אחד אף מסתפק ומביא שתי אפשרויות, ומוסיף: "ואולי יהיה זה חשבון רמ"ח מצוות עשה, ובו נתפוש עד יבוא ויורה צדק לנו". על גודל העמל והקושי כותב: וכתבנו במחלוקותיהן כפי הנראה אלינו במיעוט הפנאי ורוב הטרדות ובצוק העתים. ובאמת שחשבון המצוות הוא דבר אשר אני חושד בו את כולנו ומניח ביאור אמיתו במחשבתי למי שהניחו לו כל הספקות, נאמר בו אנוחנו החסרים מה שאמרו השלמים בכל חכמה, אליהו עתיד לפרש פרשה זו.

על ספרי מצוות נוספים שחיברו רבותינו הראשונים, על סיבת חיבורם, על הסדר במניין המצוות, ועל השינויים בהם, במאמר הבא בעז"ה.

ונפשנו מושפעים מן המשפך הזה, אלא אף הגוף שלנו !!! אותו גוף שנראה אותו דבר אצל כל העולם כולו, בכל ארצות תבל נראים בני האדם עם אתו מבנה גוף פחות או יותר, ובכל זאת – בכל זאת הגוף היהודי הוא גוף שונה מכל גופי האנושות כולה.

חידוש מרעיש זה חייב להניע את נימי נפשנו ולטלטל אותן טלטלה עזה. הרבה מאתנו אינם רואים הבדל בין היהודי לגוי בחיי היום יום, הם חולקים במקרים רבים את אותו מקום עבודה, הם צורכים את אותו מ'ייד אין ציינה', רחובות ארצנו הקדושה מלאים ברכבים שהגיעו מכל ארצות תבל, היפני והאמריקאי ומכל רחבי העולם, המציאות מתעתעת, היא מרגילה אותנו לחשוב כי אמת הוא שאנוחנו העם הנבחר ונשמתנו חוצבה מתחת כיסא הכבוד, אבל את המסקנא המתבקשת מכך שאם כן שנשמה קדושה זו מחיה את הגוף הרי שהגוף הינו קדוש ונורא, והוא כשושנה בין החוחים – את זה קשה לנו להבין ולהפנים.

אולם חניכי הקורס הטסים ורואים את הדברים ממבט עליון, הם מבינים ומשיגים את העניין על בוריו, שהגוף הישראלי אינו כשאר גופות בני אדם שעל פני האדמה, גוף האדם הינו ייצור מיוחד שנראה כשאר הגופים אבל הוא ייצור מיוחד.

ונבהיר זאת בעוד משל קטן שישפוך אור יותר חזק להבנת העניין. כשם שאי אפשר לומר ששושנה אדומה וריחנית הצומחת בגינה, הינה פרח קוץ חסר תואר וצבע, רק שהוסיפו לו צבע וריח, וכך הוא הפך לשושנה, אלא אנוחנו מבינים היטב ללא כל ספק שהיא גדלה כחלק בלתי נפרד עם התואר והקומה, הצבע והריח יחדיו, בדיוק כך הוא הגוף הישראלי. הגוף היהודי אינו גוף של גוי ככל הגויים בתוספת של נשמה שמחייבת אותו לקיים תורה ומצוות, אלא הוא יצירה מיוחדת ונפרדת מכל עם, היא מרוממת מכל לשון, היא יחידה אחת של גוף שנברא עבור נשמה כזו קדושה, נשמה עליונה ששוכנת בגוף קדוש ומיוחד שאין כמותו בכל אנשי תבל. תובנה מרוממת זו מרימה את האדם לגבהים בלתי נתפסים, המטוס בו הוא טס אינו מטוס נפרד מן הטייס שטס בו, אלא המטוס עם הטייס הם אחד, מטוס שהוא עצמו בן שמים, מקומו כאן בארץ אינו ברור כלל כיצד, היפך התפיסה המקובעת בנו שנות דור.

אם הפנמנו את המידע המרומם הזה, אם הצלחנו להתרגש מהנקודה המאוד ייחודית ומחודשת זו, המשך טיסה נעימה ומהנה מובטחת לנו.
תודה שטסתם פיאסעצנא - - -

פרק קצו

המשפך - 2 ו'הגוף היהודי'

אנוחנו בעיצומו של קורס הטיס, בברור 'מהו יהודי' לאורו של הרה"ק מפיאסעצנא זי"ע ב'שלשה מאמרים – מאמר א'.

במהלך הקורס טסנו מעל מפעל משקאות קלים (פרק קצו – המשפך), ומיקדנו את הראייה באגף מילויי הבקבוקים. עמדנו על תהליך הצמצום של המשקה היוצא בכמויות אדירות מן החבית הענקית, ראינו איך הוא נשפך לתוך המשפך המצמצם יותר ויותר את כמות המשקה הנשפך עד שמגיע לפיו הצר של הבקבוק, והוא מתמלא בחדווה. למדנו מכך שתי תובנות חשובות – זוכרים מן הסתם מן הפרק הקודם - והבטחנו גם שלישית, הנה היא לפניכם.

וינסון

היצרן מייצר את אותו משקה בכמה וכמה סוגי בקבוקים. יש בקבוקים אישיים של כחצי ליטר, ויש של ליטר וליטר וחצי, יש מהם של שני ליטרים ולמפעלים גדולים ומלונות מייצרים גם מכלים של עשרה ליטרים ויותר.

נוכל לראות שהמשפך ששופך ומצמצם את המשקה לבקבוקים מתאים את עצמו לפי הבקבוק. לבקבוקים קטנים מאוד יחובר צינור דקיק שהוא יטפטף בזהירות את המשקה אל תוכו, ולבקבוק גדול יותר צינור עבה יותר, וככל שיגדל פי הבקבוק, המשפך יצטרך להיות צר פחות.

ולנמשל – הכלי שאנו מניחים מתחת לאור הנשפע לנו תלוי במידה רבה בנו - על כך כבר כתבנו בפרק שלפני הקודם – אך כאן מגיעים אנוחנו לתובנה מרוממת ומחייבת כאחד – כל חניך בקורס הטיס הרי מבקש לטוס בכלי טיס המשוכלל ביותר – ושלא כבקורסים של בני אדם שהקשרים ורמת הקרבה אל המדריך היא אשר תקבע פעמים רבות את רמת כלי הטיס אותו יקבל החניך, כאן לא נוכל לנצל קשרים ולקבל פרוטקציות – לא נוכל להיות ראויים לפחות ולקבל יותר – ככל שנעמול על עצמנו להזדכך, צינורות כלי הקיבול שלנו יתרחבו והאור הנשפע למקום הנמוך ביותר שבנו יוכל להיות עבה כצינור שמשפיע לשכן שלנו למקום הגבוה שבו. ומבלי לעשות פרסומות לחברות כל שהן, אנוחנו יכולים להפוך את המקום הנמוך שבנו, מפה של בקבוק 'קולה' לפה בעובי של 'תפוזינה' וד"ל.

תוספת חשובה עדיין נותר לנו להוסיף, שאמנם אנוחנו מבחינים בדרגות השונות מהנפש ועד יחידה, אבל ברור כי הרבה הרבה דרגות של צמצום ישנם גם למעלה ממנה, ומה שאנוחנו מונים עד יחידה זהו מפני שרק מן היחידה ולמטה ניתן לשייך את האור אל האדם עצמו, מה שלא ניתן לשייך את האור שלמעלה מן היחידה אל האדם אלא למקור האין סוף. ודי למבין.

וינסון

ובכן, עד כאן השלמנו את מושג 'המשפך' בנפש האדם. עתה נוסיף ונניח את ההנחה הבאה בשלב זה של קורס הטיס.

התוצאה הישירה של המושג 'המשפך' מלמד אותנו תובנה מאוד מיוחדת – וזה שלא רק נשמתנו

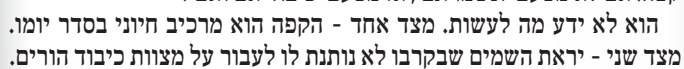

יקותיאל יהודה גנזל

$$\begin{aligned} &= \sim \square \square \square \square \square = \square \square \square \square = \square \square \square = \square \square \square \square \square \square = \\ &\square \square \square = \square \square \square \square \square \square = \square \square = \square \square \square \square \square \square = \square \square \square \square \square \square \\ &\quad \text{"}\wedge \square \square \square \square \square = \square \square \square \square \square \wedge = \square \square \square \square \square = \square \square \square \square \square \end{aligned}$$

זו היתה אפוא הבעיה שלו.

ומה לגבי ההורים? הוריו היו הורים דאגניים מאוד. כאלה שממשיכים לדאוג

- איסור גמור הוא."

משה אהרן אויש

סיפר כ"ק האדמו"ר מחוסט ארה"ב שליט"א, פעם הייתי בפורים אצל מורי ורבי הגאון רבי שמואל עהרנפלד גאב"ד מטערסדורף זצ"ל, והוא בעצמו סיפר לי שהיה פעם בארץ ישראל בחודש אלול ורצה לחזור לחו"ל לימים נוראים והיה לו נפחות ברגלו ל"ע ולא היה יכול ללכת, ולא הרשו לו ללכת, ונשא בארה"ק ע ר"ה ויהי"פ, וגם בסוכות היה בביתו ולא היה יכול להיכנס לסוכה. כשהגיע הושענא רבה, הגיע ה'בית ישראל' מגור לבקרו, ומיד כשנכנס אמר לו ה'בית ישראל', מטערסדורף רב תרד ממיטתך. ענה, גערער רבי איני יכול, ואסור לי לזוז. ואמר עוד הפעם ה'בית ישראל', מטערסדורף רב תרד ממיטתך, איתא ששמיני עצרת רגל בפני עצמו. קמתי ויירדתי מהמיטה, ועוד קיימתי מצות סוכה.

"זכרונם לברכה" להר"א פרלוב ח"ב עמ' שנה

קונטרס "ובו תדבק"

סיפור לשבת

מאת: שמעון טיקוצקי

			=						
--	--	--	---	--	--	--	--	--	--

רוד ומבטיח. וכי מנין לו לדעת שבמרחק של כמה קילומטרים יושב מישהו, גוי אמריקאי, ועוקב אחר הצלחתו בעיניים חורשות רעה.

מתברר שבכל זאת הוא לא היה היחיד.

במנהטן הסמוכה קיימת חנות נוספת, בעלת קונספט דומה, שבעליה לא מתכוון לשתוק לנוכח הצלחתו של מתחרהו החדש.

באחד הבקרים ניתן מטר של דפיקות על דלת משרדו של ר' ליפא. היה זה מיסטר בונדמן, רואה החשבון של העסק. הדפיקות לא היו אופייניות לו. הוא לא נוהג לדפוק באגרסיביות שכזו. "אפשר להיכנס" קרא ר' ליפא, מרגיש שהקריאה הזו מיותרת, הדלת נפתחה בלאו הכי.

"אתה מכיר את ארתור בילסון?" התפרץ הרו"ח למרכז החדר, אוחז בידו נייר ומעטפה קרועה. "לא" נענע ר' ליפא בראשו, "מעולם לא שמעתי את השם הזה".

רואה החשבון הניח את המכתב על שולחנו של מעסיקו, כאומר 'הא לך'.

כעבור רגע פשט חיורון עמוק על פניו של ר' ליפא. זה היה לא פחות מזימון לבית משפט, בעקבות תביעת ענק על עבירה חמורה בחוקי המסחר, כשהנמען הוא לא אחר ממנו, יום טוב ליפא ריינהולד, רחוב פלוני, שדרה אלמונית, ווילאמסבורג.

חוקי המסחר הקשוחים באמריקה, די בהם להעביר חלחלה בליבו של כל אחד, על אחת כמה וכמה כשמדובר ביהודי שומר תורה ומצוות שבאותם שנים זכו ל'זכויות מגדלת' ויד מחמירה מאת השלטונות.

ר' ליפא ישב בכיסא המנהלים שלו, מרגיש כאילו ארס חריף מתפשט בכל גופו. הוא קם ממקומו, הביט בחלון המשרד, רק כדי לוודא שרכבי משטרה לא עצרו בחריקה בחזית החנות ופולטים גדודי אנשי אף בי איי בעלי הבעת פנים רובוטית, אטומה, נכונים לעוט על משרדיו ומחשבו.

תסריטי אימים לא מופרכים החלו לרוץ במוחו. בעיני רוחו הוא כבר ראה את השם שלו 'ליפא ריינהולד' מצטרף לרשימה, העצובה, של האסירים שומרי התורה והמצוות שנזרקו בתקופה ההיא לבתי הכלא האמריקאיים לעשרות שנות מאסר בחדרון מעופש עם גויים שחורים.

מתברר שאותו גוי רע מעללים, ארתור בילסון, החליט להגות את המתחרה היחיד שלו מהדרך, וכמו כל גוי 'טוב' הוא לא בחל בשום אמצעי, גם אם מדובר בעלילה שקרית שאין לה רגליים. "הוא יצטרך להתמודד שנים ארוכות עם חקירות המשטרה, יוציא את כל כספו כדי להוכיח שהוא לא עשה זאת, בדרך הוא יתמוטט כלכלית ויסגור את החנות" רהרר לעצמו.

בן רגע נדחקים הציידה כל התכניות העסקיות, ר' ליפא מוצא את עצמו יושב מול אחד מעורכי הדין הכבדים בניו יורק, שמאחוריו 'רזומה' של ייצוג בתיקי פשיעה כלכלית. אותו עורך דין הכיר דרך חבר משותף את מר בילסון, בדרך מתוחכמת הוא יצר אתו קשר, נפגש עמו לשיחת מרעים 'מקרית', במהלכה הוא פלט לו את האמת.

“כל המטרה שלי היא להפיל את היהודי, למוטט אותו כלכלית, אני לא ארפה ממנו עד שהוא

ה'קאאוע שטיל', חדר המשקאות החמים בבית המדרש הווילאמסבורגאי, מאובזר היה בשפע כמו כל בית כנסת אמריקאי שמכבד את עצמו. צנצנות קפה משוכב בשלל 'פירמות' וגדלים ניבטו מהמזווה, לרווחתו של כל יהודי שמגיע לבית ה'. בבחינת 'לנסך יין לגרונם של תלמידי חכמים'.

ר' ליפא ריינהולד (שם בדוי), אחד המתפללים הקבועים קם לרגע מהגמרא וצעד אל החדר, להכין לעצמו משקה חם. בדרכו הוא מבחין בשני יהודים שניכר שאינם מבני המקום.

"שלום עליכם" קרא לעברם במבטא חסידי אמריקאי חם, ומיד נקשרה ביניהם שיחה לבבית כדרכם של יהודים מארבע כנפות הארץ שלא הכירו לפני רגע.

”מהיכן אתם, לאן אתם משתייכים?”
 ”חסידי נדבורנה אנו”, משיבים השניים, ”תלמידיו של הרבי ה'באר יעקב' זי"ע שנתבקש לשיבה
 של מעלה אך לאחרונה.”

הדבר היה בסביבות שנת תשע"ב, חודשים ספורים לאחר הסתלקותו של כ"ק הרבי בעל ה'באר יעקב' מנדבורנה ז"ע, שהנהיג לתפארה את קהל עדת חסידיו בקרית נדבורנה בבני ברק כשמצודתו פרושה למרחקים.

"הרבי מנדבורנה? מבני ברק?" מזדעק ר' ליפא, "הרי אני חייב לו הכרת הטוב עצומה, הוא הציל אותי ממבקשי רעתי!".

שני החסידים הנדבורנאים שהתמלאו סקרנות לנוכח תגובתו של האיש, לא עצרו בעצמם שצעדו יחד עמו לאחד החדרים הסמוכים לבית המדרש, ר' ליפא לקח לגימה עמוקה מכוס הקפה המשובחת שהכין לעצמו, והחל לספר.

קירות החנות האמריקאית החדשה והנוצצת הצליחו לצעוק, בלי מילים, את התחושה שביקש בבעל הבית לשדר ללקוחותיו: חדשנות, מקוריות, סטארט אפ. כלומר, אתם דורכים בחנות שמעולם לא הייתה כמות.

אחרי חודשים ארוכים בהם התבשלו הדברים 'על אש נמוכה' במוחו של ר' ליפא ריינהולד, הגיע הרגע לפרוץ קדימה, לפתוח את חננות החדשה בתחום הטכנולוגיה המתקדמת, חנות בעלת קונספט ייחודי שבאותם ימים כמעט שלא נראו כמותה.

אחרי 'קביעת מזוזות' חגיגית בראשותו של אחד מגדולי רבני העיר שליט"א, ובהשתתפותם של אנשי ציבור ועסקים יהודים ניו יורקים שהסבו סביב שולחן ערוך לתפארה, עמוס בעוגות טורט מצופי שוקולד ובקבוקי יסקי משובחים כיד המלך, יצאה החנות לדרך.

ההצלחה האירה פנים לר' ליפא. החנות החדשה משכה אליה לקוחות בהמוניהם. לא היה רגע דל. הקופות תקתקו, עסקאות נחתמו, דולרים ירקרקו נשאבו כבואקום לחשבונותיו, הכול נראה

כ"ק מרן אדמו"ר ה"באר יעקב" מנדבורנה זצ"ל עם להבחל"ח בנו כ"ק מרן אדמו"ר מנדבורנה שליט"א

"קח" הושיט ר' אהרן את הטלפון לידידו, ר' ליפא, "הרבי על הקו". בקול רועד החל ר' ליפא לגולל את חיזיון האימים שהתרגש על חייו, מרגע הגשת התביעה השקרית ועד לרגע זה. הרבי ה'באר יעקב' מטה אוזנו לסיפורו של ר' ליפא מבלי לקטוע אותו. "אמור לי בכנות" הוא פונה אליו לאחר שסיים, "האם באמת ובתמים לא היה מעולם שום דין ודברים עם אותו גוי? האם אין כל שמץ של אמת בטענותיו?" "אין לי אתו מאומה, אני לא מכיר אותו בכלל" משיב ר' ליפא חד משמעית. הרבי שקע בשרעפי קדשו, במשך דקות ארוכות השתררה שתיקה בקו הטלפון. "אם כן" נשמע לפתע קולו של הרבי, "אם הוא בא סתם כך ברשעותו לטפול עליך עלילות שווא, תהיה לו מפלה! אתה תראה שתהיה לו מפלה גדולה, ומרגע זה הסר כל דאגה מליבך!" במילים אלו השיחה הסתיימה. ר' ליפא שכאמור לא הכיר את הרבי מנדבורנה, עד לפני כמה רגעים, התחזק באמונת צדיקים וחש הקלה עצומה בליבו. הוא חזר לביתו בהרגשה אחרת לגמרי.

חלפה תקופה קצרה, באחד הימים מצלצל אליו אחד מעורכי הדין שלו ובפיו ידיעה מרעישה: "יריבך, ארתור בילסון נסע לסין לנסיעת עסקים, עם הגיעו אל נמל התעופה הוא נעצר מידית על ידי הרשויות, דרכונו הוחרם והוא נלקח למעצר". זה היה הסדק הראשון במנהרה החשוכה. תוך כמה ימים התבהרה התמונה כולה. מר בילסון נתפס על ידי השלטונות הסיניים כשהוא עובר על חוקי המסחר הנוקשים בסין, תביעה ממשלתית קשה ביותר נפתחה נגדו (תביעה אמיתית יש לציין...) כשהמשמעות המיידית היא מעצר בסין עד לאחר המשפט והעונש שיושט עליו. מיותר לומר שבילסון נאלץ למשוך את תביעתו נגד ר' ליפא. מתוך ה'בירא עמיקתא' אליו נפל, לא היה לו את ה'לוקסוס' להמשיך בתביעה כנגד מתחרהו היהודי. "בור כרה ויחפרהו וייפול בשחת יפעל..." "ומני אז שוב לא שמעתי ממנו לעולם" סיים ר' ליפא ריינהולד את סיפורו באוזני שני שומעיו המרותקים. "כעת מבינים מפני מה אני חב לרבכם, הרבי זי"ע מנדבורנה, הכרת-הטוב עצומה כל כך?!"...

מקור: שמעתי מהרה"ח ר' יהודה לייב עקשטיין שליט"א, אחד משני החסידים ששמעו את הסיפור מפי בעל המעשה הרה"ח ר' "ליפא ריינהולד" בעצמו. תודות למכון 'דבר חיים' קרית נדבורנה שהפנו אותי לסיפור מופלא זה ותשוח"ח להם.

יתרסק".

"תקשיב, זה סיפור לא פשוט" בישר עורך הדין לר' ליפא בפנים אפורות, "היריב שלך תפר לך תיק עב כרס, בישל לך סיפור שקשה מאוד להיחלץ ממנו, החוקרים ייכנסו לעומק התביעה, יבדקו ויפשפשו. תתכונן לקרב משפטי ארוך ויקר, שבמקרה הטוב אולי תצא ממנו נקי מנכסיד, עני ואביון אבל זכאי, במקרה הפחות טוב..." "תיזרק לכלא" השלים ר' ליפא את המשפט.

התקופה הבאה זרקה את ר' ליפא לקלחת של עורכי דינים והכנות משפטיות, ובכל זאת הוא נאלץ לתפעל איכשהו את העסק, שלא יקרוס לחלוטין. באחד הימים עלה ר' ליפא על טיסה פנימית ברחבי ארצות הברית, כשפניו מועדות לאחת המדינות הפחות מפורסמות לפגישה עסקית, עם אחד הספקים. במהלך ביקורו נפגש ר' ליפא עם ר' אהרן, איש עסקים מקומי שהיה עמו בקשר, יהודי מודרני, נטול זקן, אך בעל לב חם. הוא לא נזקק לתואר בפסיכולוגיה כדי לאבחן את המועקה שבלב ידיו, ר' ליפא.

"זה לא 'אתה', משהו קרה לך, תספר לי מה קרה?" תבע מיד לדעת.

ר' ליפא לא כיחד ממנו דבר, סיפר לו על התסבוכת המשפטית המרחפת על חייו כצל שחור.

"מה הבעיה?" קרא ר' אהרן בקול עליו, "דבר עם 'הרבי' שלי".

ר' ליפא התבונן בו בחיוך, הוא לא תיאר לעצמו שלאיש שלפניו יש רבי.

"מיהו הרבי שלך?"

"הרבי מנדבורנה היושב בבני ברק" אמר ר' אהרן והצביע על התמונה הגדולה המתנוססת על קיר משרדו. ר' ליפא לא הכיר את הדמות הנשקפת מהתמונה, טרם זכה להכיר את הרבי מנדבורנה. "אלו אני הייתי נקלע למצב כזה, מיד מתקשר הייתי לרבי מנדבורנה ומבקש את ברכתו ועצתו... לא פעם ולא פעמיים עמדו לי ברכות קודשו למגן ומושיע, אני מציע לך גם לעשות כך". תוך כדי דיבור נוטל ר' אהרן לידיו את השפופרת, מקיש סדרת מספרים ומחייג ישירות לבית הרבי מנדבורנה בארץ ישראל, שיחה טרנס אטלנטית.

צליל החיוג נמשך כמה רגעים, בסימונו נשמע מענה אנושי. היה זה הגבאי לבית נדבורנה, הרה"ח ר' אברהם ישעיה קלפנר שליט"א.

ר' אהרן הציג את עצמו וביקש לשוחח עם הרבי, "יש כאן יהודי הזקוק לישועה דחופה" הסביר. הגבאי נכנס לקודש פנימה והעביר את הבקשה, לא עברו כמה דקות ועל קו הטלפון היה הרבי בכבודו ובעצמו.

פסיפס

דמויות • שיחות • עבר

שמעון טיקוצקי

תחת אחד השיחים

פנינים משיחתם של אבות

המקום: באיאן.

הזמן: בעת קריאת התורה, משפטים.

הוא שמלתו לעורו, במה ישכב?!

במסורת זקני חסידי באיאן נמסר על אמרות וביטויים מופלגים שהבינו החסידים בבאיאן רק משמיעת פסוק אחד מפיו של הרבי הקדוש ה'אחד יצחק' מבאיאן זי"ע, ומתוך נוסח ביטוי התנועה והניגון הבינו החסידים כוונות נסתרות ונגלות. לפעמים היה מפסיק או מדגיש מילה מסוימת וחסידים, ברי דעת, דרשו עליה תילי תילים של הבנות, וכך באופן כזה כמו ירד לעולם אור חדש בשבעים פנים לתורה, שבעים כתרים עילאין שמהם נתעלו לשמי גבהים בהשגות נפלאות בעבודת ה'. אחת הדוגמאות לכך התרחשה באחת השנים בשבת פרשת משפטים, כשעלה רבנו ה' כמנהגו בעליית שלישי וכשהגיע הבעל קורא לסיום הקריאה (שמות כב, כו) הוא שמלתו לעורו במה ישכב וגו', הגביה רבנו את קולו ואמר יחד עם הבעל קורא את המילים 'במה ישכב', והטעימו בטעמו. עמד לידו אחד החסידים ונודעזע למאוד.

אחר כך הסביר אותו חסיד שהבין מנוסח ההטעמה של הרבי כי בפסוק זה טמונה התעוררות גדולה לאדם על יומו האחרון עלי אדמות, עת ייטמן בקברו כשהוא עטוף בתכריכים, כי אם לא יכין לו מראש את מלבושיו הרוחניים כשהם מתוקנים, אזי "במה ישכב? כי הוא כסותו לבדה, הוא שמלתו לעורו"... ומה ייקח עמו לעולם הבא.

הילולא דצדיקיא

שבת קודש, א' באדר:

רבנו עזריה ב"ר אפרים פיג'ו. בעל 'גידולי תרומה', ו'בינה לעיתים'. ת"ז.

רבנו שבתי ב"ר מאיר כהן, הש"ד. בעל 'שפתי כהן' ו'נקודות הכסף'. תכ"ג.

הגאון רבי רפאל עמנואל חי ב"ר אברהם ריקי הי"ד. בעל 'משנת חכמים'. תק"ג.

הרה"ק רבי יצחק אייזיק ב"ר צבי סאפרין מקומרנא. תק"ס. הרה"ק רבי יצחק מאיר ב"ר אברהם יהושע העשיל (מאפטא) מז'נקוב. תרט"ו.

הרה"ק רבי ברוך ב"ר חיים מגארליץ. תרס"ו.

הגה"צ רבי יוסף צבי ב"ר שמעון קאליש, אב"ד בני ברק. תשי"ז. הגאון רבי ברוך ב"ר גרשון חנוך רוזנברג, ר"י סלבודקא.

תשס"ד.

יום ראשון, ב' באדר:

הגאון רבי יום טוב ב"ר ישראל יעקב אלגאזי. תקס"ב.

הרה"ק רבי ארון לייב (הגדול) ב"ר מאיר מפרמישלאן. תקע"ג.

הגאון רבי בנימין זאב ב"ר אלעזר לעוו, אב"ד ווערבו. תרי"א.

הרה"ק רבי יעקב יחזקאי ב"ר משה מפאפא. בעל 'ויגד יעקב'. תש"א.

הגה"צ רבי אברהם ב"ר אהרן אריה לייב קלמנוביץ. ר"י מיר - ארה"ב. תשכ"ה.

הרה"ק רבי ישראל ב"ר אברהם מרדכי מגור. בעל 'בית ישראל'. תשל"ז.

הגאון רבי יוסף דב ב"ר יצחק זאב הלוי סאלאווייציק. ר"י בריסק. תשמ"א.

הגאון רבי משה זאב ב"ר אהרן שמואל פלדמן. ר"י "אמרי אמת". תשנ"ז.

הגאון רבי שמחה בונם ב"ר אליעזר יהודה ולדינברג. תשס"ה.

הגאון רבי לוי ב"ר גמליאל הכהן רבינוביץ. בעל 'מעדני השולחן'. תשע"ה.

יום שני, ג' באדר:

הגאון רבי מרדכי ב"ר אברהם יפה. בעל ה'לבושים'. שע"ב. הגאון רבי נח חיים צבי ב"ר אברהם מאיר ברלין, אב"ד אה"ו.

בעל 'עצי אלמוגים'. תקס"ב.

הרה"ק רבי בנימין ב"ר מנחם מנדל מקוצק. תרכ"ו.

הרה"ק רבי שמואל זנוויל ב"ר יהודה צבי מסטרטין. תרמ"ז. הגאון רבי אליהו דוד ב"ר בנימין רבינוביץ תאומים, האדר"ת. ראב"ד ירושלים. תרס"ה.

הא דאמרי אינשי

פתגמים ואמרות מאוצר הדורות

אם במחתרת - ימצא הגנב

"ווען מ'גראבט זיך אריין גוט אין זיך - געפינט מען דעם גנב".

תלמידי הרה"ק מקוצק זי"ע

כלומר: אם במחתרת ימצא הגנב – אם מחפשים וחותרים במעמקי הלב, אז אפשר למצוא את הגנב, הוא היצר.

עדה המצבה הזאת מצבות מספרות

התפילה על קבר הרבנית

הגאון רבי שמעון פירסט זצ"ל, בעל 'שם משמעון', מביא בספרו מעשה שהוא עצמו היה עד לו. פעם נחלה הגאון הקדוש בעל ה'תפארת יוסף' ממטרסדורף זצוק"ל, מגדולי מאורי יהדות הונגריה, ומצבו הגיע כמעט לידי גסיסה.

היה זה חתנו ולימים ממלא מקומו הגה"צ רבי ישראל טויסיג זצוק"ל ממטרסדורף – ירושלים שפנה אל ידידו רבי שמעון וביקש ממנו לחוש יחד עמו לבית הקברות דמתא, במטרסדורף, כי לא רצה ללכת יחידי לשם.

בית החיים במטרסדורף. תרצ"ו

בהגיעם לשם ניגש רבי ישראל לציונה של חמותו הרבנית הצדקנית מרת בילא קראסל ע"ה, שהייתה בתו של

הגאון הקדוש רבי אהרן זינגר זי"ע, בעל ה'תפארת אהרן'

ממטרסדורף, ושמעה הלך לפניו בכל המדינה, ושפך שם תפילה סוערת שתעתיר בשמים שבעלה יישאר בחיים.

"לפלא היה הדבר", מסיים הגר"ש פירסט, שכבר למחרת ראיתי את רבנו ה'תפארת יוסף' מתהלך ברחובה של עיר כבימי קדם".

אודות הרבנית הצדקת מרת בילא קראסל ע"ה, מספרים יוצאי מטרסדורף גדולות ונצורות, היא עמדה לימין בעלה ודאגה לכל ענייני הבית, לא פעם הייתה מסתירה עניינים ופגעים שבאו ועברו בבית, כדי שאותו צדיק לא יבטל מלימודו, כמו כן הייתה מפורסמת במידת הצדקה.

הגאון רבי דוד פרידמאן אב"ד צעהלים, שהיה תלמיד אביה בעל ה'תפארת אהרן', נוהג היה בדרשותיו לשבת תשובה, ברצותו לתת דוגמה לנשות בני קהילתו של אישה יראה ושלמה, להזכיר את הרבנית בילא קראסל ע"ה ומעשיה הטובים, והיה אומר שכמעשה יראו הנשים וכן יעשו.

נלב"ע בשם טוב ביום ו' אדר תרס"ט.

זוכר הנשכחות

פניני הסטוריה יהודית

המתקת הדינים

הרה"ק ממכנובוקא זי"ע

הוא מצדיקי הדור, ענה לו 'ער איז ניט קיין צדיק – הוא אינו צדיק' (כלומר, ביבורים אלו ביקש הרה"ק מטאלנא להמתיק את הדינים ולבטלם) ותיכף אחר דיבורים אלו התחיל אחיו מרן ר' איציקל מסקווירא זי"ע לחזור לאיתנו ונתרפא, וד"ל.

